

FINANSIERING:

Utfordrer norske rikinger

Ap-leder og styremedlem i vaksinstiftelsen GAVI, **Jens Stoltenberg** (bildet), utfordrer nå norske rikinger til å følge i Bill Gates' fotspor. Gates, som i år fikk et aksjeutbytte fra Microsoft på om lag 21 mrd. kroner, har besluttet å gi bort hele beløpet til internasjonal fattigdomsbekjempelse. Det er mer enn hele det norske bistandsbudsjettet.

Side 4

NØDHJELP:

Rapport fra flomrammede Bangladesh

Side 16-17

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 6 · 2004

FOTO: GUNNAR KOPPERUD

Møte med Sør-Sudans høvdinger

Bistandsaktuelt reporter Gunnar Kopperud var eneste journalist på stedet da SPLA inviterte Sør-Sudans høvdinger til et kjempemøte om den nye fredsavtalen. Les hans rapport fra «New Site».

Side 11-13

Slik får du jobb i FN

Side 14-15

Norsk bistand – uten neste-kjærlighet?

Side 2 og 5

KRONIKK: Øyhus: – Vi trenger en norsk utviklingsbank

Side 22

Små barn er blant de som rammes av den alvorlig hudlidelsen leishmania. Sykdommen gir pasientene store verkende sår og stygge arr.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Er null bare tull?

Er nulltoleranse for korrupsjon mulig i praksis?

■ Trøbbel med pengegriske byråkrater, flere ukers ekstra arbeid og fare for at medisiner skulle bli ødelagt. Dette var situasjonen Afghanistan-komiteens programdirektør **Astrid Sletten** (bildet) havnet midt oppe i da hun i vår forsøkte å etterleve norske myndig-

heters sterke oppfordring om nulltoleranse for korrupsjon.

■ Bakgrunnen var at den norske bistandsorganisasjonen prøvde å få ut et mindre parti viktige medisiner fra tolllageret i hovedstaden Kabul. Mens pasientene ventet på medisiner, var svaret fra byråkrater i ulike departementer krav om «smøring».

■ Norske bistandsorganisasjoner innrømmer at korrupsjonskrav ofte kan føre organisasjoner inn i vanskelige etiske dilemmaer. – Det er tilfeller der en må velge mellom pest og kolera. Politikk er én ting, mens virkeligheten kan være en annen, sier generalsekretær i Care Norge Gunnar Andersen.

Side 6-8

Behov for bistandsdebatt

LEIAR

Aldri før har det kome så mange debattinnlegg til Bistandsaktuelt som det gjer no. Og aldri før har så mange av dei vore kvalifiserte til spalteplass. Ei av oppgåvene til Norads informasjonsverksemd er å bidra til god bistandsfagleg debatt så ingenting gler oss meir enn at fagbladet blir brukt til det. Pågangen er no så stor at me ikkje har plass til alt, men sender dei vidare til heimesidene våre.

Men kvifor blir dette som oftast ein internt debatt for «bistandsbransjen»? Kvifor er det ikkje meir debatt i dagspressa? Noreg brukar over 14 milliardar kroner i året på bistand totalt – eller om lag 3000 kroner årleg per nordmann. Ein må undre seg over at det ikkje er meir offentleg debatt om korleis desse pengane blir brukte. Når dei store katastrofene inntreffer, er media der. No er det Darfur og det er vel og bra at lidingane der får spalteplass. Men så kjem dei forutsigbare oppfylgjingane, som t.d. frå dei frivillige organisasjonane som klagar på at det er vanskeleg å samle inn pengar. Det er legitimt å klage over nordmenn med tjukke lommebøker som ikkje vil gje til dei naudlidande i Sudan. Men er det dette debatten skal handle om? Mesteparten av det som blir skriva er skildrande – svært lite er problematiserande om norske aktørars rolle, moglegheiter og avgrensingar.

I den grad det er debatt, dreiar den seg om mengda pengar. Nivået på bistandsbudsjettet, innsamling av pengar ved katastrofer og rike nordmenns manglande bidrag av egne pengar. Det er lite debatt om val av land, kanalar, tiltak eller kva tematiske prioriteringar som blir gjort.

Og det er mykje å debattere. Regjeringas Stortingsmelding «Felles kamp mot fattigdom» kom i vår. Det kom ei «motmelding» frå Norsk Utanrikspolitisk Institutt med «kritisk blikk på regjeringens utviklingsmelding.» Dette er ein viktig del av den norske utanrikspolitikken, men den offentlege debatten rundt det er nerast fråverande (med unntak av i Bistandsaktuelt).

Tidlegare NRK-sjef Einar Førde skreiv i sommar ein tankevekkande artikkel i Bergens Tidende der han tok for seg den offentlege debatten. Han etterlyser vilje hjå media til å ofre dei vesentlege spørsmåla større merksemd. Førde skriv at det offentlege ordskiftet i stadig større grad er prega av personfokusering og perifere saker. Oppmodinga frå Einar Førde bør takast på alvor, ikkje berre av media, men av alle som ønskjer å vera aktørar i samfunnsdebatten. Ikkje minst alle dei som bør ha meningar om eit så sentralt tema som kamp mot fattigdom og Noregs forhold til dei fattige landa.

AVE

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artiklar ikkje komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

– Få vil benekte at president Karzai er favoritt, sier Norges avtroppende stasjonssjef i Kabul, **Bjørn Johannessen**.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Går Afghanistan mot demokrati?

rett på sak

HVEM:
Bjørn Johannessen

HVA:
Stasjonssjef ved den norske ambassaden i Kabul.

HVORFOR:
Kommenterer den politiske utviklingen i Afghanistan i forkant av presidentvalget 9. oktober.

9. oktober skal afghanerne gå til urnene for å avgjøre hvem som skal innta presidentpalasset i Kabul. – Kjøpslåing og byttehandel kandidatene imellom vil trolig påvirke utfallet, sier Norges avtroppende stasjonssjef Bjørn Johannessen.

• GUNNAR ZACHRISEN

Han ankom den sønderskutte fjellbyen fra ambassaden i Islamabad i desember 2001 for å bygge opp ambassade i en by som ennå hadde Talibaners skrekk-regime friskt i minne. Mens bomber ennå i dag ryster Kabul og setter skrekk i befolkningen, håper den 60-årige diplomaten at det forestående valget vil befeste en fredelig og demokratisk utvikling i landet.

– Hvor reelt er det forestående presidentvalget? Enkelte vil mene at president Karzai allerede er valgt som følge av den massive støtten han mottar fra den vestlige verden?

– Valget er reelt i den forstand at velgerne pr. i dag har 18 presidentkandidater å velge mellom. Få vil benekte at Karzai er favoritt. Støtten fra det internasjonale samfunn til Afghanistan er trolig av betydning for Karzai. På den annen side gir denne støtten næring til motkandidatenes kritikk av Karzai.

– Finnes det reelle utfordrere til Karzai?

– De fleste kandidatene vil selv mene at de er reelle utfordrere, men nøkternt sett er det vel Yunis Quanooni, utdanningsminister inntil nylig, som fremstår som Karzais sterkeste utfordrer. Mens Karzai er pashtun, er Quanooni tadsjik. Sann sett representerer de hver for seg de to største etniske gruppene i landet. Afghansk politikk kjennetegnes i sterk grad av kjøpslåing og byttehandel, og utfallet av dette vil påvirke styrkeforholdet mellom dem og vil også kunne avgjøre om noen kandidat vil vinne etter første valgongang.

Skjult dagsorden. – Har kandidatene fattigdomsbekjempelse på dagsorden?

– Kandidatene har så langt i beskjeden grad synliggjort sin dagsorden for valget. Det er 35 år siden forrige valg i Afghanistan, og det merkes blant annet ved svak organisering av politiske partier og nokså generelle parti-programmer. I den grad fattigdomsbekjempelse omtales er det oftest indirekte gjennom vektlegging av økonomisk og sosial gjenoppbygging.

– Er det mulig å gjennomføre frie valg i et land hvor lokale krigsherrer ofte har større innflytelse enn nasjonale institusjoner?

– Utgangspunktet for myndighetene og for FN, som regisserer valgene, er at den enkelte den 9. oktober skal kunne stemme etter egen overbevisning. Samtidig vet jo enhver at politiske og militære maktstrukturer sammen med sosiokulturelle forhold, herunder etnisitet, har betydning også på valgdagen. Dessuten vet vi at Taliban og også andre bevæpnede grupper er aktive i landet. Disse legger ikke skjul på at sitt ønske om å ødelegge mest mulig omkring valget. Det er derfor grunn til å frykte flere anslag fram mot valgdagen.

Bønn og basar. – Hvor foregår den viktigste politiske debatten og påvirkningen av velgerne?

– Kandidatene fremstår stadig oftere i aviser og i radio. Den uavhengige valgkommissjonen har opprettet en egen mediekommisjon, med utenlands deltakelse, som skal overvåke dekningsen av valgkampen. Daglig henges kandidaters valgplakater opp, og ettersom valget nærmer seg vil politiske debatt utvilsomt finne sted både i basarene og i miljøet rundt fredagsbønnen.

– Hvor avgjørende blir etnisitet ved valget?

– Det blir viktig fordi så mye av afghanernes tilhørighet og identitet er knyttet til etnisitet. Det er derfor ikke tilfeldig at de fleste kandidatene har valgt vise-presidentkandidater med ulik etnisk tilhørighet, eksempelvis har Karzai ikke uventet nominert en tadsjik og en hazar.

– Vil landets kvinner ha noen innflytelse ved valget?

– Det er ganske imponerende at kvinner utgjør godt over 40 prosent av de om lag 10 millioner afghanere som har latt seg registrere for valget. Bare én av de 18 kandidatene er kvinne, men man ser at flere av kandidatene generelt vektlegger hensyn til kvinner. Det blir imidlertid interessant å se i hvilken grad kvinner som har registrert seg får lov av sine menn å avgi stemme på valgdagen.

– Når vil Afghanistan kunne kalle seg et demokrati?

– De fleste vil mene at det er langt fram, men de planlagte valgene er viktige skritt på veien. Og formodentlig vil den prosessen man nå er midt oppe i også få betydning for demokrati-spørsmål i videre forstand – på riksplan som på lokalplan, fremholder Johannessen.

Ta en Bill Gates!

Jens Stoltenberg vil ha mer privat bistand

– Knapt noen norsk velstående gir så det monner til den tredje verden, sier Jens Stoltenberg. Nå oppfordrer han norske rikinger til å gjøre som Bill Gates.

FINANSIERING AV UTVIKLING

• LIV RØHNEBÆK BJERGE

I sommer ble det kjent at Bill Gates, gründer og styreleder i verdens mektigste IT-selskap, ga bort hele utbyttet sitt på 21 milliarder kroner til veldedighet. Så langt har Gates donert bort om lag 50 milliarder kroner til prosjekter innen helse og utvikling. Og han har allerede lovet at han også ved neste utbyttestiftelse i desember vil gi hele overskuddet sitt på om lag 24 milliarder kroner til veldedighet. Nå oppfordrer Jens Stoltenberg velstående nordmenn om å følge Gates' eksempel.

– Jeg mener at de kan gi mer. I Norge i dag er mange heldigstilt og har store inntekter. Jeg oppfordrer derfor folk til å gi til for eksempel vaksiner og fattigdomsbekjempelse, sier han.

Kjærkomment tillegg. Sosialøkonomen Jens Stoltenberg blir ivrig og varm i kinnene når han forsøker å sette Bill Gates' svimlende summer i perspektiv.

– Nå er det riktignok ingen som Bill Gates i Norge, som bare i år har gitt mer enn et norsk bistandsbudsjett. Men det er viktig å huske på at dette også for han er betydelige beløp. Også vi har etter hvert fått ganske mange rike mennesker. Jeg mener at de både kan og bør bidra, sier Stoltenberg.

Han understreker at frivillige gaver må komme som et tillegg til det vi i dag gir over skatteseidelen via bistandsbudsjettet.

– Men vi har erfaring med at offentlig bistand blir et begrenset beløp. Derfor trenger vi mer. Bidrag fra velstående nordmenn ville derfor være et kjærkomment tillegg til det vi gir i norsk bistand.

Feil balanse. – Burde norsk næringsliv være mer internasjonalt orientert når de gir? Vi forbinder for eksempel Kjell Inge Røkke med Molde fotballstadion og Knut Utstein Kloster jr. bruker millioner på å pusse opp avsidesliggende overnattingssteder?

– Jeg vil nødig moralisere og er glad på vegne av dem som får for eksempel en fotballstadion. Likevel, det er noe med balansen her. Knapt noen norsk velstående gir så det monner til den tredje verden, sier Stoltenberg.

Mirakel for 200 kroner. – Kan det være aktuelt for politikere å gi retningslinjer i forhold til hvor mye bedrifter bør

Jens Stoltenberg vil ha fram resultater for å få folk til å gi. – For 200 kroner kan en redde et barn. Det er et medisinsk mirakel, sier han. FOTO: GØRIL TRONSDEN BOOTH

sette av fra overskuddet til veldedig formål? I Storbritannia har lederen for National Voluntary Organisations foreslått av politikere må ta et mer aktivt standpunkt i forhold til hvor mye bedrifter bør gi.

– Jeg sier som Al Capone: «Man kommer langt med et vennlig smil. Man kommer lenger med smil og pistol». Men nei, vi politikere kan ikke lovpålegge folk å gi gaver. Men jeg tror vi kan inspirere folk til å gi ved å fokusere på resultatene, sier han.

Selv er han styreleder i Vaksinefondet, som Bill Gates så langt har støttet med fem milliarder kroner. Norge har forpliktet seg til å bevilge i alt 2,7 milliarder kroner i perioden 2001 til 2010. Fra fondet ble opprettet i 2000 og fram til i dag har nærmere åtte millioner barn i over 55 land blitt vaksinerte. Over 30 millioner barn har fått nye vaksiner. Stoltenberg anslår at nærmere en halv million liv er reddet som følge av den nye satsingen siden 2000.

– For 200 kroner kan en redde et barn. Det er et medisinsk mirakel. Vi har den kunnskapen som skal til. Det eneste vi mangler er penger.

Utfordrer organisasjonene. Stoltenberg mener derimot at de frivillige organisasjonene burde rette fokuset mot velstående nordmenn.

– De burde sette i gang en debatt og jobbe aktivt med å få økt oppmerksomhet omkring gaver.

– Inntrykket fra land som USA og Storbritannia er at det er mer åpenhet enn her hjemme rundt hvem som gir gaver. For eksempel er det ulike lister over hvem som gir mest. Ser du for deg noe lignende her hos oss?

– Jeg er åpen både for lister og konkurranser. Igjen mener jeg at dette kan være en utfordring til de frivillige organisasjonene. Utfordringen til de velstående blir å gi. Mange bedrifter og enkeltpersoner har tjent på økt globalisering og åpenhet. Da er det naturlig at de gir tilbake til samfunnet i form av skatt og mer penger til frivillig arbeid.

Hilde støtter Jens. På samme måte som Ap-leder og GAVI-styremedlem Jens Stoltenberg er også utviklingsministeren enig i at norske privatpersoner og næringsliv kan bidra i sterkere grad med penger til internasjonal solidaritet.

– Jeg synes at alle – både de med betydelige ressurser og vi andre bør stille opp og bidra mer til å bekjempe fattigdommen i verden. Selv har jeg reist mye rundt i Norge og har sett hva norske minstepensjonister kan gi for å hjelpe fattige i andre land. Da blir jeg ydmyk, sier Frafjord Johnson.

Skattefritak. Hun viser samtidig til at amerikanerne har mye lengre tradisjoner for omfattende filantropi – å gi til veldedige formål – enn nordmenn.

– Dette henger også sammen med skattefritaksordninger knyttet til slike gaver, sier hun.

I dag gis det skattefradrag for gaver til visse frivillige organisasjoner på inntil 6000 kroner. I Semb-erklæringen lovet regjeringen å heve beløpet til 12 000 kroner innen 2005.

Fattigste i fokus. I forhold til pengebidrag i stor skala – slik som dollar-millionene fra Bill Gates – understreker Frafjord Johnson viktigheten av at støtten må gis i en nær dialog med andre sentrale aktører i internasjonal fattigdomsbekjempelse.

– Også på dette området må vi ha fokus på best mulig resultater for de fattigste – ikke på egenprofilering av giveren, sier hun.

FJORÅRETS UTBYTTEFEST

Ifølge Dagens Næringsliv kunne investeringsselskapene til de 50 fremste finansaktørene i fjor ta ut et utbytte på over 4,1 milliarder kroner. Dette var 1,6 milliarder kroner mer enn i 2002.

Investor	Utbytte 2003
Einar Johan Rasmussen:	1062
Trond Mohn:	800
Petter C. Sundt:	383
Jens Ulltevit-Moe:	275
Folke Hermansen:	240
Stein Erik Hagen:	230
Odd Reitan:	230
Jan Haudemann Andersen:	63
Jan Petter Collier:	63
Torstein Tvenge:	57
Bjarne Skeie:	55
Bjørn Rune Gjelsten:	27
Kjell Chr. Ulrichsen:	25
Jan Chr. Opsahl:	24

Alle tall er i millioner kroner og er hentet fra Dagens Næringsliv.

Kronprinsen, Tutu og Kaunda frontet FK

Den sørafrikanske biskopen og nobelprisvinneren Desmond Tutu og Zambias tidligere president Kenneth Kaunda var frontfigurene da Fredskorpset avholdt sitt store nord-sør-forum i Oslo 27. og 28. august. Om lag 1100 mennesker – blant dem kronprins Haakon – var til stede i Oslo rådhus under åpningsseremonien.

Mange av de framtrøtte var tilreisende fredskorpsdeltakere fra land i sør. I løpet av oppholdet i Norge ble det også arrangert en rekke møter mellom Fredskorpsets norske partnere og partnere i samarbeidsland.

Ved årsskiftet 2003/2004 hadde 875 deltakere blitt godkjent for Fredskorpsets utvekslingsprogrammer, hvorav 671 allerede hadde vært ute på reise. 46 prosent av deltakerne hadde reist fra Nord til Sør, 35 prosent fra Sør til Nord og 19 prosent fra Sør til Sør. De norske fredskorpsdeltakerne har reist til både Afrika, Asia, Midtøsten og Latin-Amerika. Aktiviteten er størst innenfor sosialt arbeid, organisasjonsutvikling, utdanning og kommunikasjon.

Kamp mot meslinger i Darfur

FNs barneorganisasjon UNICEF har sammen med WHO satt i gang en storaksjon for å vaksinere barn mot meslinger i Darfur. Målet er å nå nærmere 2,3 millioner barn.

– Klarer vi å forhindre et mesling-utbrudd kan vi klare å redde opptil 50.000 barn, sier generalsekretær i UNICEF Norge, Kjersti F. Gjestvang. – Nesten en fjerdedel av barna viser allerede tegn til underernæring noe som gjør dem lettere tilgjengelig for mesling-viruset. Dette gjør barna spesielt utsatt, sier hun.

Afghanske gutter får nytt liv

I samarbeid med afghanske myndigheter, lokalsamfunnene og frivillige organisasjoner har UNICEF hjulpet mer enn 2.200 tidligere barnesoldater med å reintegrere seg i samfunnet igjen. Barna er gutter mellom 14 og 18 år. De registreres, får helsesjekk og tilbud om utdanning eller yrkesfaglige muligheter.

Regnskap uten merknader

Riksrevisjonen har revidert og godkjent Norads regnskap for 2003. Riksrevisjonen har ingen merknader av betydning til regnskapet. – Jeg er veldig glad for at Riksrevisjonen også i år er tilfreds med det vi har levert. Det er viktig at folk kan ha tillit til at vi har orden og bruker skattepengene på en skikkelig måte, sier Tove Strand, direktør i Norad.

notis

Sender penger hjem

Folk på jobb i utlandet sender nå mer penger tilbake til sine respektive hjemland enn det disse landene mottar i bistand. Ifølge Verdensbanken sendte fremmedarbeiderne i fjor 93 milliarder dollar (632 milliarder kroner) hjem, men banken holder muligheten åpen for at beløpet kan være dobbelt så stort.

Imøtegår misjonens kritikk

– Grunnlaget er nestekjærlighet og idealisme, fastslår Frafjord Johnson

Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson (KrF) tar nå til motmæle mot kritikk fra flere hold mot stortingsmeldingen om utviklingspolitikken. Blant annet imøtegår hun påstander fra misjonen om at meldingen mangler nestekjærlighet og idealisme.

• GUNNAR ZACHRISEN

– Det er behov for å spørre om kritikerne har lest stortingsmeldingen veldig godt. Idealisme er selve grunnlaget for meldingen og mitt engasjement, sier hun.

Samtidig understreker KrF-statsråden at hun ønsker all debatt om utviklingsmeldingen velkommen, og håper på forsterket fokus på kampen mot fattigdom.

Etterlyser idealismen. «I jakten på målbar resultater, effektivitet og profesjonalitet er ikke lenger nestekjærlighet og idealisme nødvendig. Bistandsarbeid kan like godt utføres av konsulenter, som har fått jobben fordi de var billigst i anbudsrunder, som av folk med et oppriktig engasjement for sine medmennesker», skriver leder i Bistandsnemnda Oddvar Espegren i et leserinnlegg i denne utgaven av Bistandsaktuelt (side 2). Bistandsnemnda er paraplyorganisasjonen for norske misjonsorganisasjoner.

– Selve grunnlaget for hele stortingsmeldingen er jo nestekjærlighet og idealisme. Selv ville jeg også brukt uttrykket «solidaritet» i tillegg. Jeg mener dette gjenspeiles tydelig i stortingsmeldingen. Bare se på innledningskapittelet, «Menneskeverd for alle», sier utviklingsministeren.

Må ha helhetlig grep. Hun er også uenig i at meldingen er for mye fo-

– Selve hovedspørsmålet er hvordan vi skal klare å løfte mer enn én milliard mennesker ut av fattigdom, sier utviklingsminister **Hilde Frafjord Johnson**. FOTO: ABIR ABDULLAH

kusert på makroøkonomisk effektivitet og resultater på bekostning av grasrot-perspektivet – å gi bistand til fattige mennesker der de bor.

– Selve hovedspørsmålet er hvordan vi skal klare å løfte mer enn én milliard mennesker ut av fattigdom. Det krever at vi tar et mer helhetlig grep enn bare å fokusere på bistand. Skulle vi kun fokusert på prosjekter på grasrota ville vi kunne ha hjulpet mange, men det ville samtidig vært hundrevis av millioner mennesker vi ikke hadde nådd – og de ville fortsatt være svært sårbare eksempelvis i forhold til landets gjeldssituasjon, endringer i priser på råvarer, såkorn eller kunstgjødsel. Skal man få til varige endringer for de fattige må det til mer omfattende reformer på makronivå. Her må vi ta for oss både interne for-

hold i mottakerland og internasjonale handelssystemer, sier Frafjord Johnson.

Hovedfokus på staten. – Regjeringen beskyldes også for å ha gjort «et knefall for Verdensbankens tanker om liberalisering og markedsøkonomi».

– Dette er vel den kritikken som forundrer meg mest. Jeg tror ikke at ordet «liberalisering» er nevnt et eneste sted i denne meldingen, og det er absolutt ikke noen ideologisk bakgrunn for denne meldingen. Hovedfokus vårt er på å styrke staten og statlige institusjoners evne til å levere tjenester for de fattige. Og det må vel sies å være det motsatte av en liberal agenda.

Frafjord Johnson viser til at ulike kritikere av regjeringens utvik-

For mer informasjon om «Felles kamp mot fattigdom. En helhetlig utviklingspolitikk» (Stortingsmelding nr. 35 2003-2004). – se odin.dep.no/ud.

lingspolitikk, slik hun ser det, kommer med til dels helt motsatte konklusjoner.

– Forut for meldingen ble vi – i forbindelse med fokuset på misjonsorganisasjonene – beskyldt for å kanalisere for mye bistand gjennom frivillige organisasjoner. Så blir vi kritisert fra WWF-Norge for å legge for mye vekt på staten (se leserinnlegg i denne utgave, side 24, red. anm.), og samtidig av Bistandsnemnda for å legge for lite vekt på stat, altså en liberalistisk tilnærming. Da må en spørre om kritikerne forholder seg til hva meldingen faktisk sier, eller om de argumenterer ut fra hva de tror den sier, mener utviklingsministeren.

Basis i tusenårsmålene. Frafjord Johnson tar også klar avstand fra påstander om at regjeringens utviklingspolitikk er basert på en konsensus diktert av Verdensbanken og IMF.

– For det første var det FNs medlemsland fra hele verden, ikke finansinstitusjonene, som forhandlet seg fram til enighet om tusenårsmålene – som ligger til grunn for vår og andres politikk. Og det er dette og oppfølgingen om finansiering for utvikling, «The Monterrey Consensus», vi sikter til.

– For det andre er det fortsatt betydelig diskusjon om doseringen av ulike virkemidler for å nå disse målene. Jeg har aldri sagt at det er full enighet om dette. For det tredje er det ennå stor avstand mellom ord og handling. Her er den største utfordringen.

Meget viktig kanal. – Kan du love misjonsorganisasjonene og andre små og mellomstore bistandsorganisasjoner at de fortsatt vil spille en like viktig rolle i bistanden?

– Absolutt, det er ingen signaler i meldingen om noe annet. Frivillige organisasjoner vil fortsatt være en meget viktig kanal for norsk bistand, og meldingen synliggjør hvordan de er det i dag – både innenfor humanitær og langsiktig bistand. Når vi har bebudet at det skal nedsettes et utvalg som skal se på de frivillige organisasjonenes rolle er det ikke fordi vi ønsker å svekke deres rolle. Snarere er det at vi – med basis i nestekjærlighet og solidaritet – ønsker et klarere fokus på resultater og resultat-rapportering, for å komme nærmere målet: å løfte flest mulig fattige ut av fattigdom. Blant annet må vi prøve å finne fram til resultat-indikatorer som sier noe om dette, både med hensyn til kvalitative og kvantitative mål.

Imøtegår WWF-kritikk. – I et annet leserinnlegg (se side 24, red. anm.) skriver Rasmus Hansson og Leif John Fosse i WWF-Norge at miljø har falt ut som en overordnet målsetting for norsk utviklings-samarbeid?

– Dette er en påstand som er komplett uforståelig. Jeg tror ikke det er noen utviklingsmelding som noen gang har skrevet så mye om miljø og bærekraftig utvikling som denne meldingen. Samtidig som vår overordnede målsetting alltid har vært fattigdomsbekjempelse er vi meget bevisst på at miljødeleggelser skaper fattigdom og at det er de fattige som taper mest på miljøforringelse. Og miljø er faktisk inne som hovedmål for norsk utviklingspolitikk gjennom tusenårsmaal nr. 7, sier Frafjord Johnson.

Advarer mot hellige kuer i utviklingspolitikken

• ELLEN HOFVANG

– Det er lansert noen hellige kuer i utviklingspolitikken, som at giverkoordinering og budsjettstøtte er bra, og prosjekter er «fy». Så enkelt er det ikke, advarer Alf Morten Jerve, assisterende direktør ved Christian Michelsens Institutt (CMI).

– Uviklingsmeldingen tar opp i seg den gjengse retorikken i bistandsgiverkretser uten å problematisere den. Da er det stor sannsynlighet for at man ikke vil få den effekten man ønsker seg, mener Jerve.

Giverkoordinering og giverreform er nøkkelord i dagens utviklingspolitikk, internasjonalt og i Norge. Samordning blant donorene skal gi mottakerlandene større rom til selv å styre utviklingen – i et harmonisk partnerskap med giverlandene. Nå advarer Alf Morten Jerve mot overdreven tro på koordineringens lykkebringende effekter.

– For mye giverkoordinering kan svekke det politiske eierskapet på mottakersiden, sier han.

Sterke og svake eiere. – Vi skal vokte oss for å tro at sterk giverkoordinering, blant annet gjennom landenes egne fattigdomsstrategier (PRSP-prosessen), skaper sterke

eiere. Sterkt eierskap er noe landene tar selv, ikke noe donorene kan gi dem. Mange av Norges samarbeidsland er svake, og man løser ikke problemene med svak forvaltning med giverkoordinering og budsjettstøtte, sier han.

Jerve understreker at eierskap på mottakersiden er helt nødvendig, men etterlyser en mer kritisk debatt om hvordan man kan få dette til.

Hånd i hånd med giverkoordineringen går en dreining fra prosjektstøtte over til store sektorprogrammer og budsjettstøtte.

– Men er det noe bedre at donor-samfunnet har flyttet sitt engasjement fra prosjektnivå over på det overordnede politiske plan og nærmest inn i regjeringskontorene? spør Jerve, som mener at budsjettstøtte framfor prosjektstøtte kan i mange tilfeller bety økt inngripen fra donorene.

– Det er interessant å se at sterke mottakerland ofte foretrekker prosjektstøtte. De vil beholde styringen over helheten og de overordnede budsjettene selv.

Jerve er også kritisk til om giverkoordinering frigjør ressurser på mottakersiden.

– Ofte er ikke det tilfelle for de sentrale departementene i et land, som blir ekstremt bundet opp i koordineringen. Ta Vietnam, der staten tradisjonelt har et sterkt eierskap til egen politikk. De har valgt – og er i noen grad tvunget – til å si ja til de internasjonale donorstyrte prosessene som PRSP. Dette krever det meste av oppmerksomheten fra sentrale departementer og går klart på bekostning av orientering mot innenlandsk politikk.

På båten. Jerve mener man har gått for langt i å kaste den bilaterale tilnærmingen på båten, og savner det særnorske begrepet «mottakeransvar» i Utviklingsmeldingen.

– Det råder en forestilling om at det de siste årene har utviklet seg en ny type relasjoner mellom giver og mottaker, basert på samarbeid og likeverd. Ordet partner har erstattet mottaker. Men språkbruken dekker over at det finnes ulike interesser. Begrepet «mottakeransvar» innebar en del klare kjørerregler for mottaker og for Norad – selv om dette ikke alltid ble fulgt opp. Det var tydeligere hvem som hadde ansvar for hva, sier han.

Ordforklaring:
Donor
– bistandsgiver.

Les mer:

Alf Morten Jerves kommentar til utviklingsmeldingen «En ny giverpraksis – hva er det» finnes i NUPI-rapporten «Felles kamp mot fattigdom?» www.nupi.no

Nei til korrupsjon ga trøbbel

Pengekåte afghanske byråkrater trenerte godkjennelse av viktig medisin

KABUL (b-a): – Nei, svarte Afghanistankomiteens stedlige representant Astrid Sletten da organisasjonen ble avkrevd en ureglementert «service charge» av afghanske statsansatte for å få utlevert medisiner. De afghanske byråkratenes respons var en langdryg trening av saken.

• I AFGHANISTAN:
GUNNAR ZACHRISEN

KORRUPSJON

Medisinene den norske hjelpeorganisasjonen ønsket utlevert fra toll-lageret var ment til behandling av omlag 1000 pasienter i Afghanistan for en alvorlig hudlidelse. Sykdommen leshmania, som er vanlig i deler av Afghanistan, er forårsaket av sandflue-bitt og gir pasientene store verkende sår. Ofte er det barn som rammes.

– Sykdommen kan gi grufulle arr i ansiktet, noe som i sin tur blant annet kan føre til at jenter ikke blir gift. Uten behandling blir man ikke frisk, forteller programdirektør Astrid Sletten.

På slutten av fjoråret var komiteens helseprogram i ferd med å gå tom for leshmania-medisin, og medisinene var, som vanlig, ikke å få tak i fra afghanske leverandører. Samtidig som man fikk låne en del medisiner fra en annen hjelpeorganisasjon i landet, ble det bestemt å kjøpe inn nye medisiner fra en leverandør i India.

Innkjøpt fra India. 31. januar ankom medisinene fra India toll-lageret ved Kabul sivile flyplass. Men det skulle vise seg å ta over tre måneder og et hundretalls underskrifter før de kunne hentes ut fra toll-lageret.

Allerede i møtet med det første departementet, Planleggingsministeriet, kom ønsket om bestiktelser. Men Afghanistankomiteen avsto. Etter dette tok det åtte uker å få ut et dokument med de nødvendige underskrifter, for å sikre at medisinene kunne innføres avgiftsfritt til landet. Dette er vanlig for alle leveranser til humanitære formål.

Brevet ble deretter sendt videre

Astrid Sletten på Kabuls toll-lager 10. mai i år. Etter over tre måneders kamp mot korrupte afghanske byråkrater synes målet å være i syne.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Norges charge d'affaires **Bjørn Johannessen** skrev brev.

Service charge = «smøring»

tema: nulltoleranse og korrupsjon

til Finansdepartementet. Dette departementet, som ledes av den anerkjente ministeren og anti-korrupsjonsforkjemperen Ashraf Ghani (sjekke navn!!!), brukte imidlertid bare tre dager på å godkjenne avgiftsfritaket og videresende det til neste departement.

Under bordet. Oppgaven for det tredje og siste departementet, Helsedepartementet, var – i tråd med afghansk regelverk – å bekrefte at medisinene var av god kvalitet og at de var kjøpt på legal vis. Ved departe-

mentets kontroll-enhet ble imidlertid komiteens ansatte enda en gang møtt av motvillige og underbetalte byråkrater som ønsket penger «under bordet».

«Vi har mye å gjøre her. Men hvis dere betaler en service charge kan vi ordne dette i løpet av en uke, hvis ikke kan det ta kjempelang tid», lød beskjeden fra saksbehandleren.

Og tid er penger – også for bistandsorganisasjoner. Bare i denne konkrete saken er et titalls ekstra dagsverk blitt lagt ned av Afghanist-

ankomiteens ansatte i møtet med byråkratiet. Ikke alle vestlige bistandsorganisasjoner i landet ville gjort det på samme måten.

– Da jeg innhentet råd fra enkelte andre vestlige NGOer (ikke-statlige organisasjoner, red. anm.) i landet fikk jeg en klar beskjed om at det var larest å betale. Det dreide seg jo «bare» om 100-200 dollar, forteller Astrid Sletten.

Hun fastholdt likevel overfor både Planleggingsdepartementet og Helsedepartementet i Afghanistan at komiteen ikke ville betale bestiktelser. Andre norske organisasjoner i landet sier at de også støtter denne holdningen.

Helseminister **Sohaila Siddiq** (til h.) reagerte kjapt på Norges klagebrev. Kanskje fryktet hun at «donorstøy» kunne true USAs donasjon på 700 tonn medisiner til Afghanistan annonsert 17. juni i år. Til venstre USAID-sjef **Jim Bever**.

FOTO: AFP/MARIAM KOSHA

Skolebarn er av dem som rammes av sykdommen leshmania.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Ambassade-brev. Et par uker etter at byråkraten i Helsedepartementet har framsatt sitt krav om «smøring» sender Norges charge d'affaires i Kabul, Bjørn Johannessen, på anmodning fra Afghanistankomiteen, et brev til landets helseminister, Dr. So-haila Siddiq. I brevet fra den norske ambassaden gjøres den kvinnelige

statsråden oppmerksom på krav om «bestikkelser» og «uakseptabel oppførsel» fra departementets ansatte. Ambassaden ber også om at helseministerens kvalitetskontroll-enhet rykker raskt ut «nå som den afghanske sommeren nærmer seg raskt», siden medisinene ute på toll-lageret kan bli ødelagt under lagring.

En uke senere, den 10. mai, viser det seg at brevet har hatt sin virkning. Beskjeden fra departementet er utvetydig: Medisinene er klare til avhenting ved hangar nummer 3 ved toll-lageret på Kabul flyplass. Men historien slutter ikke der.

En «solskinns historie» fra toll-lageret

• GUNNAR ZACHRISEN

AFGHANISTAN

KABUL (b-a): Med Bistandsaktuelt redaktør på slep drar stedlig representant Astrid Sletten og to lokalt ansatte ut til Kabul flyplass om morgenen 10. mai 2004. De to lokalt ansatte er helseprogrammets leder Dr. Esmat Shinwari og logistikk-ansvarlig Mirza Mohammad Faaiviz.

De to har i månedene som har gått siden medisinene ankom landet 31. januar, bokstavelig talt, trålet seg gjennom et hundretalls ulike offentlige kontorer i Kabul, for å sikre seg retten til å hente ut 1000 doser leshmania-medisin. Verdien på leveransen er omlag 25.000 kroner.

– I løpet av tre og en halv måned har jeg snakket med et utrolig antall byråkrater og har underskrifter fra omlag 100 sjefer på ulike nivåer i tre departementer – på grunn av denne ene lille leveransen av medisiner, sier Faaiviz.

Kaotisk organisert. Toll-lageret viser seg å være et stort og til dels gjørmefyllt område bestående av kasser, containere og tre store flyhangarer. En tilsynelatende doven arbeidsplass for et hundretalls mennesker – fredelig, men noe kaotisk organisert.

«Neida, medisinene befinner seg i hangar 1, ikke hangar 3», er en av de første beskjedene vi får.

Mens tålmodige Faaiviz tråler toll-kontorene og arbeiderne vandrer langsomt i solsteika, tar vi andre tilhold i en flyplass-hangar blant esker, paller og kasser.

Det viser seg etter hvert at vi får rikelig tid til å studere importvarene til firmaer og hjelpeorganisasjoner ved Afghanistanens flyplass. Fra vår utsiktsplass i den skyggefulle og kjølige hangaren skuer vi ut over maskindeler, rullestoler og computere. Til og med en kartong potetgull med paprika har vi fått et glimt av gjennom en plastemballert kasse – flysendt til vestlige diplomater av firmaet Jensen i Danmark. Men ingen medisiner.

I 30 graders varme. To og en halv time etter ankomst toll-lageret er vi der fortsatt. Men Faaiviz har nå ytterligere seks underskrifter i samlingen sin – fra ulike små og store sjefer ved flyplassens toll-lager. Så endelig kommer klarsignalet. Papirene er i orden, nå er det bare å finne medisinene og mannen med nøkkelen.

«Neida, medisinene er ikke i hangar 1, de står i en container ute på plassen», lyder den nye beskjeden.

Mens Astrid Sletten blir invitert på afghansk grønn te og potetgull med paprika (!) av toll-sjefen ved hangar nr. 1, følger vi andre etter tollhangarens «nøkkel-mann». En grå metall-container viser seg å være rett adresse, og inne i denne

I denne containeren har medisinene ligget i over tre måneder. I solsteika venter logistikk-ansvarlig **Mirza Mohammad Faaiviz** tålmodig på at den skal bli åpnet.

tema: nulltoleranse og korrupsjon

åpenbarer det seg, utrolig nok, fem esker à 200 doser «Sodium Stibogluconate» – medisin mot leshmania.

Men alt er ikke som det skal være. – Det er for varmt her, fastslår Dr. Esmat der han står i 30 graders varme på innsiden av containeren. – Kanskje har ikke medisinene tålt lagringen. Vi må foreta laborietester for å se om de fortsatt kan brukes!

Forsvunne doser. Dessuten er en av eskene åpnet.

– Det skyldes Helsedepartementets folk, fra «kvalitetskontrollen». De var her for et par dager siden. Det burde jo være nok å ta med seg et par-tre injeksjonsdoser, men de har tatt 25, forklarer Dr. Esmat.

Ved nærmere ettersyn senere på dagen viser det seg at 75 doser er borte. – Dette overrasker meg ikke. Mange ansatte i departementet i Afghanistan har privat virksomhet «på si». Dette er trolig doser som vil bli solgt over disk på et apotek eller solgt til en privatpraktiserende lege, sier Astrid Sletten.

Med en innkjøpspris på rundt 25 kroner per dose kan det bli til kjærkommen inntekt for en ansatt i Helsedepartementet – i et land der vanlige byråkratlønnninger ikke ligger over 200 kroner måneden, forklarer hun.

(Hvordan gikk det med medisinene? Kunne de brukes? Følg med i neste Bistandsaktuelt!)

Helseprogrammets leder **Dr. Esmat Shinwari** (til høyre) smiler fornøyd når medisinene endelig ligger på kjerra.

”

Jeg oppfordrer våre partnere i de frivillige organisasjonene, inkludert misjonsorganisasjonene, til å slåss kompromissløst både mot den korrupsjonen de møter generelt i samfunnet og hos sine samarbeidspartnere.

Utviklingsminister **Hilde Frafjord Johnson**, utviklingspolitisk redegjørelse 6. mai 1999.

”

Å slå tilbake korrupsjon er en nødvendig del av kampen mot fattigdom.

Utviklingsminister **Hilde Frafjord Johnson**, innlegg på regionalmøte i Trondheim 14. november 2002.

”

Korrupsjon er et brudd på tillitsforholdet mellom folket og myndighetene. Korrupsjon underminerer rettsstaten. Korrupsjon undergraver demokratiet.»

Utviklingsminister **Hilde Frafjord Johnson**, innlegg på regionalmøte i Trondheim 14. november 2002.

Finansminister **Ashraf Ghani** regnes som regjeringens reneste minister.

FAKTA OM KORRUPSJON

Godt styresett og kampen mot korrupsjon blir framhevet som ett av seks satsingsområder i norsk utviklingspolitikk. Dette innebærer blant annet at temaet skal tas opp i all politisk dialog med samarbeidslandene. Videre legges det vekt på å støtte opp under finansforvaltning og statlige kontrollfunksjoner.

Tema: nulltoleranse og korrupsjon fortsetter på neste side.

Bombeeksplosjon i Kabul rammer hjelpearbeidet

• LIV R. BJERGENE

Kabul ble rammet av en kraftig bombeeksplosjon 29. august klokken 17 lokal tid. Bomben var rettet mot det amerikanske sikkerhetsfirmaet DynCorp, som blant annet beskytter president Karzai og lærer opp afghansk politi på vegne av amerikanske myndigheter. Firmaet er også til stede i Irak. Tre amerikanere, to nepalesere og to afghanere ble drept og 15 hardt skadd.

Den norske Afghanistankomiteen har kontorer om lag 60 meter fra eksplosjonsstedet. Også her ble vinduer blåst inn.

– Jeg pleier å være på kontoret mitt ved den tida, men akkurat den dagen var jeg i et møte i den norske ambassaden, sier Afghanistankomiteens stedlige representant, Astrid Sletten til Bistandsaktuelt.

Hun forteller at amerikanske sikkerhetssperringer rundt om i Kabul nå gjør det vanskelig å ta seg fram i byen, noe som ytterligere vanskeliggjør hjelpearbeidet. Koordineringsorganisasjonen for de frivillige organisasjonene i Afghanistan, Agency Coordination Body for Afghan Relief (ACBAR) har derfor kalt inn til et krisemøte, slik at organisasjonene i fellesskap kan bli enige om de eventuelt skal stenge kontorene i en kortere periode.

– Vi har allerede bestemt oss for at vi stenger kontoret i valguka 11.-19. oktober. Nå etter bombeeksplosjonen vurderer vi også å ta pause i noen uker, forteller Sletten.

Det er foreløpig uklart hvem som står bak eksplosjonen, etter som både Taliban og en pakistansk islamistisk gruppe har tatt på seg skylden, opplyser Afghanistankomiteen.

Riktig prinsipp, vanskelig praksis

Erfarne norske bistandsarbeidere støtter norske myndigheters ønske om nulltoleranse for korrupsjon, men de innrømmer at prinsipper kan kollidere med virkeligheten.

– Jeg mener at en må ha det som et prinsipp, så får heller unntakene bekrefte regelen, sier generalsekretær Gunnar Andersen i Care Norge.

KORUPSJON

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE
Generalsekretæren i Care Norge, har lang felteerfaring fra blant annet Afghanistan og Kambodsja. Han støtter prinsippet om nulltoleranse, men innrømmer at det kan være vanskelig å gjennomføre i praksis.

– Det er tilfeller der en må velge mellom pest og kolera. Afghanistan er ett av de vanskeligste landene å jobbe i med tanke på korrupsjon. Her kan en oppleve å måtte betale for eksempel krigsherrer for å få fram nødhjelpstransporter. En må da velge om en vil godta kravet for å komme videre. Dette illustrerer at politikk er én ting, mens virkeligheten kan være en annen, sier Andersen.

– Mener du at det i noen tilfeller kan være riktig å bryte prinsippet om nulltoleranse og betale for å få fram for eksempel medisintansporter?

– Jeg mener at en må ha det som et prinsipp, så får heller unntakene bekrefte regelen, sier Andersen.

Han viser til erfaring fra Kambodsja, også det et land der korrupsjon er svært utbredt.

– Selv om det var vanskelig å praktisere prinsippet om nulltoleranse, så gikk det an, sier Andersen.

Honnørord. – Nulltoleranse er et honnørord som en slår om seg uten å gå nærmere inn på de politiske årsakene til hvorfor det blir slik, sier tidligere generalsekretær i Norsk Folkehjelp, Halle Jørn Hanssen.

Hanssen understreker at han ikke støtter korrupsjon, og viser blant annet til hvordan Norsk Folkehjelp brukte fire år på å løse de problemene organisasjonen fikk ved Nairobi-kontoret og i forhold til kenyanske myndigheter.

Han etterlyser likevel gode grep for hvordan en kan få bukt med korrupsjonsproblemene, og mener at

Nød skaper også grådighet. Mange nødhjelpsarbeidere har opplevd at soldater, politi og offentlig ansatte krever bestikkelser. FOTO: SCANPIX

tema: nulltoleranse og korrupsjon

et begrep som nulltoleranse blir for teoretisk.

– Da jeg jobbet i Afrika for 30 år siden, låste ikke bistandsarbeidere dørene. Vi anså lokalbefolkningen for å være ærlige. I dag «gjemmer» vestlige seg bak høye murer. Hvorfor er det blitt slik? spør Hanssen, som mener politikerne i for liten grad tar inn over seg hvordan konsekvenser av vestlig påvirkning som markeds-krefter, økende ulikhet, fattigdom og håpløshet driver folk til korrupsjon.

Mer fokus på Vesten. – De i vår organisasjon som steller med dette til daglig kjenner ikke til at vi noen gang har hatt problemer med nulltoleranseprinsippet. Men jeg kan likevel ikke gi garanti for at dette aldri har skjedd, sier Atle Sommerfeldt, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp.

Han viser til at Kirkens Nødhjelp samarbeider med lokale organisasjoner i en rekke land.

– Hva disse lokale samarbeid-

”

Det er tilfeller der en må velge mellom pest og kolera.

Gunnar Andersen, generalsekretær i Care Norge.

Halle Jørn Hanssen, eks-generalsekretær i Norsk Folkehjelp.

Atle Sommerfeldt, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp.

spartnerne foretar seg i ulike situasjoner, kan jeg ikke svare for.

Sommerfeldt er enig med Halle Jørn Hanssen i at en i for liten grad har sett på hvilke mekanismer i bistandssystemet som fremmer korrupsjon.

– Det har vært altfor ensidig fokus på mottakersiden. Norads korrupsjonsstrategi må etter vår mening være tydeligere på hvilke mekanismer i nord som fremmer en korrupsjonskultur, sier Sommerfeldt, og peker blant annet på hvordan krav om privatisering kan bidra til å trekke til seg selskaper som slett ikke følger nulltoleranseprinsippet, mener Sommerfeldt.

– Har alle en hverdag. – Nulltoleranse er et sunt mål å jobbe mot, og vi prøver hele tiden å holde oss til dette prinsippet. Men vi har alle en hverdag. I praksis kan en derfor støte på ting som gjør at målet til bistandsprosjektet ikke oppnås, sier Anett Valsvik, økonom og styremedlem i det norske konsultantselskapet NORPLAN.

Hun har blant annet vært med på å utarbeide NORPLANS strategi i forhold til bedrifters samfunnsansvar (Corporate Social Responsibility), der nulltoleranse i forhold til korrupsjon er et bærende element.

Hun vil ikke kommentere om NORPLAN i enkelte tilfeller har måttet fravike prinsippet om nulltoleranse, men forteller at hun som NORPLAN-konsulent i Afghanistan ikke møtte krav om betaling for å få utført oppdraget.

– Men ofte er det et stort problem å få betaling når oppdragene er fullført. Ikke sjelden opplever vi at når vi gjør jobber, for eksempel for departementer i korrupte land, kan det ta år før vi får pengene. Vi bruker mye energi på å purre og presse. Samtidig velger vi å være restriktive med å hive oss på karusellen med å betale folk for å at noe skal skje. Men fordi vi prøver å følge prinsippet om nulltoleranse, ender vi med å ha millionbeløp utestående, noe som gir oss et likviditetsproblem, sier Valsvik.

notiser

Petersen beklager israelsk utbygging på Vestbredden

– Det er sterkt beklagelig at israelske myndigheter har godkjent planer om ytterligere utbygging av en av de største bosetningene på Vestbredden, sier utenriksminister Jan Petersen i en kommentar til opplysningene om at Israels regjering har gitt grønt lys for en utvidelse av bosetningen Maale Adumim.

– Dette er ikke et skritt i riktig retning, sier utenriksministeren, og viser til hvordan Veikartet for fred krever at Israel stanser all bosettingsaktivitet.

Petersen uttrykker også bekymring for den ustabile situasjonen i Gaza.

Cuba vil lære norsk fiskeoppdrett

Fire cubanske havbruksforskere har i vår studert norske oppdrettsmetoder ved Havbruksinstituttets stasjon i Austevoll i Hordaland. Cubanernes opphold i Norge er et ledd i et Norad-støttet samarbeidsprosjekt mellom Norge og Cuba.

– Cubanerne ønsker å utvikle fiskearter i høyprisklassen til eksport. For å få til dette trenger de økt kompetanse og finansiering. Dette prosjektet er svært viktig for dem, sier prosjektleder Olav Sigurd Kjesbu ved Havforskningsinstituttet. (ANB)

Rekordstor ledighet blant unge

Den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO advarer mot høy arbeidsledighet blant unge. Rapporten «Global Employment Trends for Youth 2004», viser at 186 millioner mennesker mellom 15 og 64 år sto uten arbeid i fjor. Av disse utgjorde nesten halvparten unge mellom 15 og 24 år, til tross for at de bare utgjorde en fjerdedel av befolkningen.

Ifølge ILO har ledigheten blant ungdom økt med over 25 prosent i løpet av det siste tiåret, men med store regionale forskjeller. Tallet for Midt-Østen og Nord-Afrika er på 25,6 prosent, mens bare 7 prosent av ungdommene i Øst-Asia er arbeidsledige. Vi sløser bort energien og talentet til den best utdannede generasjonen av ungdom noensinne, sier ILOs generaldirektør, Juan Somavia.

Han mener en er nødt til å øke unge menneskers mulighet til å skaffe seg jobb dersom en skal ha håp om å nå FN's millenniumsmål. Rapporten slår fast at dersom ledigheten blant unge halveres, vil det kunne bety 15 trillioner (tusen milliarder) kroner i økt produksjon av varer og tjenester i verden. Det ville utgjøre en vekst i den globale økonomien på 4 prosent i forhold til 2003. (Ungnett)

ANNONSE

Ett øyeblikk i Gaza

fotograf: Fredrik Naumann

Erfaring fra kriser og konflikter i områder som Afghanistan, Sudan, Malawi, Albania, Sierra Leone og Palestina m.fl.

Tidligere kunder inkluderer NGO'er, nasjonale og internasjonale medier.

Tar oppdrag på kort varsel. Fotograferer digitalt.

Les mer: www.naumann.no
fredrik@naumann.no
tlf: +47-90885289

Arkivsalg via billedbyrået Samfoto www.samfoto.no

Norsk politi inntar Kabul

Afghanske politistudenter skal lære myke metoder i kampen mot kriminelle

KABUL (b-a): I det voldsherjede Afghanistan skal trusler og våpenmakt skiftes ut med respekt for lover og regler. Det er målet når et helt nytt politikorps under demokratisk kontroll skal bygges opp. Tre norske politikvinner står sentralt i opplæringen av det nye politikorpset.

• I AFGHANISTAN:
GUNNAR ZACHRISEN

AFGHANISTAN

–Jeg vil gjøre noe for landet mitt. Jeg vil forsvare landet, svarer 19-årige Zaimatullah når vi spør ham hvorfor han har vervet seg til det nye politikorpset.

Faren hans er oberst i regjeringsstyrkene som vokter Bagram flyplass, og nå er det sønnen sin tur til å trekke i uniform for å gjøre en samfunnsinnsats. Med 12 års skolegang bak seg har han allerede en mye lenger utdanning enn de fleste afghanere. Men samtidig ligger han langt etter mange jevnaldrendes erfaring med skytevåpen.

I Afghanistan har kuler og kalsjnikov gjennom mer enn tyve år vært et vanligere arbeidsredskap for afghanske unge menn enn penn og papir. Av samme grunn står også utfordringene i kø for de mange unge mennene – og noen kvinner – som etter hvert skal utgjøre stammen i det nye politikorpset i landet. Kriminalitet er et kjempeproblem i dette landet, og befolkningen har et skrikende behov for et politikorps de kan stole på. Men fram til i dag har politiet snarere vært en del av problemet enn en del av løsningen. Korrupsjon, trusler og overdreven voldsbruk har vært vanlig.

Menneskerettigheter. Etter ønske fra den afghanske overgangsregjeringen vil internasjonale bistandsgivere ha en sentral rolle i oppbyggingen av det nye politikorpset. Tyskland har tatt på seg hovedansvaret med å lede oppbyggingen av politistyrken, mens Norge skal bistå med opplæring om menneskerettigheter.

Det gleder blant andre den 72-årige lederen av politiakademiet, general Naimi.

– Etter mer enn to tiår med krig har politiet tilsvarende problemer som en rekke andre sektorer i samfunnet. Utdanningssektoren – inkludert utdanningen av politioffiserer – ble helt ødelagt under krigsårene. Nå trenger vi internasjonal bistand

De norske politifolkene Tove Aas Bechmann, Berit Bachen Dahle, Ann-Kristin Kvilekval og Per-Jacob Solhaug.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

for å komme oss på beina igjen, sier Naimi.

Selv er han et levende bevis på at mange afghanere er villige til å gjøre en innsats i gjenoppbyggingen av landet. Etter å ha vært flyktning i Nederland i mer enn fire år har han vendt hjem for å lede Kabuls politiakademi. Mye skal ordnes når et helt nytt nasjonalt politi skal stables på beina. Det blir lange dager, og han har skaffet seg en seng slik at han kan sove på kontoret.

– I Europa var jeg for gammel til å jobbe. Her er det ennå bruk for meg, fastslår den meget erfarne politigeneralen som har deler av sin politiutdanning fra Tyskland på 1950-tallet.

Gode modeller. 2500 politioffiserer har general Naimi ansvaret for å trene opp, som ledd i en femårig utdanning. Alle er unge med bakgrunn fra skoleverket, ingen har militær bakgrunn. Nå skal de få opplæring i et helt nytt politifag – menneskerettigheter, og det er på dette feltet de norske politifolkene er blitt bedt om å bistå. Foreløpig er åtte norske politifolk på plass – finansiert med midler fra det norske bistandsbudsjettet. Tre av de åtte norske politifolkene er kvinner.

– Vi gleder oss over det viktige norske bidraget. Og vi tror at de norske kvinnene kan være gode modeller for våre kvinner. På dette området har vi ikke kommet langt, men jeg tror at dere allerede om fem år vil se en forskjell, sier generalen.

General-kurset. De tre norske politikvinnene Berit Bachen Dahle (56), Tove Aas Bechmann (42) og Ann-Kristin Kvilekval (34) er ivrige etter å komme i gang med kurs for kvinnelige politistudenter, men innser at de må gå forsiktig fram i dette tradisjonsbundne samfunnet. I første omgang er det en gruppe svært voksne menn – Afghanistans politigeneraler – de har på skolebenken.

– Det er et ønske om at vi skal skolere politiledere på alle nivåer. Men toppsjefene, generalene, insisterte på at det var de som måtte starte. De mener at det ville være svært unaturlig om deres egne studenter visste mer enn dem selv, forteller le-

deren for den norske gruppen, politimester Per-Jacob Solhaug fra Politidirektoratet.

Han forteller at generalene har fått et 2-ukers lynkurs i menneskerettigheter, ledelse og administrasjon og taktisk politi-arbeid.

Lærevillige. – I begynnelsen var de litt tilbakeholdne – muligens fordi det var et par meget høytstående politiledere fra innenriksministeriet i klassen. Men etter hvert har de tødd opp. De er lærevillige og interesserte, forteller politioverbetjent Berit Bachen Dahle fra Hordaland politidistrikt, politibetjent Ann-Kristin Kvilekval fra Sandefjord politistasjon og politibetjent Tove Aas Bechmann (42) fra Tønsberg. Sammen har de holdt kurs for generalene i menneskerettigheter.

De har lagt opp til et svært praktisk rettet kurs med stor vekt på diskusjoner og rollespill. For de aller fleste av elevene er dette en helt ny form for undervisning.

– Vi prøver å gi helt praktiske eksempler fra deres hverdag, og starte diskusjoner ut fra dette. Vi har hatt en del meget interessante samtaler, blant annet om kvinners rettighe-

ter. «Tenk dere at det er deres eget datter», har jeg sagt. «Sett deg selv inn i offer-rollen». Da kan synspunktene ta en ny og spennende dreining, sier Kvilekval.

Fravær av alle former for tortur i forbindelse med arrestasjoner og avhør er blant grunnprinsippene de norske politifolkene prøver å formidle til sine afghanske kolleger.

– Avhør uten noen form tortur eller trusler kan være vanskelig å forstå i et samfunn der dette har lange tradisjoner. «Man må vel få lov å torturere litt, hvordan skal man ellers få fram en tilståelse», er et vanlig synspunkt. Men vi må da blant annet minne om at tortur er ulovlig både i forhold til internasjonale konvensjoner og i henhold til Koranen, sier Kvilekval.

De tre erfarne norske politikvinnene har betydelig erfaring fra internasjonale politioppdrag tidligere. Mens politioverbetjent Bachen Dahle har erfaring fra Kosovo, har Tove Aas Bechmann vært i Hebron på Vestbredden og Kvilekval i Øst-Timor og Namibia, i tillegg til tjeneste som FN-soldat i Libanon. Sistnevnte holdt også kurs i Afghanistan i fjor.

Fembarnsmor og politistudent

– Jeg er interessert i å jobbe med kriminalletterforskning, forteller den 33-årige kvinnelige politistudenten Malali Bahadrig.

Hun er en sjelden fugl blant all de unge hanene som marsjerer i skolegården på Politiakademiet: Gift, og har fem barn. Opprinnelig fra Wardak-provinsen. Tidligere har hun både arbeidet som lærer og med oppdrag for en FN-organisasjonen. Men nå har hun bestemt seg for å utdanne seg til politibetjent.

– Jeg ville gjøre noe for landet. Og så har jeg lyst til å bidra til at lover og regler skal gjelde likt for både menn og kvinner, sier hun.

– Men hvordan i all verden fikk du lov av din mann til å utdanne deg til politi?

– Jeg har gjort en avtale med ham. Han er en utdannet mann. Det

er det som er forskjellen, sier Malali. Målet er at minst ti prosent av den nye afghanske politistyrken skal være kvinner.

– Dersom disse blir satt ut aktivt kan det bli et viktig bidrag for å sikre rettighetene til afghanske kvinner. I dag er det ennå vanlig at det er bare menn som avhøres, og et kvinnelig offer vil som oftest – i beste fall – måtte tale via en mannlig slektning, forteller politioverbetjent Berit Bachen Dahle.

Den erfarne norske politikvinnen håper nå få i gang et eget kurs for kvinnelige politiansatte i Afghanistan. Foreløpig har hun fått positive tilbakemeldinger på initiativet fra afghanske myndigheter, men ennå er ikke alle brikker på plass.

En av de første oppgavene til 19-årige Zaimatullah og hans kolleger blir å bistå under det forestående presidentvalget i landet. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Malali Bahadrig, politistudent.

FAKTA:

■ Norsk politi har tidligere hatt en viktig rolle i oppbyggingen av politikorps i Kosovo og på Øst-Timor.

■ Den norske politiinnsatsen i Afghanistan inngår i satsing på å bygge opp en demokratisk rettsstat i landet. Bidraget finansieres over bistandsbudsjettet.

■ Det er første gang politiopplæring inngår som en ordinær del av et norsk langsiktig bilateralt bistandsprogram.

■ Norsk bistand til Afghanistan utgjorde i 2003 om lag ... millioner kroner, og landet var dermed største enkeltmottaker av norsk bistand.

– Heller lån enn gaver

Professor foreslår opprettelse av norsk utviklingsbank

– Er det et mål å gi mest eller å gi best? spør professor i utviklingsstudier, Arne Olav Øyhus. Han mener dagens gavebistand virker klientiserende. Derfor vil han ta det beste fra flere låneinstitusjoner og skape en Norsk utviklingsbank (NUB).

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

– Jeg har jobbet med et land som Tanzania i 20 år og med Etiopia og Eritrea i 15 år. I løpet av disse årene registrerer jeg at det ikke har skjedd voldsomme forbedringer. Det betyr at vi gjør noe galt, sier Øyhus.

Professoren, som i dag underviser ved Høgskolen i Agder, har jobbet med bistand i om lag 25 år. I tillegg til Tanzania, Etiopia og Eritrea har han landfering fra Mali, Kenya, Sudan og Indonesia. Her hjemme har han jobbet for Noragric, Kirkens Nødhjelp, Norad/ Utenriksdepartementet (UD) og som konsulent for private organisasjoner.

Ros til studenten. Øyhus var også sensor for dagens utviklingsminister, Hilde Frafjord Johnson, da hun skrev sin hovedfagsoppgave i antropologi. Han gir sin tidligere student ros for stort bistandsvolum, og mener at Norge har en god bistand. Men han setter spørsmålstegn ved effektiviteten.

– Jeg mener at norske bistandsmidler kunne ha blitt brukt mer effektivt. Det er ikke bra for folk å få for mye midler gratis fordi det skaper en holdning om at en får ting utenifra. I Etiopia og Eritrea sitter folk og venter på neste matforsyning i stedet for å dyrke jorda. Lån gir et mer likeverdig forhold mellom giver og mottaker. Dessuten gir det folk en stolthet når de skaper ting selv og gjør opp for seg. Vårt system her hjemme er bygd opp slik. Hvorfor er det mer forferdelig at folk i fattige land skal måtte låne penger enn at vi må det? spør Øyhus.

Har ideer, mangler kapital. Øyhus sier han har som ideal at NUB skal integrere og effektivisere det beste fra flere låneinstitusjoner, som for eksempel mikrofinanslånene til Grameen Bank og Verdensbankens såkalte «myke» IDA-lån og norske Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND).

– Lånene skal ikke nødvendigvis

Gründere i fattige land bør kunne tilbys lån, mener professor Arne Olav Øyhus.

gå til land, men også til personer og bedrifter. Innovative entreprenører finnes over alt, sier Øyhus og forteller at han ofte har møtt personer, organisasjoner, og landsbyer som har ideer, men som har problemer med å få kapital.

– Mikrofinansprosjektene er gruppebasert, slik at alle står ansvarlig for lånene. Lånetakerne blir derfor ofte redd for å ta opp «eventyrere» fordi de føler at det kan være en for stor risiko. Men ideen kan være god, sier Øyhus.

Han foreslår at et ekspertpanel bestående av personer fra Norad/Utenriksdepartementet skal bedømme hvordan de ulike prosjektene vil virke økonomisk, sosialt og utviklingsmessig.

– Mikrofinanslånene har som oftest liten ringvirkning utover de som har tatt opp lånene. Derfor blir det viktig å vurdere også hvilken utviklingseffekt prosjektet har for samfunnet, sier han.

Puslete Norfund. Etter omorganiseringen mellom Norad og UD mener Øyhus det vil være naturlig at ansvaret for en eventuell Norsk utviklingsbank blir liggende hos Norad.

– Dette fordi Norad skal være den bistandsfaglige instansen samt beholde den søknadsbaserte bistanden, sier Øyhus.

Han er ikke redd for at mer lånebistand vil favorisere folk i mellominntektsland og gjøre situasjonen

enda vanskeligere for mennesker i de aller fattigste MUL-landene.

– Uten å ha gått i detalj på dette, kan en kanskje se for seg at det opprettes egne kvoter for MUL-land, slik at minimum 30 eller 50 prosent av låneporteføljen gis til disse landene, sier han.

Ved oppstart av en eventuell Norsk utviklingsbank, ser Øyhus for seg at om lag ti prosent av bistandsbudsjettet kan overføres til utlånsvirksomhet. I så fall ser han ikke behov for å opprettholde dagens Norfund.

– Etter min mening er Norfund en blindtarm i norsk bistand. Norfund blir for puslete, og er ikke i tilstrekkelig grad en integrert del av norsk bistand. Vi må ha en ny vridning på bistanden, sier Øyhus.

Skeptisk til budsjettstøtte. Øyhus er klar over at han med sitt forslag er litt «kjerringa mot strømmen», ettersom bistanden legges om fra å støtte prosjekter til sektor- og budsjettstøtte.

– Jeg er svært skeptisk til budsjettstøtte, sier Øyhus. Han viser til hvordan nettopp staten i de fattigste landene ofte virker ødeleggende.

– Jeg har ikke tiltro til statsapparater som ofte viser seg å være korrupte, svake og lite effektive. Derfor følger jeg at vi må ha en annen modell.

”

Lånene skal ikke nødvendigvis gå til land, men også til personer og bedrifter.

Arne Olav Øyhus, professor i utviklingsstudier.

Se også Øyhus' kronikk side 22.

Malariabehandling med oppløftende resultater

• I ZAMBIA: BENEDICT TEMBO

LUSAKA (b-a): En ny medisin ser ut til å gi svært gode resultater i kampen mot malaria i Zambia og Sør-Afrika. Men prisen på medisinen gjør at mange fortsatt velger den vanlige behandlingen med klorokin. Men det kan vise seg å bli dyrt.

Den zambiske gutten Situmbeko Mutemwa fikk malariaanfallet. I apoteket hadde faren valget mellom malariamedisinene klorokin eller Coartem (ACT). Faren valgte klorokin fordi den bare koster drøyt to kroner (K 1500) per behandling, mens prisen for den nye medisinen Coartem er ti ganger høyere.

Klorokinbehandlingen viste seg imidlertid å være så ineffektiv at Situmbeko bare ble dårligere, slik at malariaen til slutt ble så akutt at han måtte få øyeblikkelig sykehusbehandling.

Han tilbrakte til sammen syv dager på sykehuset. Drosje fra bydelen til sykehuset, utgifter til medisiner og til daglige besøk og telefoner for å informere familie og venner om helsetilstanden kom i alt på over 140 kroner (K 100 000). I mellomtiden, i det samme nabolaget, ble også Juanza Lweendo syk av malaria.

Juanzas far kjøpte Coartem og pasienten ble frisk i løpet av kort tid. Verdens Helseorganisasjon (WHO)

Zambias National Malaria Control Centre melder om betydelig nedgang i malaria-tilfeller.

har offisielt innrømmet at klorokin ikke er effektivt. I Zambia mislyktes 60 prosent av behandlingene med klorokin. Zambia har ikke bare notert seg WHO's anbefalinger, men er også det første landet i Afrika som nasjonalt kartlegger bruken av Coartem som første behandlingspreparat i kampen mot malaria.

I dag er medisinen tilgjengelig i 28 distrikter. Mot slutten av året trappes utbredelsen opp til å dekke hele landet.

Zambias National Malaria Control Centre melder om betydelig nedgang i malariatilfeller og sykehusinnleggelse i de 28 distriktene som brukte Coartem.

Samarbeid om fagkompetanse

Norad og Sosial- og helsedirektoratet har inngått en samarbeidsavtale. Gjennom avtalen skal Sosial- og helsedirektoratet stille relevant fagkompetanse til rådighet for Norad.

– Rådgivningen vil primært være knyttet til samarbeid på helsesektoren men vil også kunne brukes mer generelt i forhold til hele sosial sektor, forteller avdelingsdirektør Sissel Hodne Steen i Avdeling for sosial utvikling i Norad.

Kronprinsparets fond støtter kvinner og barnesoldater

Kronprinsparets Humanitære Fond gir 200 000 kroner til Kirkens Nødhjelps arbeid for rehabilitering av barnesoldater i nord-Kivu i DR Kongo og 240 000 kroner til Norsk Luthersk Misjonssambands prosjekt for kvinner ved fødsels-skadeavdelingen ved Yirga Alem-sykehuset i Etiopia. Over 8000 kvinner i Etiopia rammes hvert år av alvorlige fødsels-skader. De har ofte opplevd dødfødsler, og problemer som at de lekker urin og avføring fører til at de utestenges sosialt.

Sletter Ghanas gjeld

Regjeringen vedtok nylig å slette Ghanas gjeld til Norge på 69 millioner kroner. Ghana gis gjeldslette under det såkalte HIPC-initiativet, der de aller fattigste og mest gjeldstynge landene gis gjeldslette. Norges sletting av gjeld belaster ikke noe budsjett, og går derfor ikke utover annen bistand til fattige land.

34 nye steder på UNESCOs verdensarvliste

UNESCOs Verdensarvkomité har oppført 34 nye steder på sin liste over kultur- og naturarv av enestående verdi. Blant disse er de arkeologiske restene av byen Bam i Iran, Koguryo-gravene - et kompleks av gravkammer med vakre veggmalerier - i Nord-Korea, den bemerkelsesverdige leire-bebyggelsen i Koutammakou i Togo og bergkunstfeltet Tamgaly i Kasakhstan.

Kambodsjas berømte tempelområde Ankor ble fjernet fra listen over verdensarv i fare sammen med Bahla Fort (Oman) og Rwenzori Mountains National Park (Uganda). Komiteen bemerket at området er rimelig godt sikret fra ødeleggelse og at restaurasjonsprosessen, som har vært koordinert av UNESCO siden 1993, har vært vellykket.

Verdensarvlisten inneholder nå 788 steder.

Sør-Sudan danser for fred

I skyggen av treet håper høvdingene på nye tider

SUDAN

NEW SITE, SØR-SUDAN (b-a): Det skingrer i fløyter og buldrer i trommer. En gruppe taposakrigere med spyd og dyreskinn hopper ned fra et lasteplan og begynner å danse, kvinner følger etter. Freden er kommet til Sør-Sudan; det er tid for å feire.

• I SØR-SUDAN:
GUNNAR KOPPERUD

Under et tre sitter et titalls godt voksne menn og diskuterer. I skyggen av en husvegg sitter flere. De er stammehøvdinge, hentet fra alle kanter av Sudan til en historisk ukers konferanse i New Site, det administrative hovedsetet til Den sudanske frigjøringshær (SPLA).

Aldri tidligere har en tilsvarende konferanse vært holdt; 479 stammehøvdinge i alt, med koner og oppassere, samtlige innkvartert i telteleire og det som er av hus.

Formålet med konferansen er klart; stammehøvdingene skal orienteres om fredsavtalen mellom SPLA og Khartoum som er i ferd med å bli endelig undertegnet, de skal få mulighet for å diskutere punktene i den, både seg i mellom og med SPLA, og ikke minst, de skal få mulighet for å diskutere veien videre.

Jeg slår meg ned hos gruppen under treet; jeg er, som dem, godt voksen, de byr meg plass med respekt, jeg hilser dem med respekt. Vi snakker om årene med krig, det er 17 år siden første gang jeg dro inn i Sør-Sudan, jeg har sett en god del av denne krigen. De snakker om alle som er blitt borte; to millioner drept og fire millioner drevet på flukt - og da teller vi bare inneværende runde av borgerkrigen, den som startet i 1983. Vi ser framover sammen, hva må til for å få til stabil fred og å skape utvikling?

- Vi trenger utdanning og helsevesen, sier Mohamed Shemi og Abdelbagi Elfeil.

De andre høvdingene under treet nikker energisk, «utdanning og helsevesen».

- Landbruksredskaper, sier Juma Kosur. - Vi trenger landbruksredskaper.

Flere av høvdingene lener seg fram nå og sier «vann», «veier», «yrkesopplæring», «voksenopplæring», «arbeidsplasser».

Jeg forsøker å snakke med dem om Darfur, de vegrer seg, høflig; det må finnes en løsning, sier de, det må finnes en løsning, sier de og ser ned.

Forsoning. Det gjaller i et bukkehorn, en konge ledsages til plassen der ettermiddagens møte skal holdes. Høvdingene under treet reiser seg og følger ærbødig etter. Ingen av dem har noensinne vært med på en tilsvarende samling, ingen av dem har noensinne hatt mulighet for å utveksle erfaringer og dele framtidshåp med så mange høvdingfrender.

Etter nesten fire tiår med krig trenger Sør-Sudan alt; borgerkrigen har lammet praktisk talt all organisert sivil virksomhet i landsdelen, og infrastrukturen har gått fullstendig i oppløsning.

Men samlingen av nesten 500

stammehøvdingene i New Site har også et annet formål. Det sies i fortrolighet og stillhet, men like fullt klart og tydelig: SPLA ønsker å be om unnskyldning og komme til forsoning der det måtte være nødvendig. SPLAs historie er ikke uten mørke flekker; gjennom 17 års reiser i den sør-sudanske borgerkrigen har jeg hørt mange og brutale historier om overgrep mot sivilbefolkningen, men jeg har aldri vært vitne til dem selv, og aldri fått dem bekreftet av uavhengige kilder.

Men under alle omstendigheter har SPLA et stammeproblem som må tas tak i nå som freden er kommet: Mange stammer i Sør-Sudan ser på SPLA som dinkaer i uniform, og dinkaene er ikke bare populære i landsdelen. Noen frykter at dinkaene kan komme til å slå seg opp som en elite.

Begrunnet eller ubegrunnet: New Site er stedet der SPLAs formann John Garang har sin offisielle residens, her kan han snakke med stammehøvdingene i ro og mak og lytte til det som måtte være av klager. New Site var opprinnelig tenkt som stedet der Sør-Sudans nye hovedstad skulle bygges, men planene måtte oppgis – de var for ambisiøse.

Forventninger. Mye er forandret i Sør-Sudan det siste året. Da Bistandsaktuelt besøkte landsdelen i 2003 var skepsisen til fredsforhandlingene utbredt. – Heller krig enn dårlig fred, sa mange. – Khartoum forsøker bare å lure oss, sa enda flere.

Hadde de rett? I så fall ser det ikke ut til å bekymre dem. Nå er fredsavtalen konkret og nesten undertegnet av partene, den er distribuert som eget bilag til landsdelens nye og eneste avis, The Sudan Mirror, og den gamle mistroen til Khartoum har veket plass for forventninger og håp – i hvert fall inntil videre.

Fredsavtalen omtales i det store og hele som en seier for SPLA og innbyggerne i sør; SPLA fikk langt større gjennomslag for sine krav enn det var mulig å tro for halvannet år siden, både i spørsmålene om fordeling av makt og om fordeling av oljeinntekter, og de klarte den historiske bragden å få til enighet om to separate hærer i ett og samme land, bare med noen få symbolske felles

Høvdingene under treet. Fra v. Mohamed Shemi, Abdelbagi Elfeil, Juma Kosur, Bakekir Almahabub, Musa Yusif, Mohamed Fadelmola, Juma Aburus, Hamadnil Attahir, Stephen Alen, Garang Munyr og Makor Joke Awal.

FOTO: GUNNAR KOPPERUD

enheter uten mandat.

Men samtidig sier mange at de er redd det er nå det begynner. «The devil is in the details» er nå blitt et munnhell i Sør-Sudan. Alle peker på vanskelighetene som er forbundet med å sette en fredsavtale ut i livet i et område så stort som Sør-Sudan – det tilsvarer Frankrike, Tyskland og Italia til sammen – og alle vet hva skyggen fra Darfur forteller: Vær forsiktig med å stole på Khartoum.

Like fullt er forventningene til å ta og føle på. Fra Lokichoggio, den kenyanske hovedbasen til internasjonale hjelpeorganisasjoner, tar det av et fly med kurs for Sør-Sudan hvert femte minutt. Langs veien fram mot grensen står bulldosere og veivalser parkert, klar til å rykke inn og starte arbeidet med de ødelagte veiene så snart fredsavtalen er ende-

lig undertegnet.

Ser mange sør-sudanere for seg at utenlandsk bistand skal snu natt til dag på en-to-tre? Norge skal være vertsland for en stor giverkonferanse så snart fredsavtalen er endelig undertegnet, og det er ifølge informerte kilder allerede gitt tilsagn om betydelige summer. Men den sør-sudanske politikeren Pa'gan Amum Okiech, generalsekretær i National Democratic Alliance (NDA) tviler: – Erfaringer fra andre land viser at det internasjonale giversamfunnet bare innfrir 30 prosent av løftene sine, mener han.

– Hver morgen ser vi store fly passere over oss med mat til andre deler av landet, hvorfor slipper de ikke noe ned her, vi har sultet i årevis, sa distriktsleder Mauro Paul Lotniu til Bistandsaktuelt for ett år si-

den. Skal han komme til å si det samme om utvikling når det har gått noen år – hvorfor slipper de ikke ned noen utvikling her?

Togforbindelse. SPLAs ledelse har nå fått utredet togforbindelse fra Sør-Sudan til Kenya. Toget er tenkt å gå fra den sør-sudanske landsdelshovedstaden Juba via grensebyen Lokichoggio til Nakuru i Kenya, en strekning på 240 kilometer. Et tysk selskap forhandler om kontrakt på byggingen, som er beregnet til å ta minst 10 år og koste milliarder.

Jernbaneprosjektet omtales med entusiasme og håp i Sør-Sudan, og vil, hvis det realiseres, kunne åpne store muligheter for i hvert fall deler av landet. Men uansett er prosjektet et tegn på framtidsoptimismen som nå hersker.

– Press Khartoum til å overholde fredsavtalen!

SUDAN

– Det er blitt fred fordi verden og vi har fått Khartoum til å innse at de har mer å tape på fortsatt krig enn på fred. Nå må verden og vi få Khartoum til å innse at de har mer å tape på å bryte fredsavtalen enn på å overholde den, sier Pa'gan Amum Okiech, generalsekretær i National Democratic Alliance (NDA), en allianse av 13 sudanske politiske partier fra både nord og sør.

Generalsekretæren mener at det verst tenkelige for Sudan nå er at de innerste politiske sirkler i Khartoum går tilbake på fredsavtalen:

– I så fall starter krigen på nytt, og da blir det snakk om en storkrig, siden begge parter i løpet av ett år med våpenhvile har hatt tid til å bygge seg opp og omgruppere. Det innebærer at en ny krig vil føre til at Sudan faller fra hverandre – sør bryter ut, nord går i oppløsning og pro-

vinsene i midten blir liggende i et vakuum, sier Pa'gan Amum Okiech.

Det best tenkelige for Sudan nå er etter hans mening at Khartoum endrer holdning og gir slipp på sine privilegier:

– Khartoum har opp gjennom historien utviklet en falsk følelse av overlegenhet, og den har gitt seg utslag i arroganse. Akkurat den holdningen provoserer folk i sør; folk her vil ha seg frabedt å bli omtalt som «slavepotensial», sier Pa'gan Amum Okiech.

To stater mest sannsynlig. Generalsekretæren regner med at 90 prosent vil stemme for Sør-Sudan som egen stat under folkeavstemmingen om seks år. Og han regner et samlet Sudan som det minst sannsynlige utfall av prøveperioden som de to landsdelene nå skal inn i.

– Skal enhet bli fristende for folk i sør må det omstrukturering til i Khartoum. Den enheten vi har levd med i dette landet har vært basert på de smale interessene til en politisk elite, og har gitt seg utslag i diskriminering, marginalisering og utelukkelse av sør i Sudans sosiale og økonomiske liv.

– Men hva om Khartoum faktisk greier å legge om?

– Hvis det skjer tror jeg folk i sør alvorlig vil overveie å forbli i et samlet Sudan. For det er ikke til å komme forbi at et samlet Sudan vil gi storlandets muligheter, ikke

minst i form av felles ressurser. Og en flerkulturell identitet er bra for et land, sier Pa'gan Amum Okiech.

– Hvis holdningene i Khartoum er så fastlåste, hvorfor gikk regimet først med på forhandlinger og så på en fredsavtale?

– Krigen ble mer og mer kostbar, de siste årene slukte den 65 prosent av statsbudsjettet. Den ble også mer og mer kostbar i liv – bare kampene om garnisonsbyen Torit kostet militærregimet titusener av soldater. Samtidig ble styrkene fra nord mindre og mindre motivert.

– Hvem ga mest i forhandlingene?

– Khartoum. John Garang er blitt 1. visepresident, det betyr at han kan legge ned veto mot alt som har med forfatning og fredsavtalen å gjøre, og det er praktisk talt alt. Khartoum får bare 15 prosent av forvaltningen i sør, ytterligere 15 pro-

”

Erfaringer fra andre land viser at det internasjonale giversamfunnet bare innfrir 30 prosent av løftene sine.

Pa'gan Amum Okiech, generalsekretær i National Democratic Alliance.

Pa'gan Amum Okiech.

Bøyer Khartoum av?

Et rødkledd hornorkester ønsker høvdingene et støyende velkommen til New Site.
FOTO: GUNNAR KOPPERUD

Det få snakker om er de fire millioner flyktingene og internt fordrevne som trolig vil begynne på turen hjem etter hvert hvis freden ser ut til å være til å stole på. Har andre overtatt jordene deres? Bor det andre mennesker i husene deres - hvis de ennå står? Og for flyktingene som har bodd lenge utenlands og fått andre kulturinntrykk, hvordan blir det for dem å møte igjen sør-sudansk kultur, en kultur som på grunn av krig og fattigdom mange steder synes å ha stått helt stille?

I New Site spiller SPLAs hornorkester opp, med voldsomt trøkk og fryktelig falskt. På en scene sjekkes lydutstyret foran nattens rockekonserter, det er bare om natten det er svalt nok til å gå på konsert og danse. Og som det står i den store boken: Det er en tid for alt. En tid for å danse, og en tid for å bekymre seg.

Jeg står og ser på at SPLA deler ut rene, nye klær til høvdingene og lurer på hva slags rolle frigjøringsbevegelsen kommer til å spille i et sivilisert samfunn. Vil den klare overgangen fra krig til fred? Da er den i så fall en av de første afrikanske frigjøringsbevegelsene som får til det.

Jeg går en kveldstur, stanser og ser på noen gutter som spiller fot-

ball, de stopper kampen og spør om jeg vil være med. Etter kampen prøver de leende ut balltriks med meg. De viser meg skolen sin, på en lapp over døren til klasserommet har de skrevet:

- SPLA OYEE!

NORSK BISTAND:

■ De norske bistandsorganisasjonene Norsk Folkehjelp og Kirkens Nødhjelp har hatt mangeårig bistandsvirksomhet i Sudan. Folkehjelpens bistand har vært konsentrert om Sør-Sudan.

■ Norge har bevilget totalt 72,5 millioner kroner i humanitær bistand til Darfur og flyktingene i Tsjad siden september 2003.

■ Norge har også hatt en aktiv rolle i fredsforhandlingene i landet.

■ Norges utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson har ledet den internasjonale giversamfunnsgruppen IGAD Partners Forum.

sent går til et forbund av småpartier, mens Den sudanske frigjøringsbevegelse (SPLA/SPLM) får 70 prosent.

Pa'gan Amum Okiech, som ved siden av vervet som generalsekretær i NDA også sitter i ledelsen i SPLM, viser til at bevegelsen fikk gjennomslag for sitt syn på flere andre punkter i forhandlingene:

- Forhandlerne fra sør stilte krav om at nord og sør skulle ha hver sin hær. Meklerne sa glem det, det har aldri skjedd før. Men to hærer ble det. Og de felles integrerte militære avdelingene som ble avtalt er rent symbolske; de har ikke noe mandat, og de skal ikke legges til byene, der sudanske styrker normalt holder til.

Avventende til givertilsagn. Pa'gan Amum Okiech er avventende til løftene fra det internasjonale samfunn

om storstilt bistand til Sudan.

- Erfaringene fra land som Afghanistan, Øst-Timor og Sierra Leone viser at det internasjonale giversamfunnet bare innfrir 30 prosent av løftene sine. For å få til utvikling i sør må vi skape handel og arbeidsplasser, som igjen forutsetter en infrastruktur. Khartoum har anslått at det må til 15 milliarder dollar for å gjenoppbygge landet. Vi vet at dette er en overdrivelse som vil ta motet fra giversamfunnet. Får vi en tiendedel, 1,5 milliard dollar, fra det internasjonale samfunn hvert år i de seks overgangsårene, er det nok. Resten kan vi sørge for selv. Vi har olje, og i tillegg tropisk tømmer, uran, gull, sølv og andre mineraler, sier Pa'gan Amum Okiech.

- Vi liker det ikke, men vi skal rette oss etter Sikkerhetsrådets betingelser.

• GUNNAR KOPPERUD

SUDAN Slik ordla Sudans utenriksminister Najib Wahhad seg i et intervju med BBC under forhandlingsmøtet mellom de tre Darfur-partene 26. august, mindre enn en uke før Sikkerhetsrådet skulle komme sammen for å diskutere sanksjoner mot Sudan.

Uttalelsen var det første helt klare tegn på at Khartoum-regimet kunne komme til å bøye av for det internasjonale presset og avvæpne den arabiske Janjaweed-militsen i Darfur.

1,1 millioner mennesker er drept på flukt og 200.000 sulter i den avsidesliggende regionen etter halvannet års kamp mellom to opprørsbevegelser på den ene siden og Janjaweed-militsen og Khartoum-regimets styrker på den andre.

Fordømmelse. Khartoum-regimet har pådratt seg internasjonal fordømmelse for å ha brukt Janjaweed-militsen som stråmenn og latt dem terrorisere sivilbefolkningen i områder som holdes av opprørerne. Regimet fikk av FN's sikkerhetsråd frist til 1. september med å avvæpne militsen og bedre sikkerheten i regionen. I motsatt fall kunne sanksjoner bli innført.

- Det ville være for mye å si at hele Darfur er trygt, men vi er godt i gang, sa utenriksminister Wahhad i intervjuet med BBC.

Dagen før hadde Khartoums representant i forhandlingene med de to opprørsbevegelsene, landbruksminister Majzoub al Khalila, såvidt antydnet at Khartoum var i bevegelse i spørsmålet om en større fredsbevarende styrke fra Den afrikanske union (AU). Nigerias president, Olusegun Obasanjo, som er vert for fredsforhandlingene, har presset på for å få inn en styrke på 2000 AU-soldater i Darfur - et område på størrelse med Frankrike. Khartoum har hittil bare gått med på å slippe inn 300.

Langsiktig nødhjelp. I Darfur er det nå 200 000 mennesker som sulter, men innen utgangen av året vil det

være 800 000, siden avlingene for en stor del er ødelagt eller plyndret. Dette opplyste FN's leder for nødhjelp, Jan Egeland, på et møte i Oslo 23. august. Han gjorde det også klart at verden må belage seg på langsiktig innsats i Darfur:

- Arbeidet i Darfur vil ta år. Det er store mengder våpen der, og omfattende plyndring.

Egeland vedgikk også at FN og andre hittil har kommet til kort i Darfur:

- Ja, vi må alle innrømme at vi kom for sent i gang og gjorde for lite, sa Egeland.

FN har hittil bare fått inn 68 millioner av 195 millioner dollar som Verdens matvareprogram (WFP) har bedt om til nødhjelp i Darfur ut 2004.

WFP startet i slutten av august flyslipp av mat til 140 000 mennesker, den dyreste formen for nødhjelp som tenkes kan. Den årlige regntiden har satt inn og gjort veiene i provinsen uframkommelige.

Flyslippene måtte midlertidig innstilles etter noen få dager på grunn av mangel på drivstoff til fly i Sudan. Khartoum-regimet er tidligere kritisert for å ha stukket kjøper i hjulene på internasjonal nødhjelp til Darfur, og spørsmålet er om mangelen på drivstoff til fly er et nytt slikt utspill.

Sanksjoner. FN sendte i slutten av august tre observatørgrupper inn i Darfur for å se hva Khartoum-regimet faktisk hadde gjort for å avvæpne militsen og bedre sikkerheten i provinsen. Gruppene skal rapportere til Sikkerhetsrådet. På møtet i Oslo den 23. august sa Jan Egeland at Sikkerhetsrådet kan komme til å vedta sanksjoner mot Sudan dersom observatørgruppene ikke rapporterte om framgang. Men han understreket at det i så fall måtte være såkalt smarte sanksjoner, og hevdet at økonomiske sanksjoner for eksempel ikke ville ha noen virkning på et land som Sudan.

Egeland vedgikk også at de første uttalelsene fra Sikkerhetsrådet om Darfur hadde vært for svake, og antydnet at en grunn til dette kunne ha vært et ønske om ikke å forstyrre fredsforhandlingene i Sør-Sudan.

Les mer om Sudan:
www.sudan.net

- Vi må alle innrømme at vi kom for sent i gang og gjorde for lite, sa Egeland om FN og verdenssamfunnets innsats i Darfur-krisen.
FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

UNDP og UNHCR jakter på norske

FNs utviklingsprogram vil ha dobbelt så mange nordmenn ansatt innen to år

Det er altfor få nordmenn i FN-systemet – det er både FNs utviklingsprogram (UNDP) og norske myndigheter enige om. Nylig underskrev de en tiltaksplan for å lokke flere nordmenn til organisasjonen.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE
OG GUNNAR ZACHRISEN

FN-SYSTEMET

I UNDP er det i dag 863 ordinære stillinger. Tross Norges bidrag på om lag 1,2 milliarder kroner er kun 12 av disse stillingene besatt av nordmenn. Skulle stillinger ha vært fordelt på ulike land ut fra bevilgninger, burde antall nordmenn ha vært 50, viser beregninger

Lederen for FNs utviklingsprogram, Mark Malloch Brown, har personlig engasjert seg i saken, blant annet i et brev til utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson, der han gir klart uttrykk for at han ønsker seg flere norske ansatte. UNDP og Utenriksdepartementet ble derfor i juli i år enige om en tiltaksplan for å få rekruttert flere nordmenn til FN-organisasjonen.

Handler raskt. I tiltaksplanen har UNDP som målsetning å øke antall nordmenn med 12-15 stillinger de neste to årene. Jobbene skal fordeles på ulike nivåer rundt i organisasjonen med 3-4 på lavere nivå, 6-8 på mellomnivå, 2-3 på høyere seniornivå. Og FN-organisasjonen vil handle raskt. De lover at 75 prosent av målsetningene skal være oppnådd innen 15 måneder.

De lover også å få økt antall stedlige representanter, som i dag er på et lavt nivå antallsmessig. I dag er det kun én nordmann som er stedli-

Kanskje har kronprins Haakons besøk til FN i fjor gitt mersmak? Nå vil ihvertfall UNDP-sjef Mark Malloch Brown ha flere nordmenn til å jobbe for seg.

FOTO: KRISTINE NYBORG, SCANPIX

UD og UNDP antyder at antall nordmenn burde ha vært 50.

ge representant for UNDP – Frode Muring i Makedonia. Danmark har til sammenlikning åtte stedlige representanter.

Det neste året forplikter derfor UNDP seg til å velge en nordmann til som kan være FNs øverste representant ved et landkontor. De lover

også å finne en nordmann til en av seniorstillingene ved hovedkvarteret i New York.

– At vi er en stor giver til UNDP er ikke egentlig noe argument i denne sammenheng. Både vi og FN-organisasjonene er enige om at de bør ha en god representasjon av ansatte fra

en bredde av land. Det er en fordel for begge parter i en dialog. Tidligere har vi vært kanskje for beskjedne og tilbakeholdne med å understreke dette, samtidig som andre land har gitt mye mer aktive og gitt tydeligere meldinger, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

Slik kan du få jobb i FN

FN-SYSTEMET

• HENRIK PRYSER LIBELL

NEW YORK (b-a): Drømmer du om jobb i FN, men ikke vet helt hvordan du skal gå fram?

Selv om nåløyet er trangt, finnes det muligheter. FN har rundt 9000 ansatte bare ved FN-hovedkvarteret i New York, samt nye tusener på filialkontorer og i særorganisasjoner over hele verden.

Avhengig av tid og sted ansetter FN folk med alle slags yrker og utdanninger, fra bibliotekarer til folkerettsjurister, politimenn, journalister, statistikere, prosjektledere og it-utviklere. En av inngangsportene er National Competitive Recruitment Exam – FNs «aspirantkurs». Du kan også jobbe deg fra bunnen og opp, blant annet gjennom hospitering. Med ekstern erfaring kan du også søke deg direkte inn i lederstillinger.

UDs rekrutteringskontor. – Hvis man søker på en stilling i FN, eller en annen internasjonal organisasjon, så send en kopi av søknaden til oss, sier Olav Bergthun i Rekrutteringsenheten i UD. Han og Unni Hagen jobber full tid med å rekruttere nordmenn. Tre-fire ganger årlig lyser de ut såkalte juniorekspertstillinger (JPOer). I fjor ble det lyst ut 19 slike jobber.

– Gode søknader vil vi støtte aktivt, sier Bergthun, og forteller at

”
Gode søknader vil vi støtte aktivt.

Olav Bergthun, rådgiver i UD.

Unge og håpefulle benyttes blant annet som guider i FN-bygningen.

FOTO: HENRIK PRYSER LIBELL

UD har begynt med en mer aktiv støtte fordi Norge ser at flere andre land gjør det samme.

Flinke dansker. Danskene er blant dem som har vært mye flinkere til å plassere sine egne i FN. Det sies at nordmenn ofte er for reserverte og

for dårlige til å «markedsføre» seg og klatre oppover i systemet.

Frode Muring, som er den høyest rangerte nordmannen i UNDP-systemet og FNs øverste representant i Makedonia, kom inn på direktørnivå etter å ha 20 års fartstid som konsulent på ulike utviklingsprosjekter over hele verden. – Jeg tror mange nordmenn er kvalifiserte, men ikke søker likevel, sier han.

Lav lønn og utrygg jobb. Når få nordmenn søker FN, mener Olav Bergthun i UD at det kan henge sammen med at en FN-lønn vanligvis ikke tilsvarer to lønninger i en familie i Norge. Det kan ofte være vanskelig for ektefeller å finne arbeid på de stedene der FN har kontorer. Levevilkårene her hjemme er dessuten attraktive. Ikke minst opplever mange arbeidsmiljøet i internasjonale organisasjoner som tøft – særlig for barnefamilier. FN fremstår ikke som noen sikker arbeidsplass sammenliknet for eksempel med den norske stat.

– Dessuten er språkmangel et problem. Da FN i 1999 avholdt «aspirantprøve» i Oslo var det 36 jurister som søkte. Men enten var de gode i juss eller så var det gode i språk, men ingen var gode nok i begge deler til å nå gjennom, sier Bergthun.

hoder

– Du er ikke redd for at dette skal bli oppfattet som en form for «bundet bistand» – at norske bidrag til FN-organisasjoner også forutsetter at nordmenn må få jobber?

– Nei, jeg tror ikke det. Det er ingen direkte kopling, og jeg tar samtidig avstand fra at det skal være noe slags matematisk sammenheng mellom norske økonomiske bidrag og stillinger. FN må fortsatt ta sikte på å finne de best kvalifiserte. Men samtidig er jo antallet nordmenn i FN-systemet så lite. Det er til og med land som ligger foran oss som ikke er bidragsyttere i det hele tatt. Målsettingen i tiltaksplanen er jo også beskjeden – å doble til 25-30 nordmenn i UNDP om to år, sier hun.

Årlig rekrutteringstur. I sin jakt etter flere norske hoder vil UNDP hvert år ha rekrutteringsturer til Norge – såkalte «information events» – der de vil informere om jobbmuligheter i organisasjonen og få norske UNDP-ansatte til å dele sine erfaringer. FNs utviklingsprogram ønsker også å få hjelp fra det norske bistandsmiljøet (forskere, frivillige organisasjoner, evalueringsfirmaer) til å peke ut mulige jobb kandidater. Organisasjonen er dessuten beredt til å betale et hodejegerfirma for å lage en base med mulige norske talenter som kan fylle stillinger på mellomleder- og ledernivå. UNDPs kontaktperson i UD vil bli informert om mulige ledige stillinger tidlig i prosessen. UD vil også få tilgang til hvilke krav organisasjonen stiller til de ulike stillingene – alt for å kunne legge til rette for at en nordmann skal vise seg kvalifisert og søke.

UNDP vil dessuten vurdere om norske juniorekspertter (JPOs) og nordmenn på tidsbegrensede kontrakter (ALD-kontrakter) kan være aktuelle for regulære stillinger.

Juniorekspertene slutter. Ifølge UNDP har 1/3 av deres stedlige representanter startet sin FN-karriere som JPOer. Norge har om lag ti JPO-stillinger i UNDP, noe som er lavt sammenlignet med andre land. Norske JPOer forsvinner dessuten lettere ut av FN-organisasjonene enn juniorekspertter fra andre land. UNDP vil derfor analysere nærmere hvorfor juniorekspertene forlater organisasjonen. Dessuten planlegges det å avholde egne treningskurs mot slutten av JPO-perioden. Kurset har tittelen «Hvordan markedsføre deg til en jobb i UNDP».

Om to år vil UNDP legge fram en ny tiltaksplan.

Rekrutteringsteam fra UNHCR. Også UNHCR jakter på nordmenn. Kun 12 av om lag 5000 ansatte i FNs høykommisær for flyktninger (UNHCR) er norske statsborgere. Nå vil organisasjonen rette på dette misforholdet. 12-17. september kommer det derfor et eget rekrutteringsteam på Norgesbesøk.

Teamet skal besøke Stavanger 13. september, Bergen 14. september, Trondheim 15. september og Oslo 16. og 17. september for å ha samtaler med nordmenn som kan tenke seg å jobbe for høykommisæren. I hver av byene vil de også ha egne stands, hvor interesserte kan henvende seg for informasjon. For sted og tidspunkt se i dagspressen, eller kontakt FN-sambandet. UNHCR vil også holde orienteringsmøter i Norrad, Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE).

UNHCR ønsker å komme i kontakt med folk med universitets- og høyskoleutdannelse – helst med noen års erfaring. Aktuelle kandidater må beherske minst to av FN-språkene.

Se også artikkel side 28 om utviklingsstudier og jobbmuligheter i norsk bistand.

For mer informasjon: www.unhcr.ch og klikk på «careers» i rullgardina.

JPO ELLER ASSOCIATED EXPERTS

■ Hyres på to eller tre års kontrakter for FN-jobb, som oftest i felten. Krav om høyere utdanning og 3-4 års relevant arbeidserfaring. Øvre aldersgrense er 30-32 år. Man kan reise med familie, og FN betaler ekstra tillegg for forsørgere og sponser barnas utdanning. De fleste karrierer i FN starter på juniorekspertkontrakter.

■ Det er nasjonalstatene som betaler for JPO-stillingene, ikke FN. Motivasjonen for å ha juniorekspertter er å rekruttere «sine egne» til internasjonale organisasjoner. Erfaringsmessig forblir halvparten av JPOene i FN etter kontraktsslutt.

■ – JPO er ikke ansettelse, men et klart signal om at man kan fortsette å jobbe for FN hvis man duger og ønsker det, forteller danske **Camilla Dupont** (bildet), som koordinerer JPO-programmene.

HOSPITERING

■ Hospitantordning to måneder hver vår, sommer og høst. Må være i et høyere utdanningsprogram. Gjennomsnittsalderen er 25-26 år.

■ Alle slags fagbakgrunner: juss, diplomati, statsvitenskap, økonomi, markedsføring, geografi, ingeniører, undervisning eller it. Hospitantene blir plassert i alt fra skatteoppsyn til FN-radioen, avhengig av ønsker og kvalifikasjoner.

■ Hospitantordningen er ulønnet. Reise tur-retur og utgifter til opphold må dekkes av hospitanten. I Norge finnes det ingen faste støtteordninger for FN-hospitantordning, kun muligheter i private fonds. – I fjor hadde vi 2500 søkere og plukket ut 300-350 av dem, forteller hospitantkoordinator **Anne Favrau** (bildet). Hun understreker at hospitering ikke er det samme som jobbøfte. Også andre enn selve FN-hovedkvarteret har hospitanter, blant annet UNDP, ILO, UNICEF, FN og UNHCR. En annen mulighet er hospitering ved Norges FN-delegasjon i New York. Kontakt særorganisasjoner og delegasjonen direkte for nærmere opplysninger.

For mer informasjon: www.un.org/Depts/OHRM/examin/internsh/intern.htm

ADMINISTRATIVE STILLINGER

■ Alminnelige, sivile jobber finnes det mange av:

Administrasjon - personale og materiellspørsmål. Økonomi - forskning, utviklingsøkonomi, prosjektstyring. IT - systemanalyse, systemutvikling, implementering, nettverksstøtte, websider. Finans - regnskap, revisjon, finansiell analyse og skatteavdelingen. Jurister - tolke FN-charteret, tolke folkeretten, harmonisering av internasjonal rett, rådgivning, representere FN i den internasjonale straffedomstolen i Haag. Bibliotekar - dokumentasjon og arkivering av dokumenter og publikasjoner og all intern produksjon. Informasjon - pressemeldinger, informasjonsmateriale, kringkasting/radio/trykk, video, kampanjer, relasjoner til media. Sosial utvikling - forebygge kriminalitet, narkotikakontroll, folkelig deltakelse. Utdanning. Likestilling, sosial integrasjon og velferd. Statistikk, blant annet på priser, internasjonal handel, befolkning, sosiale indikatorer og miljøvern.

LEDERSTILLINGER

■ Alle lederstillinger i FN lyses ut eksternt, selv om de oftest besettes av interne. FN er forpliktet til å utlyse jobbene eksternt. For å bli vurdert må man ha en avansert universitetsgrad samt relevant arbeidserfaring, som regel minst seks år. For å finne «the best and the brightest» blir kandidater testet i prøver.

■ Kontakt: Staffing Support Section, Operational Services Division.

PROSJEKTKOORDINATOR

■ FN søker vanligvis «senior advisors», erfarne bistandsarbeidere og fortrinnsvis eksperter innenfor sin egen spesialisering.

■ Kontakt: Project Personnel Management and Training Service

TOLKER

■ Egne opptaksprøver som avholdes etter behov. Translatører skal kunne oversette fra minst to av de seks offisielle FN-språkene. Tolkene må kunne simultantoversette til minst ett av de seks, og ha full språkforståelse av minst to andre.

■ Kontakt: Language Examinations, Operational Services Division.

SIKKERHETSOFFISERER

■ Sikkerhetsoffiserer med tre års militær erfaring eller toåring politierfaring eller utdanning kan søke seg til sikkerhetsavdelingen ved FN-sekretariatet i New York. Kun de beste velges ut til endelig opptaksprøve.

■ Kontakt: UN Security and Safety Service

FREDSBEVARENDE TJENESTE

■ I tillegg til militære «blåhjelmer» trenger FN sivilt personale. Søkere må ha solid helse, kunne arbeide under vanskelige eller farlige forhold, ha relevant arbeidserfaring fra sitt felt og minst fire års høyere utdanning. Arbeidserfaring fra utviklingsland og språk er et pluss. De fleste utenlandsposter er «non-family station». I tillegg til lønn betales et stasjoningsbeløp som skal dekke kost og losji og levekostnader.

■ Kontakt: Personnel Management and Support Service, Field Administration and Logistics Division, Department of Peacekeeping Operations

LØNN, SPRÅK OG ARBEIDSSTED

■ Hvor: FN har hovedkontorer i New York, Geneve, Addis Abeba, Bangkok, Beirut, Nairobi, Santiago og Wien. I tillegg kommer særorganisasjonene og deres regionale kontorer.

■ Språk: Arbeidsspråkene i FN er engelsk og fransk. De offisielle språkene er engelsk, fransk, russisk, kinesisk, arabisk og spansk.

■ Lønn: I tillegg til lønn kommer et levekostnadstillegg avhengig av hvor man bor, tillegg for å bo ute, tillegg til barnas utdanning og eventuelt også bostøtte. FN-ansatte skatter til FN, ikke til nasjonale stater. Man har betalt ferie, sykepengene dekket, forsikring og pensjonsplan gjennom FN. Lønnsnivå starter på P1 og P2 og går deretter opp til P5, og øverst er D (direktørnivå).

For mer informasjon: www.un.org/depts/ohrm/salaries_allowences/salaries-salariesscale

NATIONAL COMPETITIVE RECRUITMENT EXAM

■ Alle land skal være representert i FN etter en fordelingsnøkkel. Norge er underrepresentert. FN vil derfor holde opptaksprøve i 2005 for saksbehandlerstillinger ved sekretariatet. Den skriftlige delen av prøven vil finne sted i Oslo 22. februar 2005. Søknadsfristen er 5. september.

■ FN er særlig interessert i søkere på følgende fagområder: Menneskerettigheter, humanitær bistand, sosial utvikling, offentlig informasjon, administrasjon og budsjettarbeid.

■ Minstekravet for å søke eksamenen er statsborgerskap i det landet som underrepresenteres, en cand. mag eller BA, at man er flytende i engelsk eller fransk og at man er yngre enn 32 år.

■ I fjor kom det 13000 eksamenssøknader på verdensbasis. 4000 av dem slapp gjennom det første nåløyet og noen hundre ble plukket ut som aktuelle kandidater.

Unge og gamle flyktet fra vannmasser

30 millioner bangladeshere er hjemløse etter storflommen

RANGPUR (b-a): Årets flom har satt enkelte områder i lutfattige Bangladesh 15 år tilbake i tid.

BANGLADESH

• I BANGLADESH:
HANNE EIDE ANDERSEN

Vi er i Rangpur i det nordvestlige Bangladesh. Flomvannet ligger fremdeles som en stor innsjø over flere tusen kvadratkilometer dyrket mark. Det vanligvis så livgivende vannet, er i ferd med å drukne livsgrunnlaget for tusenvis av familier i området. Det har ødelagt hjemmene og avlingene deres. Og når det nå synker, vasker det de viktige næringsstoffene med seg, og fører til at det som en gang var fruktbar jord, blir til et ørkenlandskap.

- I dette området vil det ta ti år før jorden er dyrkbar igjen, sier prosjekt koordinatør i den ikke-statlige organisasjonen RDRS, Nazrul Ghani. Han frykter at mange som blir arbeidsledige vil trekke inn til de allerede overbefolkede byene.

30 millioner hjemløse. Årets flom i Bangladesh ble en av de verste på mange år. Skadeomfanget varierer fra område til område, men i enkelte områder spås de langsiktige konsekvensene å bli verre enn under storflommene i 1988 og 1998. FN har foreløpig fastslått de økonomiske tapene til 7 milliarder dollar, over fire milliarder mer enn i 1998. 30 millioner av landets 140 millioner innbyggere er blitt hjemløse, og avlinger for to milliarder dollar er ødelagte. Sykdommer som følge av forurenset drikkevann herjer befolkningen fremdeles. Og den fattige landsbygda er hardest rammet.

Stolthet - Kom her, ta bilde av oss, roper en stolt bestefar Atar Ali Bapary og holder barnebarnet Shimol frem for fotografen.

Flommen tok alt, men bestefars stoltheten har overlevd naturkatastrofen. - Familien min har reist 300 kilometer for å finne et nytt sted å bo, forteller han, med Shimol på armen. De to poserer foran de bitte små «hyttene», knapt større enn et tomannstelt, som er ly for flomofre.

De blå presenningene har de fått fra RDRS, som igjen har fått dem fra Kirkens Nødhjelp. RDRS er den sjetteste største lokale bistandsorganisasjonen i Bangladesh, og partner av Kirkens Nødhjelp.

RDRS jobber med helhetlig utvikling i de nordvestlige områdene. Flomrelatert arbeid er sentralt året rundt, med stor vekt på forebyggende tiltak.

- Flom er en stor del av livet i Bangladesh. Menneskene her er vant til det, og vi har godt utviklede strategier for å forebygge oversvømmelser, og å takle det når det skjer, sier leder for RDRS' programmer for sosial utvikling, Imrul Kayes Muniruzzaman.

- Samtidig er det ikke til å unngå at lidelsene blir store når flommen blir større enn vanlig, som i år. Det går særlig ut over kvinner, barn og eldre, sier Muniruzzaman.

RDRS har drevet intensivt nødhjelpsarbeid siden flommen startet tidlig i juli. Nå står et massivt gjenoppbyggingsarbeid for tur. RDRS utarbeider en større rapport med sannsynlighetsberegninger over hjelpebehovet de kommende månedene, til sin hovedpartner Lutheran

Atar Ali Bapary og barnebarnet Shimol har reist 300 kilometer for å finne et sted å bo etter at flommen ødela hjemmet deres.

FOTO: KEN OPPRANN

I Matuail, noen kilometer utenfor Dhaka sentrum ligger både hus og beitemarker under vann. Buskapen er reddet opp på tørt land, mens beboerne bruker båt for å komme til sine oversvømte hjem.

FOTO: KEN OPPRANN

77

Vi er satt
15 år tilbake
i tid.

Begum Rokaya,
leder av organisasjonen Sabalamby Unnayan Samity (SUS) i Netrakona.

To tredjedeler av Bangladesh ble lagt under vann i storflommen.

FOTO: KEN OPPRANN

World Foundation.

Myndighetene driver hjelpearbeid hovedsakelig i Dhaka og omegn, samt i deler av det nordøstlige Bangladesh. I utkantene er befolkningen prisgitt hjelpeorganisasjonenes begrensede ressurser.

- Det er stort sett ikke-statlige organisasjoner som jobber i dette om-

rådet. Men nå er vi i ferd med å gå tomme for mat og medisiner, sier Muniruzzaman.

Isolerte områder. Det samme gjelder organisasjonen Sabalamby Unnayan Samity (SUS) i Netrakona, et distrikt med to millioner innbyggere i det nordøstlige Bangladesh.

- Vi deler ut det vi har. Problemet er at lagrene begynner å tømmes. Og så er det ikke alle vi når, fordi de bor i isolerte områder, sier SUS-direktør Begum Rokaya.

SUS får støtte av Den Norske Jordmorforeningens program for å bedre mødre helsen i Netrakona. For tiden jobber de to norske jordmødrene Heidi Merete Høve (39) og Kathrine Raaen (32) hos SUS, gjennom Fredskorpset og Jordmorforeningen. De skal egentlig jobbe med svangrskapsomsorg og fødselshygiene.

- Men nå er nesten alle ressurser bundet opp i flomarbeid. Vi får ikke gjort så mye annet enn å kartlegge hjelpebehov, koordinere og å dele ut nødhjelp, sier Begum Rokaya oppgitt.

Hun tror mange års arbeid er lagt i grus. - Alle de som har mistet hjem og jord, vil bli avhengige av nødhjelp i lang tid for å overleve. Vi er satt 15 år tilbake i tid, konstaterer Begum Rokaya.

sene

– Verdensbanken og IMF bør slås sammen

Generalsekretær i partiet Jatioj, **Ruhul Amin Howlader** (nærmest i bildet) deler ut medisiner i Matuail, en forstad til Dhaka. FOTO: KEN OPPRANN

Ministre i konflikt med FN

BANGLADESH

Framstående representanter for regjeringen i Bangladesh ønsker fremdeles ikke å motta nødhjelp til flomfrene utenifra. Blant annet fordi det «skader landets internasjonale omdømme».

Det var i begynnelsen av juli i år. Vannet begynte å stige med en slik fart at man forstod at årets flom ikke var av de normale. Bangladeshiske myndigheter gjorde det tidlig klart at de ikke ville akseptere akutt nødhjelp fra utlandet til det stadig stigende antallet flomofre.

– Matlagrene våre er tilfredsstillende, sa katastrofe- og nødhjelpsminister, Chowdry Ibne Yusuf til pressen 21. juli. Yusuf la til at man heller ønsket internasjonal pengekstøtte til gjenoppbygging av landet og rehabilitering av økonomien etter flommen.

Tomme lagre. På samme tid begynte enkelte hjelpeorganisasjoner å melde om tomme mat- og medisinalagre. I flere områder gikk det rykter om overpriset ris, diarémedisin og vannrensende tabletter. En uke senere gikk FN ut og advarte mot en humanitær katastrofe i landet. Risavlinger for flere måneder fremover var ødelagte. Flere millioner mennesker risikerte sult og arbeidsledighet. Kloakksystemet i Dhaka og flere andre steder var brutt sammen, og antallet tilfeller av vannbårne sykdommer steg hurtig. I løpet av én uke var mer enn 100.000 tilfeller av diaré registrert.

I begynnelsen av august ba Unicef FN om 13,4 millioner kroner øremerket kvinner og barn blant flomfrene. Like etter avholdt FN et bistandsgivermøte i Dhaka, som blant annet resulterte i at Verdens Matvareprogram bad om 20 millioner dollar for å brødfø fem millioner av de fattigste flomfrene ut året.

Til sammen bad FN sine bidragsyttere om til sammen 210 millioner dollar til nødhjelp og rehabilitering for flomfrene i Bangladesh.

Så rødt. Appellen ble fremsatt med samtykke fra katastrofe- og nødhjelpsministeriet, og var grundig vurdert. Men FN-appellen fikk Bangladeshs finansminister, M Saifur Rhaman til å se rødt.

– FN har ødelagt landets internasjonale rykte i 20 år fremover. Ingen har bedt dem om å tigge på vegne av oss, tordnet Rahman til nasjonale medier, og kalte FNs anslag over hva flomdeleggelsen vil koste, 7 milliarder dollar, for «ren gjetning».

Men nå er nødhjelpen fra FN på

vei, enten Rahman eller andre politikere liker det eller ikke.

Bangladeshiske bistandsarbeidere vi møter på reisen vår, er oppgitte og frustrerte over myndighetenes håndtering av flomkatastrofen.

– Vi som jobber ute i felten, vet at lagrene ikke er tilstrekkelige. I de mest gravgrendte strøkene har ingen hjelpeaksjoner i myndighetenes regi vært gjennomført. De har ingen oversikt over situasjonen der, men prøver å gi inntrykk av at situasjonen er under kontroll, sier en bangladeshisk hjelpearbeider anonymt.

Myndighetene har heller ikke koordinert hjelpearbeidet, noe som kunne ha gjort nødhjelpsutdelingen langt mer effektiv. Men penger til gjenoppbygging og rehabilitering av økonomien vil de ha, penger som de kan stikke i sin egen lomme, hevder hjelpearbeideren.

Avfeier beskyldninger. Myndighetene avfeier enhver beskyldning om korrupsjon som ondsinnede løgner. Imens fortsetter høytstående politikere å annonsere sine offisielle opp-tredener som nødhjelpsarbeidere.

Det foregår på følgende vis: En politiker tropper opp på et krisesenter for flomofre, og deler ut mat og medisiner i en halvtime, før han reiser igjen.

De fleste mediene i Bangladesh, som er i et avhengighetsforhold til myndighetene, sender et kobbel av journalister og fotografer som viderefremidler den edle gesten til avisene dagen etter.

FAKTA:

■ Norge har til nå bevilget til sammen 22 millioner kroner til hjelpearbeidet for flomofre i Bangladesh, India og Nepal.

■ Pengene er fordelt gjennom FN, Norges Røde Kors, Kirkens Nødhjelp, Leger Uten Grenser, Normisjon og Strømmestiftelsen, og går til mat, vann, husly, såkorn og andre nødvendige artikler samt til båter for syketransport.

■ Kirkens Nødhjelp fikk i juli i år innvilget 1,6 millioner ekstra kroner fra Utenriksdepartementet til flomarbeidet i Nepal og Bangladesh.

■ Mesteparten av midlene gikk til Bangladesh, mens Nepal ble prioritert da KN fikk nye 1,5 flom-millioner i august.

FINANSINSTITUSJONENE

• STEN INGE JØRGENSEN

Tidligere direktør i Verdensbanken, tyske Fritz Fischer, mener det er nødvendig å slå sammen Verdensbanken og Det internasjonale valutafondet, IMF.

– De kan fortsatt ha ulike ansvarsområder, men under en felles administrasjon som sikrer at de fører en enhetlig politikk, sier Fischer.

Ikke ønskelig. Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson ønsker imidlertid ikke en eventuell sammenslåing velkommen.

– Dette har ikke vært et diskusjonstema, og er ikke ønskelig fra norsk side da institusjonene har vidt forskjellige roller, sier hun til Bistandsaktuelt.

Frafjord Johnson viser også til at både Verdensbanken og IMF allerede har gjennomgått betydelige positive endringer de senere årene:

– Institusjonene baserer nå sin bistand på utviklingslandenes egne fattigdomsstrategier (PRSP) heller enn å bruke standardløsninger. De har en mer helhetlig tilnærming til utviklingsproblematikken, hvor fattigdomsreduksjon og sosiale aspekter er blitt langt mer fremtredende. De legger økt vekt på godt styresett, kamp mot korrupsjon, og desentralisering av staben med langt flere ansatte i mottakerlandene, sier hun.

Overlappning. Knappt noen internasjonale organisasjoner har fått så mye kritikk som IMF og Verdensbanken de siste årene. De beskyldes blant annet for å ha beveget seg langt bort fra sine opprinnelige mandater, for å være dominert av de rike landenes interesser, for å arbeide ut fra makroøkonomiske teorier med for lite bakkekontakt og for å tvinge utviklingsland til å føre en økonomisk politikk de ikke er tjent med. Et av kjernespørsmålene er måten Verdensbanken og IMF er organisert på.

Nå mener den tidligere Verdensbankdirektøren Fritz Fischer at det er på tide å slå de to institusjonene sammen. I et intervju med tyske Handelsblatt påpeker Fischer at IMF etter hvert har utviklet stadig flere instrumenter knyttet til utviklingshjelp, slik at de overlapper Verdensbankens arbeid på mange områder. En sammenslåing vil derfor være kostnadsbesparende og mer effektivt, samtidig som det blir enklere for mottakerlandene å forholde seg til én institusjon. Den tidligere Ver-

densbankdirektøren lister opp en rekke eksempler på det unødvendige dobbeltarbeidet som foregår i dag: Begge institusjonene er lokalisert i Washington, og har de samme 184 landene som medlemmer. Begge arbeider svært mye med dokumentasjon og analyse over de samme forholdene, og de gir ut publikasjoner med de samme temaene.

Men det er liten tvil om at han mener det vil være en stor fordel å koordinere arbeidet ut over det organisatoriske. Med en diplomatisk formulering hevder Fischer at det ikke så sjelden viser seg å være motsetningsfylte elementer i institusjonenes programmer rettet mot de samme landene.

Storpolitikk. Den samme Fischer har tidligere tatt til orde for at EU-landene må koordinere sitt arbeid i IMF og Verdensbanken. I 2002 hevdet han at EU var alt for svake i forhold til USA i de to institusjonene, til tross for at EU-landene samlet er den største innskyteren og verdens største bistandsyter generelt. EU-landene ville ha den største stemmevekten i IMF og Verdensbanken dersom de var koordinerte.

Dette budskapet ble gjentatt av EUs handelskommissær Pascal Lamy i fjor. Men i praksis har EU-medlemmene vist seg å være lunkne til å gi opp sin egen stemme i de to institusjonene, så integreringen går sakte på dette området.

Spørsmålet om EUs koordinering er relevant i forhold til koordineringen av IMF og Verdensbanken fordi det i begge tilfeller er tale om motstand basert på frykt for å miste privilegier. Dette handler også om storpolitikk, fordi USA sitter med vortorett i begge institusjonene (konstitusjonelle endringer i IMF krever 85 prosent støtte, USA har 17 prosent av stemmene).

Dominert av EU? Dersom det skulle bli bare én institusjon av de to, og et koordinert EU i fremtiden ville dominere denne med en samlet stemmevekt på ca. 30 prosent (32 prosent i Verdensbanken og 28 prosent i IMF), har man i realiteten fått en ny global finansinstitusjon som USA ikke har grepet på. Det ville i den anledning også være aktuelt å stille spørsmålet om ikke denne institusjonen burde flyttes til Europa.

Sten Inge Jørgensen er utenriksmedarbeider i Morgenbladet.

Møte om Haiti og valget i 2005

Sentrale representanter for politiske partier og det sivile samfunn på Haiti hadde 23.-30. august møter i Norge. Samtalene var en videreføring av dialogprosessen for fredelig utvikling og demokratisering på Haiti. Hovedtema var de politiske partiers rolle før valget som planlegges i 2005. Representantene fra Haiti

møtte politikere fra flere norske partier. Deltakerne diskuterte også erfaringer fra freds- og forsoningsarbeidet i Guatemala. Ifølge Utenriksdepartementet var samtalene konstruktive og munnet ut i en felles erklæring der de enkelte deltakerne forplikter seg til å arbeide for dialog og kompromiss på Haiti.

Krig truer Ugandas lave aidstall

Nye tall fra konfliktområdet nord i Uganda, utfordrer landets lave hiv/aids, statistikk, skriver Care Norge. Ifølge nye beregninger er 18 prosent av befolkningen i Nord-Uganda

smittet av hiv/aids. I tillegg kommer store mørketall. Statistikken fra det nordlige Uganda står derfor i skarp kontrast til Ugandas offisielle tall på kun seks prosent hiv/aids-smittede.

En ny vår for nedslitte Makerere

Norsk bistand bidrar til litt bedre kår for ugandiske studenter

KAMPALA (b-a): Intet universitet i Afrika mottar mer støtte fra Norge enn Makerere-universitetet i Uganda. Til sammen 110 millioner norske bistandskroner skal bidra til å gi det nedslitte lærestedet en ny vår.

• I UGANDA:
SYLVIA JUUKO

UGANDA Dr. Grace Bantebya-Kyomuhendo er en tilfreds kvinne. Som sjef for den innflytelsesrike avdelingen for kjønns- og likestillingsstudier ved Makerere universitet, disponerer hun ressurser som mange misunner henne.

Grace Bantebya-Kyomuhendo kan endelig tilby studentene ved Makerere University gode læreforhold.

Den treetasjers bygningen, som huser forelesningssaler, konferanse- og seminar-rom, bibliotek og data-rom, ble bygget takket være en støtte fra Norad på 5,3 millioner kroner.

Mens hun slår ut med hånden på det vidstrakte kontoret sitt, konkluderer Bantebya at det ser betydelig annerledes ut enn for ti år siden.

– For ti år siden holdt avdelingen til i et lite kjellerrom, sier hun.

Alt de hadde av møbler var tre stoler; én for avdelingslederen, én på deling for andre ansatte og den siste var til studentene. Dette var fasilitetene til en seriøs avdeling med et masterprogram.

Utdanner hundrevis. Avdelingen, som ble etablert i 1991, fikk i oppgave å være et foregangsmiljø i arbeidet med kjønns- og utviklingsspørsmål, sett fra et afrikansk perspektiv. Opprinnelig var avdelingens fokus et to års masterprogram som skulle øke kompetanse, både innad på universitetet og i hele landet. Med disse begrensede ressursene klarte avdelingen å samle et team og levere kvalitetsundervisning og -forskning.

I oktober 2001 hadde avdelingen uteksaminert 97 masterstudenter. Over 400 studenter har tatt bachelorgrad i kjønns- og utviklingsstudier. I dag er avdelingen blitt en pulserende institusjon med nasjonal og

Det er trangt om plassen og få bekvemmeligheter ved Makerere-universitetet. Avdelingen for kvinnestudier har imidlertid fått utenlandsk finansiering til å bedre

internasjonal profil.

Store utfordringer. Den relativt velutstyrte avdelingen står i kontrast til de knappe ressursene ved mange av de andre avdelingene ved universitetet. Utfordringene som et av de mest prestisjefylte universitetene i Uganda står over for, likner utfordringene ved andre universiteter i verden, spesielt i Asia, arabiske land og Latin-Amerika.

Etter at kolonitiden var over

økte antallet studenter ved Makerere University. Økt vektlegging på utdanning, gjorde at flere studenter ville ta utdanning, men regjeringen økte ikke budsjettene. Inntil nylig var Makerere Ugandas eneste universitet. I dag er det mer enn ti universiteter spredd utover landet.

Direktør for planlegging ved Makerere, Kibirige Mayanja, forteller at universitetet inntil 1991 var det mest underfinansierte universitetet

Studentenes hverdag – en daglig kamp om stoler

• I UGANDA:
SYLVIA JUUKO

KAMPALA (b-a): For 20 år gamle Patience Atuhaire er det ikke uvanlig å bruke mesteparten av natta til å lese til avsluttende eksamener på videregående skole. Det har blitt rutine etter at hun var ferdig med barneskolen.

Det gjaldt å nå det siste målet hennes; å stå på eksamenene og kunne begynne på Makerere-universitetet med stipend fra staten.

– Jeg har alltid drømt om å gå på universitetet. Jeg leste om natta for å være sikker på at jeg klarte eksamenene, sier Atuhaire.

Men da eksamensresultatet

kom, ble Atuhaire sjokkert. Hun hadde bestått, men fikk ikke stipend. Staten sponser bare 4000 av de 15000 studentene som er kvalifisert for universitetsutdanning. Av de 4000 studentene går 2500 på Makerere.

Søstrene betalte. – Jeg kommer fra en arbeiderfamilie, og foreldrene mine har ikke råd til å betale skolepengene som må til for at jeg kan ta privatisert utdanning ved universitetet, sier Atuhaire – den yngste jenta i en familie på syv.

Men det var i fjor. I dag studerer hun ved et av de mest prestisjefulle

De eldre søstre måtte bidra med nesten 12 000 kroner for at Patience kunne ta en treårig utdanning ved Makerere.

universitetene i Øst-Afrika, mer enn en seks timers kjøretur fra landsbyen hennes Sheema i Bushenyi-regionen.

De eldre søstre hennes bidro med nesten 12 000 kroner for at Patience kunne ta en treårig utdanning ved Makerere.

Skuffet. Men forventningene og spenningen har avtatt.

– Først følte jeg ærefrykt for de imponerende bygningene og stedets storhet, men nå må jeg si at jeg er skuffet. I utgangspunktet ville jeg studere massekommunikasjon,

men ble tilbudt samfunnsvitenskap. Jeg begynner å like kurset, selv om studiemiljøet er tett pakket, forklarer hun.

Ifølge Atuhaire, har hun ingen anelse om hvor mange kilometer hun beveger seg på universitetsområdet hver dag for å følge de forskjellige forelesningene.

– Fakultetet vårt har ikke nok rom, så forelesningene er spredt utover hele området. Og når du kommer frem, er forelesningssalene så fulle at du av og til må stå utenfor for å høre gjennom vinduet.

Maoist-geriljaen presser Katmandu

forholdene (det lille bildet).

FOTO: HENRY BONGYE

i Øst- og Sørlege Afrika.

- I 1984 tjente en professor mindre enn 50 dollar i måneden, og mange måtte ha bijobber som taxi-sjåfører, kioskeiere eller lærere i grunnskolen for å få endene til å møtes, sier han.

Privatiserer utdanning. Det internasjonale pengefondet og Verdensbankens krav om reduserte offentlige budsjetter bidro til en reduksjon

Privilegert. Dette var ikke Atuhaires forestilling av universitetsutdanning.

- Av og til savner jeg komforten på landsbyskolen. Der var vi i det minste garantert en sitteplass og hadde tilgang til lærerne. Her er det umulig. Vi har ikke en gang veiledere, sier hun.

Hun er også misfornøyd med registreringsprosessen ved universitetet.

- Vi kaster bort mye tid på å stå i kø. Hele systemet er unødvendig tungrodd. Hvorfor tar de ikke i bruk datamaskinene de har fått? spør hun.

Studentene ved kvinne- og likestillingsstudiet har fått nye pc-er.

FOTO: SYLVIA JUUKO

i regjeringens overføringer til høyere utdanning. Makerere lå dessuten dårlig an fordi de fleste studentene mottok støtte fra staten. Et forsøk på å innføre skolepenger ble møtt med motstand og studentene streiket.

For å motvirke pengemangelen, og samtidig møte den store etterspørselen etter studieplasser, ble noen av kursene privatisert. I tillegg ble kveldsklasser og fjernundervisning introdusert. Dette resulterte i at elevtallet økte fra rundt 5000 studenter til over 30.000.

Men dette medførte samtidig problemer som overbefolkning, overarbeidede lærere og dårlig vedlikehold, spesielt av laboratorier og biblioteker. Tross økningen i arbeidsmengde, er lærerne så dårlig betalt at i april i år streiket 700 av dem i åtte dager, noe som paralyserer universitetet.

Prioriterer infrastruktur. I dag blir fasilitetene ved Makerere utbygd med støtte fra givere. I motsetning til andre giverland som driver utdanningsstøtte, har Norge også gitt direkte støtte til infrastruktur ved universitetet.

Ifølge rådgiver Randi Lotsberg ved den norske ambassaden i Uganda, har Norad gitt 110 millioner kroner til et program for institusjonsutvikling. Programmet løper i perioden 2001-2005. Hun er fornøyd med bruken av de norske bistandspengene til universitetet.

Dr. Bantebya sier at dagens situasjon står i skarp kontrast til fortiden.

- Totalt sett har de nye fasilitetene skapt et bedre miljø for intellektuell utvikling, sier hun.

Sylvia Juuko er journalist fra Uganda med base i Kampala.

Men på tross av alle utfordringene er Atuhaire stolt over å være det hun kaller «en av de få heldige som kommer inn på universitetet i Uganda.»

- Jeg føler meg privilegert som går på Makerere. På et tidspunkt var jeg ikke sikker på at jeg skulle klare det siden jeg ikke fikk stipend, men søstrene mine hjalp meg. Også mange av vennene mine i landsbyen drømmer om en plass her - og gjør et stort nummer ut av at jeg går på universitetet, sier hun.

• I NEPAL:

NAVIN SINGH KHADKA

NEPAL KATMANDU (b-a): Mye kan tyde på at regjeringen i Nepal og maoistopprørerne tester hverandres styrke og tålmodighet ved vekselvis å presse hverandre og gjøre innrømmelser mot at eventuelle fredssamtaler skal skje på deres premisser. Men, ingen av partene har erklært våpenhvile - selv ikke ensidig - for å gjenoppta fredsforhandlingene som ble brutt av opprørerne for ett år siden.

Maoistblokaden som varte fra 17. til 24. august i området rundt Katmandu er et av de siste eksemplene på en slik utpressingstaktikk. Opprørerne advarte mot at enhver bil som trosset blokaden på hovedveiene ville få direkte konsekvenser. Veiene forbinder hovedstaden med resten av landet.

Tidligere har maoistene hatt blokader i andre deler av landet, men dette var den første rundt Katmandu siden maoistene begynte sin «folkets frigjøringskrig» i 1996. Opprøret har allerede krevd om lag 10 000 menneskeliv.

Frist på én måned. Myndighetene svarte med å mobilisere sikkerhetspersonell som eskorterte alle sivile kjøretøy. De plasserte også ut soldater på alle fjellkammer langs hovedveiene. Antall kjøretøy på veiene økte derfor mot slutten av den ukelange blokaden, selv om trafikken på veiene var lavere enn normalt.

Den drastiske nedgang i antall kjøretøy førte likevel til knapphet og prisøkning på basismatvarer som grønnsaker, og blokaden møtte motstand fra ulike deler i det nepalske samfunnet. Men før matvaresituasjonen rakk å bli verre, innstilte opprørerne 24. august blokaden i en måned.

Opprørerne krever at det blir offentliggjort hvor deres arresterte kamerater befinner seg, og gransking av det de hevder er myrdede kolleger. Skjer ikke dette innen én måned fra 24. august, truer de med enda tøffere protestaksjoner.

Løfter om offentliggjøring. Myndighetene tror imidlertid at opprørerne avblåste blokaden fordi sikkerhetstiltakene ødela aksjonen.

- De kunne ikke utøve vold på hovedveiene til tross for at så mange sivile kjøretøy hadde trosset blokaden, sa myndighetenes informasjonminister og talsmann, Mohammad Mohsin.

- Det skyldtes våre sikkerhetstiltak. Opprørerne må skjønne at regjeringen ikke gir etter for press, sa han.

I tillegg til den motstanden blokaden møtte i den nepalske befolkningen, kan det ha vært også en annen grunn til at blokaden ble innstilt. Maoistene viser til myndighetenes løfter under blokaden om å publisere hvor de kameratene, som de mener ble borte etter å ha blitt arrestert av sikkerhetspersonell, befinner seg. Opprørerne trodde derfor at regjeringen ga etter for press.

Men det gjenstår å se om myndighetene lever opp til løftene.

Geriljatakikk, ikke full krig. Kort tid før blokaden rundt Katmandu plasserte myndighetene ut militærstyrker i maoistenes kjerneområde i den vestre delen av Nepal. Overraskende nok var det ingen trefninger mellom de to sidene.

- Dette og måten maoistene

I Katmandu gikk nepalesiske arbeidere og hotellansatte i protesttog mot blokaden 24. august i år.

FOTO: SCANPIX/AFP PHOTO/DEVENDRA M. SINGH

håndterte blokaden rundt Katmandu på, viser at opprøret ikke handler om full krig. Her er det snakk om geriljatakikk med raske angrep, for så å trekke seg tilbake. Det er slik vi har sett maoistene operere i alle disse årene, sier en sikkerhetsanalytiker som ikke ønsker å bli navngitt.

Mens maoistene for noen år siden pleide å storme politistasjoner og militærkaserner, er opprørernes mål nå først og fremst sikkerhetspersonell. Maoistene hevder at de har fått oppslutning også fra andre områder enn vest i landet, og at antall opprørere nå er flere titusener.

To mislykkede forsøk. Høytstående militære hevder imidlertid at opprørerne utgjør færre enn 5000 personer. Likevel har ikke myndighetene klart å slå ned opptøyene - verken med militær makt eller dialog. Flere regjeringsmedlemmer sier hæren ikke ønsker våpenhvile eller fredsforhandlinger fordi de tror opprørerne vil bruke våpenhvilen til å omgruppere seg slik de har gjort ved de to forrige våpenhvilene.

- Vi vil ikke ha fredssamtaler dersom de blir som de to forrige, uttalte statsminister Sher Bahadur Deuba.

- Via flere kanaler forsøker vi nå å få bekreftet om maoistene virkelig mener alvor med fredssamtaler denne gangen, sier Minendra Rijal, en nær medarbeider til statsminister Deuba.

- Så snart vi har fått bekreftet det, vil vi selvfølgelig sette oss ned og forhandle.

For å overbevise befolkningen om at de mener alvor med ønsket om fredssamtaler, har regjeringen satt ned en fredskomite som skal lage et fredssekretariat.

Mange tror imidlertid at dette er for å kjøpe seg tid, uten at de vet noe sikkert om myndighetenes motiver.

Navin Singh Khadka er nepalesisk journalist og BBC-korrespondent med base i Katmandu.

Vil lære av gamle feilgrep

Utviklingsministeren lanserer nytt politisk verktøy for fredsarbeid

Et nytt rammeverk for fredsbygging skal bidra til mer strategiske grep for freds-satsingen i norsk utviklingspolitikk.

• ELLEN HOFVANG
OG GUNNAR ZACHRISEN

UTVIKLINGSPOLITIKK For å forebygge voldelige konflikter og tilbakefall til konflikt etter en fredsavtale, må fredsforhandlinger suppleres med tiltak som fremmer utvikling. Det skal legges økt vekt på bistand som kan støtte opp under fredsprosesser, og innsatsen må koordineres bedre. Det er kjernepunktene i regjeringens nye strategiske rammeverk «Utviklingspolitikken bidrag til fredsbygging» som ble presentert av utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson under konferansen «Making a difference» i Oslo 25. august.

Treg læring. – Vi – som andre – har vært for dårlige til å lære av erfaringer, sa statsråden. Hun mente arbeidet internasjonalt på dette feltet lider under manglende samordning:

– Det har vært satt i gang en rekke tiltak uten referanse til mer overordnede prosesser og strategier, og ulike land har duplisert hverandres arbeid, sa hun.

Norge vil blant annet arbeide for at felles konfliktanalyser og behovsvurderinger legges til grunn internasjonalt.

– Voldelige konflikter skaper og forsterker fattigdom. Skal Norge klare å bekjempe fattigdom, må vi sikre at også bistanden fungerer fredsbyggende og ikke motsatt, mener statsråden.

Supplerer. Regjeringens «Strategisk rammeverk. Utviklingspolitikken bidrag til fredsbygging. Norges rolle» skal bidra til å styrke og styre innsatsen for fredsbygging. Fredsbygging skal supplere fredsbyggende prosesser og fredsbevaring, og omfatter tre dimensjoner:

■ Sikkerhet (demobilisering og reintegrering, miner, håndvåpen, sikkerhetssystemreform)

■ Politisk utvikling (forsoning, godt styresett, sivilt samfunn, rettsoppgjør)

■ Økonomisk og sosial utvikling (repatriering, gjenoppbygging, utdanning, helse, næringsutvikling).

Verktøykasse. I tillegg til samar-

På hvilken måte kan utviklingspolitikken bidra til at frigjøringsbevegelser – som tamiltigrene i Sri Lanka – integreres i det politiske liv?

FOTO: AFP/SCANPIX

beidsland skal fredsbygging i land der Norge er eller har vært involvert i fredsskapende prosesser prioriteres. Ifølge utviklingsministeren innebærer ikke det nye rammeverket noen endring av det konstitusjonelle ansvaret mellom utenriksministeren og henne.

– Kan vi nå forvente at en større andel av norsk bistand skal gå til fredsbygging i konfliktområder?

– Dette nye rammeverket er en slags verktøykasse for arbeidet og er et uttrykk for at vi ønsker en mer strategisk bruk av bistandsmidler, men det innebærer ikke nødvendigvis et økt volum på denne typen bistand. Snarere er det uttrykk for en erkjennelse av at vi har brukt mye og gradvis har brukt mer bistand på dette området i løpet av 1990-tallet. Palestinsk område, Balkan, Sri Lanka og Guatemala er noen stikkord. Den siste tida har det vært Afghanistan, mens Sudan står for tur. Nå prøver vi å ta lærdom av disse erfaringene på en mer syste-

matisk måte, sier Frafjord Johnson..

Honnørord. Seniorforsker ved Norsk utenrikspolitisk institutt (Nupi), Ole Jacob Sending, mener det må større endringer til:

– Problemet er at det er nesten umulig å få til noe innenfor rammeverket fredsbygging opererer i internasjonalt. For å si det litt folkelig blir det som «å pisse i bukse for å holde seg varm», sier han. Til tross for mye snakk om å se utvikling og sikkerhet i sammenheng det siste tiåret, preges dette feltet i praksis fortsatt av en sterk deling mellom utviklingspolitikk på den ene side og fredsskapende arbeid på den andre, sier han.

– FN og Sikkerhetsrådet er rettet inn mot konflikter som allerede har oppstått og fungerer dårlig når det gjelder fredsbygging. Verdensbanken og UNDP har små enheter for «Conflict prevention», men disse er separate organisasjoner med egne budsjetter. FN-systemet har ingen felles politisk eller byråkratisk enhet som kan håndtere dette. Her kan jeg ikke se at Norge er spesielt aktive for å få til reformer, sier Sending.

Behov for reform. Nupi-forskeren understreker at det er mye i det strategiske rammeverket som peker i riktig retning, blant annet at man trekker fram behovet for sikkerhetssystemreform, omfordeling av midler fra militær til sivil sektor og vil se sikkerhet og utvikling i sammenheng.

– Men til å være et strategisk rammeverk inneholder dokumentet svært mye om hva Norge allerede gjør, svært lite om hva man har tenkt og ingenting om hva man vil prioritere, sier Sending.

Han viser til at de siste policydokumentene fra Verdensbanken, UNDP og OECD inneholder svært mye av den samme tenkning som det regjeringen nå presenterer i det-

te strategiske rammeverket. – Mitt inntrykk er at Norge her tar inn over seg det som er den internasjonale politikken, mer enn å bidra med nye perspektiver, sier han.

Spent på håndtering. Også Christian Ruge, seniorrådgiver i Fafos Program for nye sikkerhetsprosjekt, er spent på konsekvensene av det strategiske rammeverket for utenrikspolitikk.

– Dette rammeverket dreier seg veldig klart om utviklingspolitikk, og det skal bli interessant å se hvordan man håndterer utfordringen det gir i forhold til norsk utenrikspolitikk forøvrig.

Et eksempel er hvordan man håndterer støtte til land med dominerende frigjøringsbevegelser og væpnede grupper som skal omdannes til politiske partier, som SPLM i Sør-Sudan.

Ruge ser likevel rammeverket som et framskritt.

– Det er en seier for oss i forskningsindustrien, som arbeider for at grundige konfliktanalyser skal danne grunnlaget for tiltak. Selv om det ikke skisseres noe nytt her når det gjelder virkemidler, er det viktig at det utarbeides et samlet rammeverk, slik at den ene hånden vet hva den andre gjør. Så gjenstår det å se om dette blir gjennomført i praksis, sier Ruge.

FAKTA OM KRIG OG FRED

- Om lag 6 millioner mennesker ble drept i voldelige konflikter på 1990-tallet.
- 40 millioner mennesker er på flukt som følge av borgerkriger
- Mer enn halvparten av alle inngåtte fredavtaler faller sammen innen fem år.

– Målet kan være å hindre fred

– Den tradisjonelle modellen for krig, der man anser at det dreier seg om at A slåss mot B, og målet er å vinne, gjelder ikke lenger.

Det sa David Keen fra London School of Economics and Political Science, under et seminar ved Universitetet i Oslo 25. august med tema fattigdom og konflikt. Keen, som er ekspert på borgerkrig og sult, og har forsket på konflikter i Sudan, Irak og Sierra Leone, mener at en ny type konflikter også krever en ny type tenkning rundt fredsbyggende tiltak.

– I dag preges konflikter av økende desentralisering. De stridende er ikke nødvendigvis engang interessert i å vinne, men kan ha

interesse av å opprettholde konflikten for å tjene penger, for å sikre sin makt og posisjon og for å utsette en demokratisk prosess som truer deres makt, sa Keen.

– Et illustrerende trekk er det når opprørsgrupper selger våpen til fienden, noe vi har sett både i Kambodsja og Tsjetsjenia, sa Keen.

Han advarte også internasjonale organisasjoner mot konsekvensene av å svekke og nedbygge staten i utviklingslandene og overlate for mye av tjenestesektoren til ikke-statlige organisasjoner. En svekket stat, som bare sitter igjen med skatteinnkreving og andre oppgaver som oppfattes som negative, er dårlig skikket til å forhindre konflikter, mener Keen.

”

Vi – som andre – har vært for dårlige til å lære av erfaringer.

Hilde Frafjord Johnson, utviklingsminister.

”

De stridende er ikke nødvendigvis engang interessert i å vinne.

David Keen fra London School of Economics and Political Science.

Soldater bryter tausheten

Mugabe har lagt et tåketeppe over Kongo-operasjonen

BULAWAYO (b-a): To år har gått siden zimbabwiske tropper kom tilbake fra DR Kongo. Men fortsatt har det kommet fram lite både om de bakenforliggende motivene for utplasseringen og resultatene av oppdraget.

• I ZIMBABWE:
WILSON JOHWA

Myndighetene har lagt et tykt teppe av hemmelighet over hele den kontroversielle militæroperasjonen – en operasjon som mange mener har bidratt i betydelig grad til Zimbabwes økonomiske krise. Noe som ikke kan hemmeligholdes er likevel soldatenes egne personlige beretninger fra det som omtales som «Afrikas første verdenskrig».

I fem år var de der. Omlag 12.000 soldater. Hensikten var å bistå en svak kongolesisk regjering i å beholde makten. Sammen med soldater fra Angola og Namibia – og i en kortere periode også Tsjad og Sudan – ankom soldatene fra Zimbabwe i 1997, kort tid etter opprøret mot landets mangeårige diktator Mobutu sese Seko.

Bakgrunnen var at den nye sjefen i DR Kongo, Laurent Kabila, far til dagens president med samme etternavn, hadde blitt uvenner med nabolandene Uganda og Rwanda. De to sistnevnte landene støttet aktivt ulike opprørsgrupper i det mineralrike Kongo. I 2002 trakk så de ulike hærene seg tilbake etter at en fredsavtale var undertegnet.

Enorme kostnader. Såpass vet vi, men ikke så mye mer. Selv kostnadene ved militæroperasjonen forblir ukjente for offentligheten. Økonomen John Robertson anslår de totale utgiftene til omlag én milliard amerikanske dollar (omlag syv milliarder kroner), men legger til at kostnadene blir enda større dersom man regner med tapet av omlag halvparten av landets jagerfly.

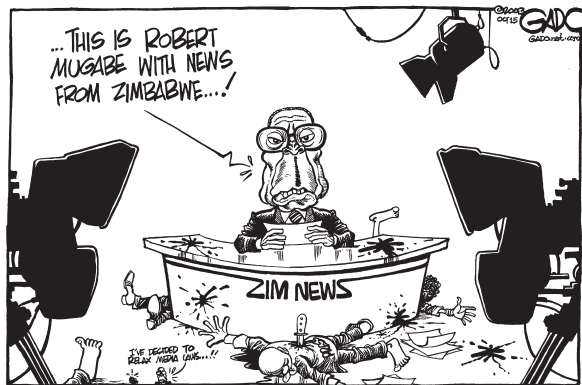
Tapet av menneskeliv anses også å ha vært betydelig, men også her holder myndighetene de totale tapstallene skjult. Og det var først for tre måneder siden at myndighetene offentliggjorde navnene på 47 døde soldater – etter press fra slektninger.

Gordon Moyo, som er talsmann for den lokale pressgruppen Bulawayo Agenda, tror tapstallene var høye. Han viser til at hiv/aids-nivåene er høye i DR Kongo. Han mener at det må ha vært like mange seksuelle som militære tap.

En kvinne ved navn Sakhile forteller meg at mannen hennes har innrømmet at han forlot et barn i Kongo. «I det minste fortalte han meg sannheten», sier hun, og legger til: «Mange soldatkoner utsettes for hivsmitte. I Kongo var det mye tilfeldig sex.»

Malaria-problem. Den unge soldaten Munya er imidlertid ikke enig. «Å stå i med kvinnfolk er ikke lov når man er i krig», sier han. Og dessuten viser han til at malaria var et stort problem i det varme og fuktige klimaet. «Selv når en soldat dør av malaria, antar folk at han dør av aids.»

Både Munya og andre soldater fra Kongo-krigen tjente gode penger på militæroperasjonen – særlig i begynnelsen da godtgjørelsen lå på 12

amerikanske dollar om dagen. Senere ble vilkårene forverret, men etter hjemkomsten hadde han uansett råd til å kjøpe seg to hus, blant annet ett i arbeiderklassebydelen Cowdray Park.

Det var likevel andre mer høytstående soldater som stakk av med hovedgevinstene under Kongo-eventyret. Dette er blant annet bekreftet i en rapport fra FNs ekspertpanel som har sett på ulovlig utbytting av naturressurser og andre verdier i DR Kongo. Også soldatene kan bistå i historiefortellingen på dette området.

– Militære fly ble ikke undersøkt. Dette gjorde at zimbabwiske topp-

”

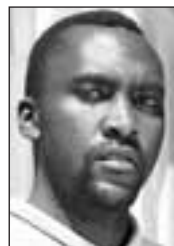
Zimbabwiske toppmilitære kunne ta med seg vesker fulle av kontanter.

Sabelo, soldat.

militære kunne ta med seg vesker fulle av kontanter. Det var penger de tjente på salg av kongolesiske diamanter og våre egne militære forsyninger, for eksempel drivstoff, forteller soldaten Sabelo.

Usedvanlig skjønnhet. Enda flere vil delta dersom samtalen soldatene imellom dreier inn på emnet kongolesiske kvinner. Da brer smilene seg over ansiktene. De kongolesiske kvinnenes usedvanlige skjønnhet sies å ha vært sterkt medvirkende til at mange av de zimbabwiske soldatene raskt behersket det lokale språket lingala.

Innen soldatene ble trukket hjem igjen hadde mange også rukket å gifte seg med kongolesiske kvinner. Men ikke alle var like fornøyde. Ifølge pressen skal Zimbabwes forsvarssjef Constantine Chiwenga ha mottatt klager fra konene til høyerestående offiserer som brakte med seg andre og tredjekoner hjem fra Kongo.

Wilson Johwa er zimbabwisk journalist og tidligere redaktør i ukeavisen The Zimbabwe Mirror.

ANNONSE

Bla-bla, bla, bla, bla-bla og bla, bla, bla, bla, bla-bla-bla, bla, bla, bla-bla og bla, bla, bla, bla, bla-bla-bla, bla, bla, bla-bla og bla, bla, bla, bla, bla-bla og bla, bla, bla, bla, bla-bla-bla, bla, bla, bla-bla og bla, bla, bla, bla, bla-bla-bla, bla, bla, bla-bla og bla, bla, bla, bla, bla-bla-bla, bla, bla, bla-bla og bla, bla, bla, bla, bla-bla-bla, bla, bla, bla-bla og bla, bla, bla, bla, bla-bla-bla, bla, bla, bla-bla og bla, bla, bla, bla, bla-bla-bla bla, bla, bla-bla og bla. **Fattigdomskonferansen 2004.**

Vær med og gjør en forskjell!

Meld deg på Fattigdomskonferansen 18. oktober: www.norad.no/fattigdomskonferansen
Innen 2015 skal fattigdommen i verden være halvert.
Hvilken rolle spiller det sivile samfunnet i kampen mot fattigdom?

Norad

hvem? hvor?
hva i all verden?

- Hvem er dette?
- Hvor mange regntider er det i året i Uganda?
- Hva er berr i Etiopia?
- Hvilke to kolonimakter har regjert i Rwanda?
- Hvilken norsk ikke-statlig bistandsorganisasjon ble tildelt mest penger fra Norad i 2004?
- Hvilket nigeriansk område erklærte seg som selvstendig stat i 1967?
- Hva heter provinsen i vest-Sudan der det hevdes at befolkningen har vært utsatt for et folkemord i år?
- Hva slags kulturminner ble brutalt sprengt bort av talibanregimet i 2001?
- Hva heter elven som renner gjennom Pakistan, India og Bangladesh?
- Hva er en fakir?
- Hvilket hellig språk er hindi og urdu beslektet med?
- Hvem var «Den forbudte by» utenfor Beijing sete for?
- Hva het den kommunistiske lederen som kjempet mot franskmennene i Vietnam etter 2. verdenskrig?
- Hvem er generalsekretær i bistandsorganisasjonen SOS-barnebyer?
- Hvilket unikt historisk funn ble gjort i Shanxi – provinsen i Kina i 1974?
- Hva betyr Hercegovina i betegnelsen Bosnia Hercegovina?
- Hvilket land var Albanias eneste samarbeidsland etter 1956?
- Hvilken amerikansk næringsleder har nylig lovet at han vil gi enorme pengebeløp til kampen mot aids, malaria og tuberkulose?
- Når kom Slobodan Milosevic til makten i Jugoslavia?
- Hva er «klengenavnet» på palestinerne statsminister Ahmed Qurie?

Svarene finner du på side 27.

Prøv en
annonse eller ilegg i

**bistands
aktuelt**

Tlf. 22 24 20 40

Mer u-hjelp eller bedre u-hjelp?

AV ARNE OLAV ØYHUS

KRONIKK

I juni 1952 opprettet Stortinget Fondet for hjelp til underutviklede land. Fondets hovedoppgave var å støtte ett prosjekt (fiskeriprojekt) i ett land (India). Norges bilaterale samarbeid med utviklingsland (heretter kalt norsk bistand) har nå passert 50 år. Fra den meget begrensede oppstarten er Norge nå direkte og indirekte (gjennom multilaterale og private organisasjoner) inne med bistand i mange titalls land. Fra et budsjett på noen få millioner kroner, er bistandsbudsjettet for det inneværende år på mer enn 15 milliarder kroner. Fordi Norge bruker et så betydelig beløp til bistand er det viktig at disse midlene blir brukt på en måte som gir resultater. Det er imidlertid ting som tyder på at kvaliteten på den norske (og den internasjonale bistanden) ikke har vært så god som en kanskje kunne forvente. Det er grunn til å tro at mye kan gjøres for å bruke bistandsmidlene på en mer effektiv måte, i den forstand at man kan få mer utvikling igjen for hver krone. Kanskje vi nå er ved et punkt hvor vi først må stille kravet om at u-hjelpen må bli bedre, før det bevilges mer?

I hele bistandsepoken har den grunnleggende ideen vært at givene skal gi en form for assistanse (faglig og/eller økonomisk) som skal ha en positiv utviklingseffekt for mottakerne. Fra norsk side har det vært viktig at bistanden skal ytes utfra uegennyttige motiver. Andre land kan ha hatt andre motivasjoner for sin bistand. USA, for eksempel, har sett bistanden i sammenheng med sin egen sikkerhetspolitikk, noe vi oppfatter som at de har mer egoistiske motiver. Dette innebærer ikke nødvendigvis at norsk bistand har

kronikk

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes gz@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

gitt bedre resultater enn amerikansk bistand.

All bistand er basert på et tosidig forhold, en transaksjon mellom givere og mottakere. For å vurdere transaksjonens kvalitet, kan det være nyttig å skille mellom to kriterier – *motivasjon* og *resultat*. Bistandens motivasjon er grunnleggende sett et etisk spørsmål som dreier seg om hvilket grunnlag bistanden ytes på (for eksempel nestekjærlighet, solidaritet, eller egen vinning). Dette retter seg primært mot giversiden i transaksjonen.

Bistandens resultater er mer eller mindre målbare virkninger av bistanden (økonomisk vekst, bedre helsestell, bedre kompetanse, fungerende institusjoner, osv). Her er det primært mottakersiden i transaksjonen som det fokuseres på.

For hver av de to kriteriene kan vi, for all enkelthets skyld, gi to hovedvurderinger eller karakterer *God* eller *dårlig*. En slik betraktningstype vil resultere i fire ulike kvalitetsalternativer, basert på fire ulike kombinasjoner av motivasjon og resultat.

Alternativ 1: Kombinasjonen av god motivasjon med gode resultater. Altså, en bistand med høy kvalitet.

Alternativ 2: Kombinasjonen av en gjennomgående dårlig motivert bistand (for eksempel å skaffe seg selv fordeler, økonomiske, militære,

Støtten kan lett dunste bort hvis bistanden ikke klarer å vise til relativt solide resultater.

Se også intervju med artikkelforfatteren s. 10.

politiske eller lignende) med gode resultater. En bistand av middels god kvalitet.

Alternativ 3: Kombinasjonen av en god motivasjon med dårlige resultater. En bistand av middels dårlig kvalitet, men som har kraftige potensialer til forbedring.

Alternativ 4: Kombinasjonen av dårlig motivasjon og dårlige resultater. Dette er en bistand med lav kvalitet, og som verken tjener givere eller mottakere.

Hvordan passer den norske bistanden inn i dette skjematet? Både nasjonalt og internasjonalt er det en gjengs oppfatning at motivasjonen bak norsk bistand er meget god. Når det gjelder kvaliteten på dens resultater, er dessverre ikke svaret like entydig positivt. Mens visse deler av norsk bistand faller inn under det Alternativ 1, er det helt klart at store deler av bistanden faller inn under Alternativ 3.

Den folkelige støtten til norsk bistand er stor. Problemet er at denne brede støtten kan være relativt grunn. Folk slutter opp om bistanden, men denne støtten kan lett dunste bort hvis bistanden ikke klarer å vise til relativt solide resultater. Spesielt vil dette kunne gjelde i en situasjon hvor bistanden i økende grad blir sett som en konkurrent til det norske skole-, sosial- og helsevesen.

For å sikre en fortsatt sterk folkelig støtte, men mest av alt for å sikre at bistandsmidlene brukes på en måte som har en god utviklingseffekt, bør det være en målsetning å få mer av norsk bistand over fra Alternativ 3 til Alternativ 1. Men da trengs det, etter min oppfatning, nye grep i form av en ny giv i det norske utviklingssamarbeidet. Den nye givene bør kjennetegnes av at mens man beholder motivasjonen, må man fokusere mer på resultatene. For å oppnå dette, kan det være hensiktsmessig at de norske bistandsmidlene deles opp i tre ulike «potter».

Den første potten går til de multilaterale institusjonenes arbeid, først og fremst FN, men også Verdensbanken, Valutafondet og de regionale utviklingsbankene. Dette er relativt sammenfallende med dagens situasjon.

Den andre potten går primært til kort- og mellomstidige, sosiale og humanitære tiltak i utvalgte mottagerland, spesielt i Afrika, og vil primært brukes på nødhjelp, katastrofehjelp, rehabilitering, sosiale tiltak blant de fattige, med fokus på helse og utdanning. Det vil være snakk om ren, ubunden gavebistand. Forskjellen fra dagens situasjon går primært på at bilateral bistand og nødhjelp tas fra samme pott.

Den viktigste endringen fra dagens situasjon angår den tredje potten. Denne er tenkt å gå til en Norsk utviklingsbank (NUB). Man kan tenke seg at NUB vil ha en karakter som tar inn i seg de beste egenskapene fra Grameen Bank, Verdensbankens International Development Association (IDA) og SND. NUB bør ha en stor grad av selvstendighet fra de politiske myndighetene. Banken vil knytte til seg anerkjente eksperter innenfor de mest sentrale fagfelt. Disse skal rekrutteres internasjonalt, og det bør være et stort innslag av personer fra utviklingsland. Ekspertene vil ha det faglige ansvaret for å vurdere de innkommende lånesøknadene. Potensielle låntagere kan

være regjeringer, bilaterale og multilaterale bistandsorganisasjoner, private organisasjoner (NGOer), lokalsamfunn, og enkeltpersoner som alle kan søke om lån for å gjennomføre konkrete prosjekter av forskjellig størrelse, varighet og innretning. Selv om lånene skal være «myke», altså baseres på gavevilkår, er det viktig å håndheve prinsippet om at lån skal tilbakebetales, og at dette prinsippet ikke skal avvikes uten under helt spesielle omstendigheter, og da på helt spesielle vilkår.

Det bør være en klar forutsetning at de prosjektene som NUB støtter skal ha en klar og tydelig utviklingsrelevant karakter. Selv om det dreier seg om rent forretningsmessige prosjekter, skal de ha som målsetning å bidra til slike ting som fattigdomsreduksjon, matvaresikkerhet, kapasitetsutvikling, et mer produktivt næringsliv, mer robuste sivile samfunn, effektive og fungerende institusjoner, og et bærekraftig naturmiljø.

Hvor stor bør bevilgningen til NUB være? Det er viktig å starte i det små, og kan tenke meg at cirka ti prosent av bistandsbudsjettet ville være en god begynnelse. Etter hvert som NUB blir innarbeidet og skaffer seg et bedre erfaringsgrunnlag, bør denne andelen øke. I full operasjon kan en tenke seg at en tredjedel av det norske bistandsbudsjettet går til NUB.

En slik modell passer egentlig helt utmerket inn i Norges nåværende prioriteringer innenfor det bilaterale utviklingssamarbeidet. Dagens prioriteringer dreier seg om slike områder som hiv/aids, helse og utdanning, menneskerettigheter og godt styresett, bærekraftig miljø og ressursforvaltning, kvinner og likestilling, økonomisk utvikling, næringsutvikling og handel. Mens den tradisjonelle, humanitære bistanden fortsatt skal fokusere på de førstnevnte områdene, kan NUB stille med de sistnevnte (økonomisk utvikling, næringsliv og handel).

Man kan tenke seg flere modeller for hvordan en ny bistandspolitik etter disse retningslinjene skal administreres og organiseres. En nærliggende mulighet (og som dessuten støtter seg mye på dagens situasjon), er at Utenriksdepartementet bestyrer midlene innenfor de to førstnevnte pottene, mens et omdannet, slanket og faglig styrket NORAD vil ha ansvaret for NUB.

Dette passer som hånd i hanske med omorganiseringen av det norske utviklingssamarbeidet hvor NORAD skal være den bistandsfaglige instans, samt at de skal beholde den søknadsbaserte bistanden. Når det gjelder den søknadsbaserte bistanden kan man tenke seg at det opprettes to underavdelinger; den søknadsbaserte *humanitære* (tradisjonelle) bistanden, blant annet til de private organisasjonene, og den søknadsbaserte *næringsutviklende* bistanden.

For mottakerne kan en slik omlegging føre til bedre og mere utvikling for de samme pengene. For giverne kan den gode motivasjonen beholdes.

Arne Olav Øyhus er professor i Utviklingsstudier ved Høgskolen i Agder.

Inspirert av blant annet mikrofinansprosjekter, her representert ved småkjøpmenn i Mosambik, foreslår Arne Olav Øyhus å lage en Norsk utviklingsbank.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

84 år og skolegutt

AV WANJA THUKU, KENYA

KENYA Jeg hadde aldri hørt om Guinness rekordbok før jeg hørte at Kenya hadde fått en meget spesiell oppføring. Det dreier seg om 84 år gamle Kimani Maruge Nganga, som er bokført som verdens eldste førsteklassing på folkeskole.

Kimani (84) går i førsteklasse og begynte med å lære alfabetet og gjøre enkle regnestykker.

Kimani er elev ved Kapken- duiwa folkeskole i Uasin Gishu i Rift valley, og han er den eldste av mange velvoksne førsteklassinger i Kenya om dagen. Forgubbingen i folkeskolen begynte da den nye regjeringen annonserte at alle nå skulle få gratis grunnutdanning. Da Kimani kom til skolen for første gang, trodde rektor Jane Obinchi at han kom for å søke skoleplass for et av barnebarna. Da Kimani sa det var han som ville begynne på skolen, trodde rektor at hun var utsatt for en spøk. Men for Kimani var dette fullt alvor.

Neste dag stilte Kimani på skolen med grå knestømper, hvit skjorte og kortbokser som han hadde skaffet seg ved å kutte av et par langbukser i knehøyde. Han hadde følge med et av barnebarna, som var elev ved samme skole, men i en høyere klasse. Kimani er ikke helt sikker på at han er 84 år, men han forteller at faren laget et hakk i en stakk hver gang han fikk et nytt barn. Kimanis hakk er merket med 1920.

Kimani fikk aldri sjansen til å gå på skolen som barn, ettersom faren

En kenyansk gutt venter på å bli innskrevet ved en skole i Kibera-slummen i Nairobi.

FOTO: ANTONY NJUGUNA/REUTERS/SCANPIX

mente at sønnens oppgave i livet var å gjete geiter og kyr. Seinere ble gjetergutten med i frigjøringsbevegelsen Mau Mau som kjempet mot britisk koloniherrdømme i Kenya. Han ble snart tjener for en hvit mann han husker som Bwana Jim. Kimani spilte rollen som lojal tjener, men i virkeligheten var han spion for Mau Mau.

I førsteklasse på skolen har det gått veldig bra for Kimani. Han begynte med å lære alfabetet og gjøre enkle regnestykker. Han ble snart en kløpper i høytlesning og ble også valgt til klassens prefekt (red.anm: tillitsvalgt).

Snart mente skolemyndighetene at Kimani og en 64 år gammel klassevenninne måtte overføres til programmet for voksenopplæring. Men begge de to gamle førsteklassingene nektet. De ville ha en skik-

Forgubbingen i skolen begynte da regjeringen annonserte at alle skulle få gratis grunnutdanning.

kelig utdanning – den de aldri tidligere i livet hadde fått. De ville ikke nøye seg med voksenopplæring, der pensum er sterkt komprimert og lærerne ikke alltid så gode som de som underviser i grunnskolen. Voksenopplæringen i Kenya har ikke på noen måte klart å ta unna den voldsomme søkningen fra voksne elever som ønsker en grunnutdanning. Det er ofte mangel på kvalifiserte lærere, som også er demoraliserte av dårlig lønn (40 kroner i måneden). De lokale skolemyndighetene hørte derfor på de to gamle førsteklassingene, som nå har fått plass i en egen klasse med seks elever med «spesielle behov».

Kimanis klasse har 109 elever. Pultene er fjernet for å gi plass til alle elevene. Andre klasser er så store at undervisningen må foregå utendørs. Etter at Kenyas re-

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Wanja Thuku er journalist i Kenya Times i Nairobi, Kenya.

gjering tilbød gratis grunnskoleutdanning økte antall skoleelever i grunnskolen fra 5,9 millioner til 7,3 millioner elever nesten over natta. Det har vært en nesten umulig utfordring å sikre fullverdig utdanning til alle de nye elevene.

Mange trodde at Kimani ville gi opp utdanningen etter noen få uker. Men han holder fortsatt stand. Målet er selv å skrive historien om Mau Mau-bevegelsen i Kenya. Læreren Moses Chemworen forteller dette om Kimani:

– Han er veldig målbevisst. Han kommer aldri for seint, er aldri ulydig og har alltid på seg ren skoleuniform. Han spør til og med om å få hjemmelekser.

Kimani har også flere gode grunner for å gå på skolen. Han vil lære å lese bibelen, for han føler seg ikke sikker på at predikantene forteller hele sannheten. Han vil også lære å telle pengene sine selv. Kimani eier en ku, fem sauer og to lam, som han gjeter etter skoletid. Han dyrker også mais og grønnsaker. Han er far til 15 barn, men bare fem lever fortsatt. Han har 30 barnebarn, og alle er stolte over bestefar på folkeskolen.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwambwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Miljø glemt i utviklingsmeldinga

AV RASMUS HANSSON OG
LEIF JOHN FOSSE, WWF-NORGE

DEBATT

I APRIL kom den første stortingsmeldinga om utviklingssamarbeidet på åtte år. Den varsler sterkere satsing på mottakeransvar, statlige kanaler og programstøtte. I den påfølgende debatten har meldinga fått kritikk for manglende kvinneperspektiv, manglende fokus på strukturelle forhold og interntilstanden i samarbeidslandene. Færre har fått med seg at miljø er falt ut som en overordnet målsetning for norsk utviklingssamarbeid, to år etter Verdenstoppmøtet for bærekraftig utvikling som slo fast at forsvarlig naturressursforvaltning er en forutsetning for langsiktig og effektiv fattigdomsbekjempelse. Det er alvorlig for de fattigste i Norges samarbeidsland, som lever direkte av naturressursene og rammes først og hardest av naturkatastrofer og miljøødeleggelser.

Norske erfaringer med viltforvaltning i Zambia er et eksempel på hva som kan bli følgene av den nye linja: Her konkurrerer viltforvaltningsmyndighetene med lokalsamfunnene om rettighetene til naturressursene. Imens øker ulovlig jakt og misbruken av norske bistandskroner.

STRIDENS KJERNE er fordeling av inntektene fra den lukrative troféjakten. Storviltjegere betaler gladelig titusener for å skyte en elefant – som det for øvrig finnes mange av i sørlige Afrika. Myndighetene eier alt vilt i Zambia, men det er lokalsamfunnene som lever med det på dørstokken. Norge støtter viltforvaltningen i landet med flere titalls millioner hvert år. Vet vi egentlig hvor pengene nå vil ta veien?

Logikken i utviklingsmeldingen er enkel: bygger vi ikke Staten i de fattige landene, vil de aldri få kraft til å bekjempe fattigdommen for egen maskin. Men dette er jo ingen ny ide; også på 1970- og 80-tallet var det store rammeoverføringer som gjaldt. Erfaringene var mildt sagt blandet, som dokumentert i tallrike evalueringer av norsk bistand de siste åra.

Spørsmålet blir om norsk utviklingspolitikk skal gjenta tabbene, eller om vi denne gangen også skal ta ansvaret for å styrke sivil- og lokalsamfunn som afrikanske sentrale myndigheter ikke har for vane å prioritere. Den økte satsingen på naturressursforvaltning i Zambia som signaliseres fra norsk side som oppfølging av Verdenstoppmøtet for bærekraftig utvikling, blir en viktig test på denne utfordringen.

ZAMBIA SITTE på de viktigste ferskvannressursene og noen av de viktigste viltbestandene i det sørlige Afrika. En tredel av landet er satt av til nasjonalparker og viltforvaltningsområder. Her er også atskillig fruktbar jord, og med en bedre jordbrukspolitikk skulle matkrisen som er i ferd med å utvikle seg, vært unngått. Hadde kopperprisene som landet er så avhengig av også holdt seg, kunne mye vært annerledes i Zambia i dag. I stedet er landet blant de aller fattigste i verden.

I den 9000 kvadratkilometer store nasjonalparken South Luangwa finner vi ikke mindre enn åtte tusen elefanter og de fleste store antilopene og rovdirene vi kjenner fra naturreportasjene. Flere av dyre- og planteartene finnes kun her. I Luangwadalen lever også noen av de fattigste og mest neglisjerte befolk-

Turisme, som her fra nasjonalparken South Luangwa, skulle gi lokalbefolkningen inntekter. Men korrupsjon og vanstyre gjør at inntektene ikke når fram til lokalbefolkningen.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

debatt

Spørsmålet blir om norsk utviklingspolitikk skal gjenta tabbene, eller om vi denne gangen også skal ta ansvaret for å styrke sivil- og lokalsamfunn.

ningsgruppene i Zambia. Tsetseflue, tørke og flom gjør jordbruk og kveghold vanskelig, så vilt og storvilt natur utgjør det fremste utviklingspotensialet. Troféjakt og turisme har vist seg å være en lønnsom og legitim måte å sikre levedyktige viltbestander og naturområder på – når forholdene legges til rette: Det vil si at de som bærer kostnadene ved å leve med ville dyr, også høster fordelene.

Dette skulle ha gitt store inntekter til Zambia, men korrupsjon og dårlig styresett har sørget for at lite eller ingenting når fram til lokalsamfunnene. Nå begynner de å miste troen på at de får noe igjen for å holde ut med rovdirene, elefantene og flodhestene som kommer ut fra den overfylte nasjonalparken om natten og forsyner seg av husdyr og avlinger, lemlester og dreper folk som kommer i deres vei.

SIDEN ÅTTITALLET har NORAD brukt et par hundre millioner på opprustning av nasjonalparken og distriktsutvikling i områdene omkring, men stiller få krav til myndighetenes involvering av lokalsamfunnene. Vi frykter at den «nye» statsorienteringen vil forsterke dette problemet.

I Lupande viltforvaltningsområde ved nasjonalparken har femti tusen zambiere vært med på både opp- og nedture i forbindelse med turisme og viltforvaltning. Oppturer, som da ansvaret og mesteparten av inntektene fra viltforvaltningen gikk til lokalsamfunnet, som fikk støtte – og lov til – å bruke pengene til utviklingsformål etter eget ønske. Eksperimentet gikk over all forventning, både hva økte inntekter, dyrestand og reduksjon av ulovlig jakt angikk. Det ble også en øvelse i demokrati, økonomistyring og utvikling av sivil samfunn.

Og nedture, som da den forrige presidenten plutselig la ned forbud mot all safarijakt i hele landet, i et forsøk på å spenne beina under en av motkandidatene med interesser i denne sektoren i presidentvalget i 2001. Den viktigste effekten av det vilkårlige forbudet var imidlertid å amputere et av de mest spennende eksperimentene i lokalsamfunnsba-

sert naturressursforvaltning i Afrika.

Nå er jakt igjen tillatt, men i mellomtiden har myndighetene kommet til at lokalsamfunnsorganisasjonene får klare seg med 45 prosent av inntektene fra viltforvaltningen, ettersom pengene trengs til viltforvaltning andre steder i landet.

EN KONSULENTGRUPPE har nylig gått gjennom norsk støtte til viltforvaltningen i landet for å vurdere videre støtte. Funnene bekrefter at sentralisert viltforvaltning har spilt fallitt og at myndighetene nyter liten tillit i lokalsamfunnene de skal betjene. Rapporten slår i likhet med andre studier fast at de sentrale myndighetene mangler interesse, kompetanse og erfaring til å bygge viltforvaltningspolitikken på selve forutsetningen for utvikling av vilt og natur som inntektskilde for landet, nemlig at lokalbefolkningen får direkte utbytte og deltar i forvaltningen av viltressursene i sine områder.

Utviklingsminister Hilde Frøfjord Johnson besøkte Luangwa i vår og kan ikke ha unngått å få med seg at resentraliseringen av forvaltningsmyndighet og inntekter har ført til økt korrupsjon, ulovlig jakt og dårligere levekår lokalt. Den nye utviklingsmeldingen signaliserer likevel sterkere satsing på statlige kanaler. Det kan fort bety nye millioner i korrupte hender og forspilte sjanser for lokalsamfunnene til å komme seg ut av fattigdommen på bærekraftig vis.

FORSTÅ OSS RETT: Styrking av det sentrale forvaltningsnivået er også nødvendig, blant annet for å sikre stabile rammevilkår for private aktører og lokalsamfunn. Men WWF har erfaring for at den virkelige motivasjonen for å ta vare den natur- og kulturarven som viltet og naturen utgjør, finnes i lokalsamfunnene. Men det fungerer bare når sammenhengene mellom ansvar, fordeler og kostnader ved å leve med viltet gjøres sterke og klare. Det skjer lettest gjennom lokal forvaltning – basert på gode og forutsigbare rammevilkår.

Afrikas mange og store nasjonalparker – som kan utgjøre så mye som en fjerdedel av landarealet i mange afrikanske land – er et fantastisk bidrag fra verdens fattigste

menesker til verdens naturarv og biologiske mangfold. Men de er også kunstige øyer av biomangfold i et hav av utarmet jordbruksland og kan neppe forsvares på sikt om ikke de snart kommer brukerne til gode – og det blir overbevisende tydelig at de gjør nettopp det.

HER KAN Norge være med på å tenke nytt, gjennom å se landbruk og naturressursforvaltning i sammenheng i tørre områder i sørlige og østlige Afrika. Slik kan fruktbare områder dyrkes mer intensivt, mens områder med dårlige økologiske forutsetninger for jordbruk brukes til vilt og turisme. Zambias strategi for fattigdomsbekjempelse legger til rette for dette, og ser viltforvaltning og turisme som den viktigste næringsveien etter jordbruk og kopper. Regjeringens nye handlingsplan for landbruk i utviklingssamarbeidet går et stykke i denne retningen, men tar i sitt enøyde fokus på landbruk ikke høyde for det økonomiske potensialet som ligger i en mer strategisk arealbruk der viltbruk også er med.

Vi er overbevist om at den beste måten å ta vare på naturressursene i Afrika på, er å sette fattige lokalsamfunn i stand til selv å forvalte ressursene – både i og utenfor verneområdene. Dette gjør vi ved å kombinere tradisjonell kunnskap med moderne økologisk innsikt og teknologi, bevisstgjøring og organisering, slik at lokalsamfunn effektivt kan utnytte inntektene fra vilt og natur til egen utvikling. Slik kan zambiere kvitte seg med korrupsjonen, bistandsavhengigheten, og vinne tilbake selvspekten. Og så kan heldige turister fortsette å få del i «de ville dyrene i Afrika», som utgjør en så viktig del av afrikaneers så vel som vår identitet.

Rasmus Hansson er generalsekretær i WWF-Norge og Leif John Fosse rådgiver i miljø og utvikling i WWF-Norge.

Se også artikkel i Bistandsaktuelt nr. 02/04 om Zambia og viltforvaltning.

Les mer om debatten omkring stortingsmeldingen på s. 2 og s. 5.

Usant om palestinsk fagbevegelse

AV SHAHER SAED OG RASEM AL BAYARI, PGFTU

DEBATT

VI VISER TIL kritikken mot Palestine General Federation of Trade Unions (PGFTU) i siste Bistandsaktuelt (nr. 5/2004), og vil gjerne svare på hvert punkt i artikkelen: For det første gjenspeiler artikkelen synspunktene til noen få personer (to av tre arbeidere i selskapet til Hassan al Barghouti). Selskapet hans er registrert, men har ingen medlemmer og har ingen forbindelser til PGFTU.

1. «Palestinere mener LO-støtte gir mindre demokrati»

PGFTU er blitt mer demokratisk siden 1996, siden vi har avdelinger av forbundene i alle distrikter, og mange lokale arbeiderkomiteer er dannet. I tillegg er mange valg holdt i noen forbund og fagforeninger. Nye fagforeninger er blitt etablert, og det er en betydelig økning i medlemstallet i fagbevegelsen.

LO i Norge støtter utviklingen av demokrati i fagbevegelsen. Titalls kurs og seminarer er blitt gjennomført i alle distrikter, med vekt på arbeidslovgivning, fagforeningsarbeid, demokrati og valgprosesser, og om styrking av kvinnes rolle i fagbevegelsen og beslutningstaking.

2. «Udemokratisk og kvinnefiendtlig ledelse»

PGFTUs kontorer er åpne for kvinnelige medlemmer, og PGFTU har aldri nektet arbeidende kvinner medlemskap. En mengde kvinnekomiteer er etablert på arbeidsplassene. Antallet kvinnelige medlemmer er økt fra 3 prosent i 1996 til ca. 14 prosent.

Den demokratiske prosessen vokser gradvis. Dere vet, og Dahman selv vet at kongressen flere ganger ble utsatt enten på grunn av okkupasjonen (portforbud, stengninger, veisperringer, og begrensninger i bevegelsesfriheten), eller på grunn av interne problemer (PTUF, myndighetene, feilslått fredsprosess, osv). Den israelske okkupasjonen gjør vanlig organisasjonsliv umulig..

3. PGFTU på arbeidernes side

PGFTU har alltid støttet arbeidernes krav, og har støttet deres protester og streiker. Mange streiker og demonstrasjoner er blitt organisert av

Kritikk mot palestinsk pampevelde

Palestinere mener LO-støtte gir mindre demokrati

GAZANABLUSS/ RANALLAHUSSLO (D-til): LOs sentrale samarbeidspartnere i palestinsk område, fagbevegelsen PGFTU, har en udemokratisk og kvinnefiendtlig ledelse, hevder kritikken. Blide LO og deres palestinske partner svarer seg i visse til at Israels okkupasjon umuliggjør et vanlig organisasjonsliv.

Den palestinske fagbevegelsen PGFTU ble i forrige utgave av Bistandsaktuelt kritisert for å være udemokratisk og kvinnefiendtlig.

debatt

PGFTU i alle distrikter i Gaza. Den siste protesten var i juni 2004, og inkluderte streiker foran UNSCO, det lovgivende rådet og et regjeringsmøte.

4. «Klientforhold»

Siden den siste intifadaen brøt ut 29. september 2000, har PGFTUs forhold til arbeidsgiverne og PNA (myndighetene) blitt endret. Nå er arbeidsgivere, arbeidere og PNA i samme båt. PNA-kontorer, bondegårder, hus og fabrikker har vært mål for israelske militære styrker. Alle er svært negativt påvirket av Israels politikk. PGFTU og arbeiderne er en del av dette samfunnet. Alle trusler mot en av de tre sosiale partene vil ha negativ virkning også på de andre.

For tiden har vi gode forbindelser med de andre sosiale partene, men når det gjelder å forsvare våre medlemmers interesser er vil fullt og helt på deres side. At vi avviste forslaget til ny fagforeningslov fra Arbeidsdepartementet er ett eksempel.

5. «PGFTU er ikke en grasrotsorganisasjon.» Barghouti og Dahman tror at norsk støtte i dag bidrar til å svekke den palestinske fagbevegelsen, og til å styrke Hamas.

5. «PGFTU er ikke en grasrotsorganisasjon.»

Barghouti og Dahman tror at norsk støtte i dag bidrar til å svekke den palestinske fagbevegelsen, og til å styrke Hamas.

Hva med de mer enn 280.000 medlemmene i ulike fagforbund som nå er registrert i databasen i Gaza (112.000) og på Vestbredden (170.000)? Sammenlign med 14.000 i Gaza og 60.000 på Vestbredden før 1996.

6. «En valgfarse»

Til tross for vanskelighetene og harde levekår i tillegg til Israels hardhendte praksis, klarte PGFTU å holde sin kongress 8. - 9. mai 2004. Dette vurderes som et stort framskritt. Kongressen diskuterte nye vedtekter, som arbeiderne deltok i å utvikle i titalls seminarer. LO i Norge og Specialarbejderforbundet i Danmark støttet disse aktivitetene. Kongressen dannet fem komiteer både i Gaza og på Vestbredden, hver med sju medlemmer:

- 1. En komité for vedtekter og regelverk.
2. En komité for økonomiske og administrative spørsmål.
3. En valgkomité.
4. En redaksjonskomité for anbefalinger og endelige beslutninger.
5. En informasjonskomité for kongressen.

Disse komiteene diskuterte hundrevis av forslag, hørte på diskusjonene og la dem fram i endelig form til avstemning. Det ble fattet tolv vedtak, og kopier på engelsk er bl.a. sendt til LO i Norge.

Medlemmer fra alle medlemsforbund deltok på kongressen. Kongressen var ingen farse, men en del av en demokratisk prosess. Den ble gjestet av representanter fra Arbeidsdepartementet, PNA, kommuner, den palestinske nasjonalforsamlingen, islamske organisasjoner, politikere og arbeidergrupper. Deltakerne bekrefter at kongressen var en suksess, og gjenspeiler utviklingen av fagbevegelsen, og representerer en reell demokratisk prosess, tross den vanskelige situasjonen.

7. «PGFTU ligner på en velferdsinstitusjon»

Det er ingen skam at PGFTU står ved medlemmenes side i den økonomiske og sosiale krisen, der mer enn 80 prosent av palestinerne er fattige, og arbeidsløsheten er 65 prosent. Når fabrikker blir ødelagt eller landbruksjord legges øde, og områder er stengt av - hvem hjelper arbeiderne hvis PGFTU ikke gjør det?

Når det gjelder distribusjon av nødhjelp og kontanter har PGFTU betalt slik støtte til de ansvarlige for familiene. Dette er hovedsakelig til menn i de arabiske samfunn, men også til kvinner i familier der mannen er død.

Juridisk avdeling i PGFTU samlet inn mer enn seks millioner dollar fra frivillige arbeidsgivere (israelske og palestinske), som kompensasjon til arbeidere som hadde mistet jobben. Samtidig tar Dahman (DWRC) 13 prosent av arbeidernes midler hvis deres kontor samler inn midlene for dem fra arbeidsgiverne.

Det palestinske samfunnet er en blanding av mange politiske fraksjoner. Hver fraksjon har sine egne synspunkter. Det er naturlig at du finner noen fra ulike politiske fraksjoner som kritiserer PGFTU. Når du blir kritisert betyr det at du har gjort noe, og kanskje gjør man noe bra og noe galt.

Det er menneskelig. Vi sier ikke at vi er hundre prosent perfekte, men vi lærer alltid av erfaring for å utvikle organisasjonen vår.

(Innlegget er forkortet. Red.)

Shaher Saed er generalsekretær i PGFTU - den palestinske fagbevegelsen. Raseem al Bayari er visegeneralsekretær.

notis

Annan krever Suu Kyi løslatt

FNs generalsekretær Kofi Annan krever at militærjuntaen i Burma slipper nobelprisvinner Aung San Suu Kyi fri fra hennes husarrest. Annan ba samtidig militærjuntaen tillate at FN's spesialutsending til Burma, Razali Ismaili, får slippe inn i landet igjen.

Nobelprisvinner Suu Kyis støttespillere mislyktes nylig i et forsøk på å få opposisjonslederen ut av husarrest i Burma med rettens hjelp. De sier at de vil ta nye rettslige initiativ, men analytikere tror dommerne frykter straff fra militærjuntaen om de slipper henne fri. (NRK)

Gjør LOs støtte palestinsk fagbevegelse udemokratisk?

AV ØYSTEIN GUDIM OG TERJE KALHEIM, LO

DEBATT

DET ER VANSKELIG å støtte utviklingen av demokratiske samfunnsstrukturer. LOs faglige solidaritetsarbeid er ofte problematisk. De mål vi setter oss når vi ikke alltid på grunn av politiske vanskeligheter.

LO startet samarbeidet med den palestinske landsorganisasjonen PGFTU i 1994/1995. Som et viktig element av Oslo-avtalen skulle palestinerne få sin egen stat. Som ledd i dette arbeidet mente LO at støtte til utviklingen av en uavhengig nasjonal fagbevegelse var viktig. Alle vet at utviklingen har gått totalt annerledes enn det LO hadde håpet. Palestinsk fagbevegelse vil på kort sikt ikke kunne fungere normalt, dersom ikke det palestinske folket blir gitt frihet i eget land.

Bistandsaktuelt store oppslag om palestinsk fagbevegelse i nr. 5 (juni) 2004 gjenga greit noen av LOs synspunkter, og PGFTU svarer selv på kritikken fra sine palestinske kritikere.

debatt

PGFTU er ikke slik vi kunne ønske ut fra de normer vi i Norge legger til grunn for demokrati i det faglige arbeidet. Før den nye intifadaen i september 2000, gjennomførte PGFTU flere streiker og protester på grunn av palestinske myndigheters manglende vilje til å vedta en arbeidslov som sikret arbeiderne normale rettigheter på arbeidsmarkedet. Etter intifadaen har det palestinske samfunnet gått inn i en felles kamp mot den situasjonen de befinner seg i. Det er i dette lys vi må se utviklingen i palestinsk fagbevegelse.

LO HADDE to observatører på PGFTUs kongress i mai i år. Den politiske diskusjonen på kongressen var åpen. Flere internasjonale observatører mente debatten var sjelden frisk, særlig hvis man sammenligner med andre fagorganisasjoner i regionen. At kvinnene fikk gjennomslag for 20 prosent kvote-

PGFTU er ikke slik vi kunne ønske ut fra de normer vi i Norge legger til grunn for demokrati i det faglige arbeidet.

ring i alle PGFTUs organer skjedde ikke uten sverdslag. Selv om kravet var 30 prosent var dette en viktig seier. Hvilken arabisk fagorganisasjon i Midtøsten har slik kvotering av kvinner til sine organer?

Vi ser det uheldige i at den sittende ledelsen ble gjenvalgt uten mulighet for å stille motkandidater.

Det hadde vært sunt med litt nytt blod. Innen neste kongress planlagt om tre år skal det imidlertid holdes nye valg på alle nivåer i pyramiden, så vi får håpe demokratiske valg vokser fram på den måten.

Øystein Gudim er seksjonsleder i LOs internasjonale avdeling. Terje Kalheim er informasjonsrådgiver i LOs internasjonale avdeling.

Afrikansk detektiv ble boksensasjon

LITTERATUR

Bøkene om en kvinnelig detektiv fra Botswana – den fargerike Precious Ramotswa – er i ferd med å få kultstatus. Ingen har helt forstått hvordan det gikk til at historiene om denne eneste kvinnelige detektiv i Afrika i løpet av kort tid er blitt en bestselger verden over. Mma Ramotswa har nådd ut i verden gjennom en rykteflom satt i scene av begeistrede lesere. I New York har hun fått sin egen fanklubb, og det blir neppe den siste.

Nå er første bok – «Damenes detektivbyrå nr. 1» – kommet på norsk. Men det er slett ingen dame som har gitt liv til detektiven som på sin spesielle måte løser store og små saker, eller som det heter på skiltet som er hengt opp utenfor kontoret: «Damenes detektivbyrå nr. 1. Privatetterforskning av alle typer saker til alle parter garanterte tilfredshet. Diskresjon og konfidensiell behandling. Personlig service.» Forfatteren bak denne suksessen heter Alexan-

bokanmeldelse

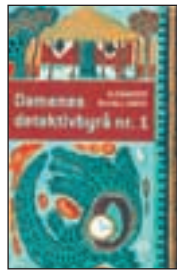
Alexander McCall Smith:

Damenes detektivbyrå nr. 1
Cappelen, 2004.

der McCall Smith, han er skotte, er professor i medisinsk juss ved universitetet i Edinburgh og aktiv i en rekke nasjonale og internasjonale fora for bioetikk. Han har skrevet alt fra fagbøker til barnebøker tidligere.

Forfatteren ble født i Zimbabwe, og han har også bodd en tid i Botswana. Dette kan forklare den varme og innsikt han tydeligvis har for Afrika, for kvinnes situasjon og den til tider noe syrlige beskrivelse av den afrikanske mann. Boka er full av ironiske «understatements».

I Mma Ramotswas verden er det ikke de store mordgåtene som tar hennes tid. Nei, det er utroskap,

barn som blir borte, heksedoktorer og leger som ikke gjør jobben sin. Utstyrt med en sekretær, en Håndbok for detektiver og en liten hvit bil ordner Mma Ramotswa opp i det meste. Hun løser ikke en sak – hun løser mange.

Litt afrikansk historie er det også funnet plass til – men ikke av elendigheten. Mma Ramotswa er stolt av det Botswana har oppnådd og hennes foreldre har slitt for. Ett av kapitlene i boka heter for eksempel «Mms Ramotswa tenker på landet mens hun kjører i den lille hvite varebilen til Francistown» – og det er nettopp det hun gjør. Hennes detektivvirksomhet er til landets beste. At det ligger et kvinneoppgjør der også skjønner vi, men Mma Ramotswa gjør ikke noe nummer av det. Bli noen for nærgående i det spørsmålet henviser hun bare til Agatha Christie.

Dette er en bok nesten blott til lyst, men den har også mye teft om

oss mennesker og alt vi kan rote oss bort i – og ikke minst forteller den masse om livet i en afrikansk storby. Når du først er «hekta på» er den vanskelig å legge fra seg.

De engelske pocket-utgavene av bøkene om Mma Ramotswa avsluttes med første kapittel i neste bok, et elegant markedsføringstriks som virker. Det har Cappelen utelatt, men jeg antar at de følger opp denne utgivelsen. Mma Ramotswa har mange norske lesere allerede. På Norads bibliotek er det venteliste for å få lånt bøkene.

Ryknet går at i neste bok som kommer i serien (det er vel kommet fem bøker før) starter den geskjeftige detektivdamen opp nok en virksomhet – The Kalahari Typing School for Men. Så her ligger det nye små opprør i lufta og mange historier å glede seg til for fansen!

STONE BRATTELI

Invitasjon til søknad om Operasjon Dagsverk 2005

Operasjon Dagsverk (OD) inviterer norske solidaritets- og bistandsorganisasjoner til å søke om OD 2005.

Organisasjoner som ønsker å søke bes henvende seg til OD for å få en søknadspakke som inneholder informasjon om ODs kriterier, veiledning til søknaden og informasjon om OD.

Ta kontakt på telefon 22 99 37 10 eller e-post od@od.no. Prosjektkoordinator Eva Kløve svarer gjerne på spørsmål (direktetelefon 22 99 37 04 eller e-post eva@od.no).

Mer informasjon finnes på www.od.no

Til beredskapsstyrken NORSTAFF søker vi nå følgende personell:

Utdanningseksperter
IDP Advisors
Internasjonale monitorer og observatører
Logistikere
Sikkerhetspersonell
IT/Radio/Telekommunikasjonseksperter

Flyktningerådet har avtaler med FN og andre internasjonale organisasjoner om å bistå med personell til humanitære operasjoner og oppdrag over hele verden, og trenger derfor jevnlig påfyll av solide fagfolk. Vi søker i høst spesielt arabisk- og fransktalende personer med relevant bakgrunn.

På våre hjemmesider finner du opplysninger om kompetansekrav innen de ulike fagfeltene.

Les mer om beredskapsstyrken og høstens opptak på

www.nrc.no

Søknadsfrist til NORSTAFF: 15 oktober

nytt om navn

Kvinnedominans i Norads nye ledergruppe

Det er altfor få kvinner som rekrutteres til lederstillinger i staten, skrev Dagsavisen nylig. Men i Norad er situasjonen en annen. Syv av ni er kvinner i NORADs nye lederkollegium.

Her er de syv fotografert – uten menn – under et møte i Oslo nylig: Fra venstre Bjørg Leite (Evalueringsavdelingen), Tove Strand (direktør), Marit Brandtzæg (Avdeling for metode og resultatoppfølging), Astrid Versto (Informasjonsavdelingen), Kristin Sverdrup (Avdeling for styresett og samfunnsøkonomi), Sissel Hodne Steen (Avdeling for sosial utvikling) og Ingunn Klepsvik (Avdeling for rettigheter, endringsaktører og sivilt samfunn).

Morten Svelle (Avdeling for miljø og næringsutvikling) og Terje Vigtel (Personal og administrasjonsavdelingen) var ikke til stede da bildet ble tatt.

Menneskerettighetshuset og Amnesty International i samme hus

Menneskerettighetshuset og Amnesty International Norge skal nå samlokaliseres i et nytt bygg i Tordenskioldsgate 6b i Oslo. Organisasjonene som får kontor i bygget er: Amnesty International Norge, Burmakomiteen, Helsingforskomiteen, Tibetkomiteen, Human Rights House Foundation, Nansen Dialogue Project, Norsk P.E.N., Rådet for Kurdernes Rettigheter og International Society for Health and Human Rights. Åpningen av senteret skjedde 26. august.

Milliarder uten rent vann

2.6 milliarder mennesker – over 40 % av jordas befolkning – har ikke adgang til sanitære tjenester og over en mrd. mennesker bruker urent drikkevann, advarer WHO og Unicef i rapporten «Meeting the Millennium Development Goals drinking water and sanitation targets – A mid-term assessment of progress». Rapporten mener at tusenårs målet om å halvere andelen av jordas befolkning uten rent drikkevann innen 2015 er oppnåelig.

GEITEKJØTT

– Har du spist Bukkene Bruse? –

Jeg samler oppskrifter og fortellinger om geitekjøtt til en bok. Hvis du vil dele dine matopplevelser med andre, kan du kontakte meg på tlf 92429935 eller epost tarjeils@start.no
Vennlig hilsen Tarjei Leer-Salvesen

nytt om navn

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Nina Kristin Storejorde (36), er ansatt i engasjement som Prosjektleder – Event i CARE Norge. Hun kommer fra stillingen som selvstendig konsulent i Storejorde Solutions. Tidligere har hun blant annet jobbet som Personalkonsulent i IT Vikar, hun har vært impressario i ABC Artist & Band Consult, og hun har arbeidet som turlleder i det sørlige Afrika.

Ragnhild Tunaal (39), er ansatt i et ettårsvikariat for Ragnhild Øien Toyomasu i stillingen som Fundraising Manager i CARE Norge. Ragnhild Tunaal kommer fra stillingen som daglig leder for Forum for innsamlingsaksjoner (FFIO). Før dette hadde hun flere oppdrag for Olsten/ Adecco og Manpower/ Bankpower blant annet som kommunikasjonsansvarlig og lederassistent. Ragnhild Tunaal sitter i styret i European Fundraising Association (EFA).

Janne Elisabeth Rathke (46) er ansatt som ny informasjonssjef i Unicef Norge. Rathke kommer fra en stilling som senior informasjonsrådgiver i Justisdepartementet. Hun har tidligere arbeidet i sju år som informasjonsrådgiver i Nærings- og handelsdepartementet, og også vært engasjert som informasjonsrådgiver ved Statsministerens kontor. Janne Rathke har flere år bak seg som journalist. I 11 år var hun ansatt i NRK, hvor hun arbeidet i flere avdelinger, blant annet i barne- og ungdomsavdelingen og i nyhetsavdelingen. Janne Rathke har samfunnsvitenskapelig utdannelse med blant annet sosialantropologi og folkerett fra Universitetet i Oslo og Australian National University i Canberra, Australia. Rathke begynte i Unicef 14. juni.

Dag H. Nestegard (36) er ansatt som ny informasjonssjef i Redd Barna etter Ellen Berg Svennæs. Han kommer fra en redaktørstilling i Kanal 24. Nestegard har tidligere vært presserådgiver for fiskeriminister Svein Ludvigsen og har 10 års fartstid fra NRKs nyhetsavdeling på Marienlyst. Han har praksis både fra radio- og TV, blant annet som nestleder i

utenriksavdelingen. Nestegard tiltrer stillingen i juli.

Øystein Meland (28) er fra 15. juni ansatt i vikariat som ansvarlig redaktør og daglig leder for Verdensmagasinet X. Han skal vikariere for Tor Aksel Bolle frem til nyttår. Meland har bakgrunn som frilansjournalist og er utdannet i medievitenskap fra Universitetet i Oslo.

Heidi Brynildsen Grande (19) er fra 10. august ny leder i PRESS – Redd Barna ungdom. Hun har tidligere sittet som politisk nestleder i PRESS i to år. I tillegg er Heidi også leder i Forum for Barnekonvensjonen.

Boje Rasmussen (38) er ny logistikkansvarlig i Norsk Folkehjelp, Angola. Han kommer fra stillingen som avdelingsleder i DFDS Transport.

Kirsti Knudsen i Norsk Folkehjelp er tilbake som redaktør av Appell etter to års innsats som regionssekretær i region Midt-Norge.

Kristine Lindberg er tilbake som kommunikasjonsrådgiver i Norsk Folkehjelp etter ett års permisjon.

Sylvi Graham (53), ordfører i Oppegård, er utnevnt til statssekretær for utenriksminister Jan Petersen. Graham er utdannet førskolelærer og musikk-lærer. Hun har tidligere drevet egen musikk-skole og arbeidet som barnehagestyrer. Hun var leder for Barne- og ungdomsavdelingen i Norges Blindforbund fra 1991-1993 og arbeidet i Norges Røde Kors, opplæringsavdelingen, fra 1993-1995. Hun har videre arbeidet for Redd Barna i Addis Abeba og Qatar. Siden 1995 har hun vært ordfører i Oppegård kommune. Graham har vært medlem av Oppegård kommunestyre si-

den 1980 og medlem av formannskapet siden 1988. Hun har i tillegg hatt ulike verv i styrer og representantskap, bl.a. som leder i representantskapet for Kommunal Landspensjonskasse. Utenriksdepartementet har dermed følgende statssekretærer: For utenriksminister Jan Petersen: Kim Traavik (H), Vidar Helgesen (H), Sylvi Graham (H). For statsråd Hilde Frafjord Johnson (utviklingsminister): Olav Kjørven (KrF).

Astrid Nøklebye Heiberg (68) er utnevnt til ny leder av Den norske UNESCO-kommisjonen. Nøklebye Heiberg er professor i psykiatri og arbeider ved Universitetet i Oslo. Hun var president i Norges Røde Kors 1993-1999 og har hatt en rekke internasjonale verv. Hun har vært stortingsrepresentant og statsråd i tillegg til andre politiske oppgaver for Høyre. I dag innehar Nøklebye Heiberg flere styreverv. Blant annet er hun styreleder i Norsk institutt for kulturminneforskning, Nidarosdomens restaureringsarbeider, Statens Seniorråd og styre-medlem i Helse Øst. Hun var den første styreleder i Senter for medisinsk etikk.

Alhaji Sheikh Jeng (55) er utnevnt til bistandskoordinator i Jordforsk. Jeng har vært ansatt som forsker i Jordforsk siden august 2001 og har den siste tiden arbeidet spesielt med bistandsprosjekter. Han er født i Gambia, men har høyere landbruksutdanning fra Norge. Jeng har arbeidet både i hjemlandet og i Norge med forsknings- og utviklingsprosjekter. Han vil som bistandskoordinator knyttes sterkere til NARI – Norwegian Agricultural Research International.

Géran Smith er den siste av deltakerne i Fredskorpsets utvekslingsprogram mellom Desmond Tutu Peace Centre i Cape Town, Sør-Africa og ARC-aid i Kristiansand. Han er påtroppende avgangstudent i Bachelor of Business Science ved Universitetet i Cape Town. Ved ARC-aid vil Gérans hovedoppgave være å inkludere prosjektvurderinger og ledelse innenfor utvikling av ARCs handelskonsept, forholdet til givere så vel som finansanalyse og administrasjon.

Gry Tina Tinde (40) er tilsett som spesialrådgiver for kvinne- og likestillingss-

spørsmål for Høgkommissæren for flyktingar (UNHCR). Spesialrådgivarstillinga er blitt oppretta med norsk støtte for å styrkje UNHCR sitt engasjementet i kvinne- og likestillingsspørsmål både overfor flyktingane og internt i organisasjonen. Tinde kjem frå ei seniorrådgivarstilling i sekretariatet for Austersjørådet i Stockholm. Ho har tidlegare arbeidd med kvinne- og likestillingsspørsmål i Forsvarsdepartementet, FN og Norsk utanrikspolitisk institutt. Gry Tina Tinde er cand. mag. frå Universitetet i Oslo, har ein grad frå College of Europe i Belgia og mastergrad i journalistikk og sosialantropologi frå University of Montana i USA.

Terje Vigtel, avdelingsdirektør i Norad er utnevnt som ambassadør i Lusaka. Vigtel har arbeidet som fredskorpsdeltaker i Kenya og hatt ulike stillinger ved Norads stedlige representasjoner i Kenya, Zambia og Botswana. Siden 1995 har hatt vært avdelingsdirektør i Norad og leder nå Personal- og administrasjonsavdelingen.

Ambassadør i Luanda, **Arild Retvedt Øyen**, utnevnes tilike til ambassadør i Sao Tomé.

notis

Ber Norad om ny behandling

Utviklingsministeren forsikrer i et brev til Nettverk mot kjønnslemlestelse om at Regjeringen står fast på en effektiv innsats mot kjønnslemlestelse og at de norske frivillige organisasjonene vil være sentrale i arbeidet.

«I den utstrekning avslag er gitt av budsjettmessige grunner, har jeg bedt om at søknadene undergis en fornyet vurdering.» skriver utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson i svarbrevet til organisasjonene.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Mosambiks president Joaquim Alberto Chissano.
2. To (mars – mai) og (september – november).
3. Myntenheten
4. Tyskland og Belgia
5. Kirkens Nødhjelp.
6. Biafra
7. Darfur.
8. Store Buddha-statuer (hugget inn i fjellet).
9. Ganges
10. Indisk asket og selvpinner.
11. Sanskrit.
12. Keiseren.
13. Ho Chi Minh.
14. Svein Grønneren.
15. Funnet av 6000 terrakotta sol-dater.
16. Hertugdømme.
17. Kina.
18. Bill Gates, grunnlegger av Microsoft.
19. I 1990.
20. Abu Ala.

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
15-19: Verden trenger deg.
10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.
5-9: Ikke så verst.
1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Spørrespalten er laget av **Irfan Ashraf**

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 29. september

ALLE FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Sendes til:
bistandsaktuelt
 Norad, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr./sted: .....

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

Student-kø til utviklingsfag

Over 500 unge fikk studieplass – men de færreste får jobb innen bistand

Mange unge ønsker å studere utviklingsfag. Tall fra Samordna opptak for universiteter og høyskoler viser at 1121 søkere hadde utviklingsstudier som sitt førstevalg i høst.

UTDANNING

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Tallene tyder også på at faget øker i popularitet. 40 flere hadde utviklingsfag som sitt førstevalg i år i forhold til i fjor. Selv om karakterkravet for å få tildelt en av de 564 disponible studieplassene fremdeles er høyt, var det litt lettere å komme inn i år enn i fjor.

140 nyopprettede plasser har trolig lettet på kravet. Ved flere skoler var det derfor færre enn én primær søker per studieplass i år. Vanskeligst var det å komme inn på utviklingsstudiene ved Høgskolen i Oslo. Her var det mer enn tre søkere per studieplass.

Men hva med jobb? Men drømmen om å reise ut og redde verden kan bli tøff å få gjennomført dersom en kun stiller med utviklingsfag i bagasjen. En ringerunde Bistandsaktuelt har foretatt til de fem store hjelpeorganisasjonene (Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Flyktningerådet, Kirkens Nødhjelp og Redd Barna) samt Norad og Utenriksdepartementet (UD), viser at det er begrenset med jobber å søke på. I 2003 lyste de fem store og Norad/UD ut om lag 150 stillinger eksternt, men disse inkluderer også områder som regnskap, IT, økonomi, jus og logistikk. Få av stillingene var utviklingsrelaterte. I UD ble det for eksempel lyst ut 11 stillinger eksternt i 2003. Ingen av disse var bistandsrelaterte.

Men departementet tar opp 15 unge, lovende diplomat-spirer til aspirantkurset årlig. Til disse plassene mottar de om lag 600 søknader hvert år.

Tenk alternativt. – Utdanning innen utviklingsfag er alene ikke nok til å få jobb, sier Maiken Sæther, personalkonsulent i Norsk Folkehjelp.

Hun forteller at organisasjonen som oftest krever tilleggs kunnskap innen felt som økonomi, logistikk eller rydding av miner.

– Vårt råd til unge som ringer og spør oss hva de bør gjøre for å få jobb hos oss, er at det kan være lurt å velge enn annen innfallsvinkel enn bare utviklingsfag. Velg for eksempel jus med ferdypning i men-

neskerettigheter. Ellers er det alltid behov for administrative stillinger ute. Det å kunne noe om økonomi, budsjett og administrasjon vil derfor alltid være nyttig – ikke minst fordi vi ofte søker folk i ledende stillinger, sier Sæther. Hennes råd får støtte av de andre hjelpeorganisasjonene og Norad/UD.

Ikke noe krav. – Flyktningerådet jobber med fire, fem kjerneaktiviteter. Til disse søker vi personer med for eksempel pedagogisk utdanning, byggfaglig bakgrunn eller jus. Å ha utviklingsfag i tillegg er selvfølgelig ingen ulempe, men det er heller ikke noe krav, sier Anneli Lyster, rekrutteringskoordinator i Flyktningerådet.

Hun forteller at det i 2003 i snitt var 38 søkere per stilling i utlandet som Flyktningerådet lyser ut. At tallet ikke er høyere, forklarer hun slik:

– Kombinasjonen av det å kunne prosjektledelse, være lærer og for eksempel kunne fransk treffer ikke så mange. Men søkertallet har trolig økt for i år, sier Lyster.

Studentene strømmer til ulike studier i utviklingsfag. Kanskje drømmer de om å jobbe «ute», som **Randi Lotsberg** ved den norske ambassaden i Uganda.

FOTO: HENRY BONGYE

140 nyopprettede plasser gjør at det var litt lettere å komme inn i år enn i fjor.

HER KAN DU SØKE:

Lærested:	Studium	Ant. disponible studieplasser	Ant. primær-søkere*	Primær-søkere per studieplass
HIO Høgskolen i Oslo	Utviklingsstudier, 1-årig	50	193	3,84
HIO Høgskolen i Oslo	Utviklingsstudier, 3-årig**	30	103	3,43
HIA Høgskolen i Agder	Utviklingsstudier, 1-årig	30	98	3,27
UIO Universitetet i Oslo	Utviklingsstudier, 3-årig	60	178	2,97
UIB Universitetet i Bergen	Utviklingsstudier, 3-årig	50	135	2,70
HIA Høgskolen i Agder	Utviklingsstudier, 3-årig	40	77	1,93
UIO Universitetet i Oslo	Utviklingsstudier og miljø, 1-årig	40	68	1,70
NLA Norsk Lærerakademi	Int.kult. forståelse, Sør-Amerika, 1-årig	30	43	1,43
HH Høgskolen i Hedmark	Globalisering og utvikling, 3-årig	20	23	1,15
NLA Norsk Lærerakademi	Int.kult. f., Øst-Afrika, 1-årig	30	27	0,90
NLA Norsk Lærerakademi	Int.kult. f., Øst-Asia, 1-årig	25	19	0,76
HVE Høgskolen i Vestfold	Internasjonalt samarbeid, 1-årig	25	17	0,68
MF Det teologiske Menighetsfakultetet	Tverrkulturell komm., 1-årig	30	20	0,67
ATH Ansgar Teologiske Høgskole	Interkulturell forståelse, 3-årig	19	10	0,53
MHG Mediehogskolen Gimlekollen	Tverrkulturell komm., 1-årig	60	27	0,45
NTNU Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Afrika-studier, 3-årig	ikke oppgitt	53	

*) Antall søknader som hadde dette som førstevalg.

**) 3-årige studier er bachelor.

Kilde: Samordna opptak

«UNG i en urettferdig verden»

Bistandsaktuelt's tema-avis for 10. klasse og videregående skole kan bestilles i klassesett fra adr-ba@norad.no eller 22 24 20 71. Gratis forsendelse. Nå i revidert andre opplag.